

T.C.
Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Tefsir Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

**KUR'ÂN-I KERÎM'DE NASR KAVRAMI
SEBEPLERİ VE ENGELLERİ**
Mahmoud ALGUNIED
Iğdır 2019

T.C.
İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Tefsir Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**KUR'ÂN-I KERÎM'DE NASR KAVRAMI
SEBEPLERİ VE ENGELLERİ**

Hazırlayan:
Mahmoud ALGUNIED

Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin YURT

İğdır 2019

TAAHHÜTNAME

(Bilimsel Etiğe Uygunluk Metni)

Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Iğdır Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “**KUR’ÂN-I KERÎM’DE NASR KAVRAMI SEBEPLERİ VE ENGELLERİ**” adlı çalışmanın kendi çalışma ve gayretim sonucunda meydana geldiğini, alıntılara kaynak gösterdiğimi ve yürürlükteki tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, bu çalışmamın kağıt ve elektronik kopyalarının Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirtilen koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri doğrultusunda gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezimin tamamının veya uygun görülen kısımlarının erişime açılması tamamen Sosyal Bilimler Enstitüsünün takdirindedir.

Tezim sadece Iğdır Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

04/07/2019

Mahmoud ALGUNIED

KABUL VE ONAY

MAHMOUD ALGUNIED tarafından hazırlanan **KUR'ÂN-I KERÎM'DE NASR KAVRAMI SEBEPLERİ VE ENGELLERİ** adlı çalışma, **04/07/2019** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından **TEMEL İSLAM BİLİMLERİ** Anabilim Dalı, **TEFSİR** Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

(İmza)

Prof. Dr. Şadi EREN

(Başkan)

(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Mesut IŞIK

Üye

(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin YURT

Danışman

ÖZET

Nusret, çağımızın en önemli konularından birisidir. Özellikle günümüzde bu hal Müslümanlar için beklenen ve istenen bir durumdur. Hiç şüphe yok ki, biz bu asrımızda zayıflık ve mağlubiyetten muzdarib bir halde hayat sürdürüyoruz. Bundan dolayı Nusret ve mağlubiyetin nedenini bilmek, genel olarak Müslümanlar tarafından göz önünde bulundurulması gereken bir husustur. Özellikle din bilimi uzmanları, ilahiyatçılar, bu konuyu tartışmalı, Nusret'in geliş sebeplerini bilmeli ve araştırma yapmalıdırlar. Bununla birlikte yenilginin de nedenleri araştırılmalı, bu konuda çalışmalar yapılarak özel bir gayret gösterilmelidir. Müslümanların istedikleri Nusret, işte bu Hanif olan dinin Nusret'idir. İşte bu olay iki dünya saadetini sebep olan bir devirdir.

Bu nacizane çalışmamız giriş, önsöz ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında konunun ehemmiyeti, önsöz kısmında Nusret'in önemi, İslam Ümmeti hayatındaki önemi, aralarındaki şefkat ve izzetini arttırması ve Nusret'in Müslümanların temel gayelerine ulaşmasını hedeflemektedir. Bundan sonra ise bahis hakkında bilgiler, Nusret'in tanımı, onun oluşum sebepleri, incelemeleri, engelleri ve engellerden kurtulma çareleri izah edilmiştir. Birinci bölümde Nusret'in tanımı, dil ve terminolojik yönden açıklamaları ve diğer anlamları ele alınmıştır. Burada geniş bilgi kaynaklarından istifade edilmiştir. Bu bölümde Nusret terimi için diğer anlamları hakkında da söz yürütülmüştür. Nitekim Nusret sadece muharebe alanında elde edilen bir zafer değildir ve bu konuda geniş bilgi çalışmada izah edilmektedir. Bununla birlikte Nusret açıklamaları Kur'ân-ı Kerîm ve Hadîs-i Şerîf'ler ışığında da açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde ise Nusret'in tanımı, Sünnetullah'a yani; Allah'ın koyduğu kanun ve nizama göre anlatılmış, ikinci bölümün son kısmında Allah'ın zaferine ancak bu yol ile ulaşılabileceği fikri yürütülerek Allah'ın Nusret'ine ulaşabilmenin fedakârlık gerektirdiğinden bahsedilmiştir. Konu ile irtibatlı olarak şehadetin önemi, Yüce Allah'ın ve insanların katındaki değeri dile getirilmiş, zaferin elde edilmesi hususundaki etkileri üzerinde de durulmuştur. Çünkü şehadet konusu doğrudan Nusret konusu ile yan yanadır. Sonuç kısmında ise Nusret'e erdiren sebepler, temel bulgular ve bir takım öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân, Nasr, Nusret, Sebep, Engel.

ABSTRACT

Nusret is one of the most important subjects of our time. Especially today, this situation is expected and desired for Muslims. There is no doubt that we are living in this century suffering from weakness and defeat. Therefore, knowing the cause of Nusret and defeat is something that should be considered by Muslims in general.

In particular, religious scholars, theologians should discuss this issue, know the reasons of Nusret's coming and do research. However, the causes of defeat should be investigated and special efforts should be made by conducting studies on this subject. The Nusret that Muslims want is the Nusret of this Hanif religion. This event is a period that leads to two world bliss.

This work humbly consists of introduction, preface and two parts. In the introductory part, the importance of the subject, the importance of Nusret in the foreword, the importance of the life of the Islamic Ummah, to increase the compassion and glory between them and aims to achieve the basic objectives of Muslims. After that, information about betting, Nusret's definition, reasons for its formation, investigations, obstacles and obstacles to get rid of obstacles are explained.

In the first part, Nusret's definition, language and terminological explanations and other meanings are discussed. It has benefited from extensive information sources here. In this section, other meanings for the term Nusret were mentioned. As a matter of fact, Nusret is not only a victory in the field of combat and extensive information is explained in the research. However, Nusret explanations were tried to be explained in the light of Quran and Hadith Sharif.

In the second part, the definition of Nusret, Sunnetullah; In the last part of the second part, the idea that the victory of Allah can be reached only by this way is carried out and that it is necessary to sacrifice to reach the Nusret of Allah. In connection with the subject, he expressed the importance of martyrdom and its value in the sight of God and people, and its effects on achieving victory were emphasized. Because the subject of martyrs is next to the pole with the subject of Nusret. In the conclusion part, the reasons, basic findings and some suggestions for Nusret

Keywords: Quran, Help, Nusret, Reason, Obstacle.

ÖNSÖZ

Yüce Allah'ın İslâm ümmetine bahsettiği en büyük nimetlerden biri; onları, insanlar için çıkarılan, iyiliği emredip kötülüğü yasaklayan ve Allah'a iman eden en hayırlı ümmet kılmasıdır. Aynı şekilde Kıyamet günü diğer ümmetlere şahit kılması, zaferinin kaynağı ve izzetinin teminatı olan en yüce kitap Kur'ân'la destekleyerek onları örnek bir ümmet olarak yaratmasıdır.

Kur'ân, öyle bir kitaptır ki, onunla konuşan doğru söyler, onunla hükmeden adil olur. Kur'ân, Yüce Allah'ın korumasını üstlendiği bir kitaptır. Nitekim Yüce Allah bir ayet-i kerîmede *“Andolsun, size öyle bir kitap indirdik ki, sizin bütün şeref ve şanınız ondadır. Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?”*¹ buyururken, bir başka ayette de *“Sonra onlara verdiğimiz sözü yerine getirdik. Kendilerini ve dilediğimiz kimseleri kurtardık. Haddi aşanları ise helâk ettik”*² buyurmaktadır.

Müslümanların Allah'ın kelâmını doğru bir şekilde anlayarak, emirlerine uyup yasaklarından sakındıklarında, zilleti ve aşağılanmayı asla kabul etmeyen yüce ve güçlü bir ümmete dönüştüklerine şahit olmaktayız. Bu tutumlarına sadık kaldıkları müddetçe, her daim etkin güç ve söz sahibi olmuşlardır. Ancak daha sonra gruplara ayrılarak tefrikaya düşen insanlar gelmişler, Kur'ân-ı Kerîm'i ihmal edip, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sünnetini unutmuş ve unutturmuşlardır. Bu durum Müslümanların saflarında zafiyet ve zilletin oluşmasına yol açmıştır. Bu durumdan kurtuluş, ancak Allah'ın kitabı ve Peygamber'in (s.a.v.) sünnetine yapılacak övgüye layık bir dönüşle mümkün olacaktır. Zira Yüce Allah şu şekilde buyurmaktadır: *“Allah'a itaat edin, peygambere de itaat edin ve tedbirli olun. Eğer yüz çevirerseniz bilin ki elçimizin görevi açık biçimde tebliğ etmekten ibarettir.”*³

Bizler, günümüzde İslâm ümmetinin genel bir zafiyet ve yenilgi hali yaşamakta olduğunu müşahede etmekteyiz. Ümmet, maddi plandaki yenilgi psikolojisinin getirdiği şartlara teslim olurken, diğer milletler Müslüman toplumlara galebe çalmakta ve zafer naraları atmaktadır. Ümmeti çepeçevre kuşatan bu zafiyet halini ve hezimet şartlarını gören bazı Müslümanlar, İslâm'ın zayıflayarak gerilediği zannına kapılmışlardır. Oysaki

¹ Enbiyâ 21/10.

² Enbiyâ 21/9.

³ Mâide 5/92.

onlar bu durumun, Allah'ın Müslümanları imtihandan geçirdiği geçici bir süreç olduğunu idrak edememektedirler. Kanaatimizce mevcut durum yaz bulutları gibi pek yakında çabucak dağılıp yok olacak ve Allah mümin kullarını gözeterek düşmanlarına karşı koruyacaktır. Ancak bu sonuç, Müslümanların dinlerine dönmeleri, Kur'ân-ı Kerîm ve sünnet-i seniyyenin çizdiği hak yoldan sapan rotalarını düzeltmeleri halinde gerçekleşecektir.

İslâm ümmetinin içinde bulunduğu sorgulama, düşünme ve yanlış inançlarla yoğrulmuş bu zafiyet ve perişan hallerine baktıkça kendimizi pek önemli bir meseleyle karşı karşıya bulmaktayız. Söz konusu mesele, Allah'ın yardım ve inayetini bizlere getirecek olan sebepler ve Allah'ın şu ayet-i kerîmede vadettiği yardıma ehil olmamıza imkân tanıyacak izlenmesi gereken yoldur: *“Elbette biz, hem dünya hayatında hem de şahitlerin hazır bulunacağı günde elçilerimize ve inanmış kişilere yardım ederiz.”*⁴ Yaşadığımız bu acı gerçek durum karşısında yardımı getirecek etkenler üzerinde durma, bunların önemine açıklık getirme, zaferle sonuçlanacak inayetin veya yenilginin, uygulanması gereken sünnetullah ve Rabbânî yasalara bağlı olduğunu ispatlamanın gerekliliğine işaret edilmelidir.

Zafer kendi kendine, tesadüfen veya rastgele gerçekleşecek bir durum olmayıp çalışma, çabalama ve sebat etmeyi gerektiren bir durumdur. Allah'ın varlık âleminin işleyişi için belirlediği kurallar bunu gerektirmektedir. Yüce Allâh bir ayetinde; *“Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a yardım ederseniz (emrini tutar, dinini uygularsanız), O da size yardım eder ve ayaklarınızı sağlam bastırır”*⁵ buyururken, bir başka ayet-i kerîmede ise; *“Ey iman edenler! Sizi elem dolu bir azaptan kurtaracak bir ticaret göstereyim mi? Allah'a ve peygamberine inanır, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihat edersiniz. Eğer bilerseniz, bu sizin için çok hayırlıdır. (Bunu yapınız ki) Allah, günahlarınızı bağışlasın, sizi içinden ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerindeki güzel meskenlere koysun. İşte bu büyük başarıdır. Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih. (Ey Muhammed!) Mü'minleri müjdele!”*⁶ buyurmaktadır.

⁴ Mü'min 40/51.

⁵ Muhammed 47/7.

⁶ Saff 61/10-13.

Bu ayetlerde Allah'ın zafer ve fethi, Müslümanların sahip oldukları iman nisbetinde, mal ve canlarıyla Allah yolunda ne derece cihada sarıldıklarına bağlandığına şahit olunmaktadır. Buradan yola çıkarak her şeyin bir bedelinin olduğu ve İslâm ümmetinin bu zamanda gerçekleştirmek için çabaladığı zaferin bedelinin de Müslümanların dünya ve ahiretteki mutluluklarının ilk ve son sebebi olarak değerlendirilen İslâm dinini korumak olduğu gerçeği vurgulanmalıdır.

Bu noktadan hareketle “*Kur’ân-ı Kerîm’de nasr kavramı, sebepleri ve engelleri*” başlıklı konuyu niteliksel bir şekilde ele alıp araştırma ve anlamının incelikleri üzerinde durma kanaatine ulaştık. İslâm ümmeti, tarihinin bu tehlikeli sürecinden geçerken yüzleşmek zorunda kaldığı meydan okumalar ve risklere karşı geliştirdiği refleksleri öne çıkarabilmeli, başına gelen bu musibeti atlatabilmek için güç ve çabalarını birleştirme yönünde hareket etmelidir. Akabinde bu ümmete üstün bir zafer kazandıracak, zilletten izzet ve itibara, yenilgiden de zafer ve liderliğe taşıyacak sağlam adımlarla ilerlemesini sürdürmelidir.

Mahmoud ALGUNIED
Iğdır 2019

İÇİNDEKİLER

TAAHHÜTNAME.....	
KABUL VE ONAY	
ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR.....	VIII
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1. KUR'ÂN'DA NASR KAVRAMI, SEBEPLERİ VE ENGELLERİ	3
1.1. Nasr, Sebep ve Engel Kelimelerinin Dil ve Terim Anlamları	3
1.1.1. Nasr Kelimesinin Dil ve Terim Anlamı	3
1.1.2. Sebepler Kelimesinin Dil ve Terim Anlamı	4
1.1.3. Engeller Kelimesinin Dil ve Terim Anlamı	6
1.1.4. Nasr Kelimesinin Kur'ân'daki Diğer Anlamları	7
1.2.4.1. Nefse Karşı Zafer.....	8
1.2.4.2. Şeytana Karşı Zafer	9
1.2.4.3. İradeyi Zayıflatanlara Karşı Zafer	11
1.2.4.4. İnanmayanların Helâkı ve Mü'minlerin Kurtuluşu	14
1.2. Nasr'ın Sebepleri ve Engelleri	18
1.2.1. Kur'ân-ı Kerîm'de Nasrın Sebepleri	19
1.2.1.1. İman ve Salih Amel	19
1.2.1.2. İhlâs	22
1.2.1.3. Sabır ve Sebat	26
1.2.1.4. İmkânlar Ölçüsünde Hazırlık ve Yalnız Allah'a Tevekkül	29
1.2.1.5. Ümmetin Birliği ve Tefrikadan Kaçınma	33
1.2.1.6. Ümitsizliğe Düşmekten Sakınma	37
1.2.1.7. Allah'ı Anma ve Dua ile Allah'a Yakınlık	41
1.2.1.8. Düşmanla Karşılaşınca Sebat Etme ve Kaçmama	46
1.2.2. Kur'ân-ı Kerîm'de Nasrın Engelleri	51
1.2.2.1. İhtilaf ve Çekişme.....	51

1.2.2.2. Günah İşleme	55
1.2.2.3. Haram Olmamak Kaydıyla Meşru Liderin Emirlerine Uymama ..	58
1.2.2.4. Kibir ve Riya.....	61
1.2.2.5. Sayı ve Çokluğa Güvenerek Aldanma	64
1.2.2.6. Mücahitlerin Saflarında Nifak ve Münafıklar	67
1.2.3. Nasrın Te'hirinin Hikmeti ve Müslümanların Buna Karşı Tavrı	71
İKİNCİ BÖLÜM	74
2. NASRDA ALLAH'IN SÜNNETİ VE KANUNU	74
2.1. İlâhî Nasr Kanunları.....	74
2.1.1. Allah Zaferin Tek Kaynağıdır	74
2.1.2. Zafer Ancak Allah'ın Dilemesiyle Gerçekleşen İlâhî Bir Vaattir	76
2.1.3. Zaferin Bir Bedeli ve Fedakârlıkları Vardır	78
2.1.4. Zaferin Müjdeleri	80
2.2. Şehâdet ve Zaferin Gerçekleşmesindeki Rolü.....	84
2.2.1. İslâm'da Şehâdet Kavramı.....	84
2.2.2. Şehâdet Zafere Götüren Bir Etkendir	86
2.2.3. Şehâdet İki Güzellikten Biridir.....	89
SONUÇ	92
KAYNAKÇA.....	94

KISALTMALAR

<i>age.</i>	Adı geçen eser
<i>a.s.</i>	Aleyhisselâm
<i>bk.</i>	Bakınız
<i>c.</i>	Cilt
<i>d.</i>	Doğum, doğumu
<i>DİA</i>	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
<i>Ens.</i>	Enstitü
<i>h.</i>	Hicri
<i>haz.</i>	Hazırlayan
<i>H.z.</i>	Hazreti
<i>Ktp.</i>	Kütüphane, kütüphanesi
<i>m.</i>	Miladi
<i>md.</i>	Madde
<i>nr.</i>	Numara
<i>nşr.</i>	Neşreden (Tahkik eden)
<i>ö.</i>	Ölümü, ölüm tarihi
<i>s.</i>	Sayfa
<i>s.a.v</i>	Sallallâhü Aleyhi ve Sellem
<i>SBE</i>	Sosyal Bilimler Enstitüsü
<i>sy.</i>	Sayı
<i>Tahk.</i>	Tahkik
<i>TDVY</i>	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
<i>trc.</i>	Tercüme, tercüme eden
<i>tsz.</i>	Tarihsiz
<i>vb.</i>	Ve benzeri
<i>vs.</i>	Vesaire
<i>y.</i>	Yıl
<i>Y.L.</i>	Yüksek Lisans

GİRİŞ

Tez konumuz, İslâm ümmetinin mevcut durumuyla yakından alakalı olması hasebiyle büyük önem arz etmektedir. Ümmetin bünyesinde ve coğrafyasında yaşanan çatışmalar, kaynaklarını hedef alan emeller, kendisini tamamen kontrolü altına alan zafiyet psikolojisi, yüksek mevkilere liyakatsiz şahsiyetlerin çöreklenmesi ve ümmetin düşmanlarıyla ilişkiler geliştirmeleri gibi etkenler; ayrıca yolsuzlukların yayılması, kaos ve karmaşanın ümmetin her tarafını kuşatması ve Müslümanların Yüce Allah'ın salih kullarına vadettiği rabbânî prensip olan “nasr” kaybetmeleri sonucunu doğurmuştur.

Günümüzde İslam ümmetinin içinde bulunduğu zillet ve yenilgi halinin temel nedeninin, Müslümanların dine hakkıyla inanıp içeriğiyle amel edenler için onur ve zaferin teminatı olan İslâm dininin temel prensiplerinden uzaklaşmaları olduğu söylenebilir. Bu uğurda dinimize dönüş yapma, bu ümmeti şan, izzet ve düşmanlara karşı kazanılan zaferlerle dolu eski günlerine döndürmek suretiyle evlatlarının kalplerine nüfuz etmiş ümitsizliği kökünden yok etme ve Allah'ın vaadi olan yardım ve üstünlüğe yeniden güveni sağlamanın zorunlu olduğu belirtilmelidir. Yüce Allâh ayetinde şöyle buyurmaktadır:

”وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ“

“Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'an'a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani sizler birbirinize düşmanlar idiniz de O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında idiniz de O sizi oradan kurtarmıştı. İşte Allah size âyetlerini böyle apaçık bildiriyor ki doğru yola eresiniz.”⁷

Ayet-i kerîmede de dikkat çekildiği üzere bu mesele oldukça önemlidir. Bu nedenle bu konuyu çalışmaya karar verdik. Öte yandan çalışmanın satırları arasında bizleri zilletten izzete, zayıflıktan kudrete, fakirlikten zenginliğe ve yenilgiden zafere taşıyacak yola işaret etme, Müslümanların düşmanlarına galebe çalmasında rol oynayacak güçlü nedenleri ortaya koyma ve bu nedenlerin Allah'ın inayet ve desteğinin

⁷ Âl-i İmrân 3/103.

doğrudan gelmesine katkı sağlayacağını açıklama arzusu oluştu. Şayet bu ümmet iyilik yolunu tutar, ibadet ve amellerinde sırât-ı müstakim üzere devam ederse; Yüce Allah, onların bu tutumlarını, yardımını, inayeti ve zaferiyle karşılayacak, her türlü dert ve sıkıntılarına bir ferahlık ve çıkış yolu takdir edecektir. Yüce Allah *“Şüphesiz ki, bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez”*⁸ buyurarak bu duruma işaret etmektedir. Bu, bizlerin bir an dahi ihmal etmememiz veya unutmamamız gereken bir hakikattir.

⁸ Ra‘d 13/11.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KUR'ÂN'DA NASR KAVRAMI, SEBEPLERİ VE ENGELLERİ

1.1. Nasr, Sebep ve Engel Kelimelerinin Dil ve Terim Anlamları

1.1.1. Nasr Kelimesinin Dil ve Terim Anlamı

“Nasr” sözlükte; نصره منه yani “onu ondan kurtardı” anlamına gelmekte olup, النصير kelimesi “koruyucu”, النصرة kelimesi “güzelce yardım etmek”, الاستصار kelimesi “yardım talep etmek veya dilemek”, تناصروا kelimesi “birbirlerini korumada yardımlaşmak”, انتصر منه ifadesi “intikam almak”, استنصره عليه ibaresi de “birinin korumasını talep etmek” demek olup,⁹ النصر “mazluma yardım etmek ve düşmanına karşı korumak”¹⁰ ve “vermek, bahşetmek”¹¹ anlamlarına gelmektedir. Kimileri “zararın giderilmesi” anlamını ifade ettiği için “nasr” kavramını “yardım” anlamına gelen “meûnet” kavramından daha özel anlamlı kabul etmektedirler.¹² نصرتنا الله “Allah’ı korumamız” ifadesi ise, “kullarına yardım etme, hak ve sınırlarına riayet etme, emirlerine uyup yasaklarından sakınma”¹³ anlamına gelmektedir.

“Nasr” kavramının terim anlamına gelinecek olursa, müfessirlerin “nasr’ın” tanımına dair söylemleri üzerine tefsirlerde gerçekleştirdiğimiz araştırmalar neticesinde ıstılâhî açıdan bu kavram üzerinde pek fazla durulmadığını gözlemledik. Müfessirlerin geneli, kavramın dildeki anlamlarından birini zikretmekle veya anlamına kısaca işaret etmekle yetinmiştir. Örnek verilecek olursa bu tanımlardan birinde; “düşmanları kahretme ve onlara üstünlüğü sağlayan destek”¹⁴ olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan “nasr” kelimesinin, anlaşmazlık taraflarından birinin amacına ulaşmasına delâlet ettiği

⁹ el-Fîrûzâbâdî, Muhammed, *el-Kâmûsu'l-Muhît*, (thk.: Muhammed Na‘îm el-‘Arkûsî), Muessesetu’r-Risâle, Beyrut 2005, I, 483.

¹⁰ İbn Manzûr, *Lisânu'l-Arab*, (thk.: Abdullâh Alî el-Kebîr, Muhammed Ahmed Hasbullâh), Dâru'l-Ma‘ârif, Kahire tsz., VI, 4439.

¹¹ el-Cevherî, İsmâîl b. Hammâd el-Fârâbî, *es-Sihâh Tâcu'l-Luğa ve Sihâhu'l-Arabiyye*, (thk.: Ahmed Abdülgâfûr ‘Attâr), Dâru'l-İlmi li'l-Melâyîn, Beyrut 1987, II, 829.

¹² el-Kufevî, Ebu'l-Bekâ Eyyûb Mûsâ el-Huseynî, *el-Kulliyât*, (thk.: Adnân Dervîş Muhammed el-Mısırî), Muessesetu’r-Risâle, Beyrut 1998, s. 909.

¹³ ez-Zebîdî, Muhammed b. Muhammed b. Abdurrezâk, *Tâcu'l-Arûs*, (thk.: Mecmû‘a mine'l-Muhakkikîn), Dâru'l-Hidâye, tsz., XIV, 224.

¹⁴ eş-Şevkânî, Muhammed b. Alî b. Muhammed, *Fethu'l-Kadîr el-Câmi‘ Beyne Fenney er-Rivâye ve'd-Dirâye min ‘İlmi't-Tefsîr*, Tefsirler Bölümü, 2000, VIII, 76.

anlaşılmaktadır. Bu anlamın da bazı hukukçuların “nasr” kelimesine getirdikleri tanımla uyumlu olduğu görülmektedir.

1.1.2. Sebepler Kelimesinin Dil ve Terim Anlamı

الأسباب kelimesi dilde “sebepe” kelimesinin çoğulu olup, “başkasına ulaşmaya vesile olana”¹⁵ delalet etmektedir. Allah’ın şu ayetinde geçtiği gibi “yol’un” sebepe olarak adlandırılması buna örnek olarak görülebilir:

(إِنَّا مَكْنَا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا . فَأَتَيْنَعُ سَبَبًا)

“Biz onu yeryüzünde kudret sahibi kıldık ve kendisine her konuda (amacına ulaşabileceği) bir yol verdik, O da bir yol tuttu.”¹⁶ Ayette “sebepe” kelimesi “yol” anlamına gelmektedir. Şu ayette ise “sebepe” kelimesi “kapı” anlamında kullanılmıştır:

(وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَهْلِمُنْ أَبْنُ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ أَسْبَابَ السَّمَوَاتِ فَأَطَّلِعُ إِلَىٰ آلِهِ مَوْسَىٰ وَإِنِّي لِأَظُنُّهُ كَذِبًا
وَكَذَلِكَ زَيْنٌ لِفِرْعَوْنَ سُوءِ عَمَلِهِ وَصُدُّهُ عَنِ السَّبِيلِ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ)

“Firavun dedi ki: “Ey Hâmân! Bana yüksek bir kule yap, belki yollara, göklerin yollarına erişirim de Mûsâ’nın ilâhını görürüm(!) Çünkü ben, onun yalancı olduğuna inanıyorum.” Böylece Firavun’a yaptığı kötü iş süslü gösterildi ve doğru yoldan saptırıldı. Firavun’un tuzağı, tamamen sonuçsuz kaldı.”¹⁷ Bu ayetlerde ise “sebepleri” çoğul olarak “kapıları” anlamına gelmektedir. Bazen de şu ayette olduğu gibi “sebepe” kelimesi zikredildiğinde “ip” kastedilmektedir:

(مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لِيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُدْهَبِينَ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ)

“Her kim ona (Muhammed’e) Allah’ın dünyada ve ahirette asla yardım etmeyeceğini zannediyorsa hemen tavana bir ip çeksin, sonra kendini assın da bir

¹⁵ er-Râzî, Zeynu’d-Dîn Ebû Abdullâh Muhammed b. Ebî Bekr, *Muhtârû’s-Sihâh*, (thk.: Yûsuf eş-Şeyh Muhammed, el-Mektebetu’l-‘Asriyye ed-Dâru’n-Numûzeciyye, Beyrut 1999, s. 140.

¹⁶ Kehf 18/84-85.

¹⁷ Gâfir (Mü’min) 40/36-37.

*baksın; başvurduğu (bu yöntem), öfkelendiği şeyi giderecek mi?*¹⁸ Yani “*tavana bir ip çeksın*”¹⁹ anlamındadır.

“Sebepe” kavramının terim anlamına bakılacak olursa, Şu Şekillerde tanımlandığı görülecektir: İmam el-Pezdevî (ö. 493/1100) bu kavramı Şu sözleriyle tanımlamaktadır: “*Őeriatte, takip edenin ona ulaştığı bir Şeye götüren yol anlamından ibarettir.*”²⁰ İmam es-Serahsî (ö. 483/1090) ise sebebi, “*Onsuz ulaşmanın mümkün olmadığı, istenen hükme ulaşmanın yolunu teşkil eden Şeyden ibarettir.*”²¹ Şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanım, “*semâî delilin Őerî bir hükmün tanımlayıcısı olarak gösterdiği her zahir, kurallı vasıftır.*”²² Şeklinde ifade edilen lüğavî mefhumdan daha özeldir. Bu tanımda “*vasıf*” kelimesiyle “*anlam*” yani “*zat*”ın zıttı, “*zâhir*” kelimesiyle “*gizli olmaması*”, “*kurallı*” olmasıyla “*belirli olması ve durum veya Őahısların değişmesine göre değişmemesi*” ve “*Őerî bir hükmün tanımlayıcısı*” ifadesiyle de “*hükme hiçbir etki etmeksizin Őerî hükmün alameti olması*” kastedilmektedir.²³ Bu tanımlardan yola çıkarak sebebin, istenilen Şeye ancak onunla ulaşılabilen Şeyi ifade ettiği anlaşılmaktadır. Örneğin, zaferin gerçekteşmesi için uygun Şartların oluşmasını gerektiren sebepleri bulunmaktadır.

Zayıflık, yenilgi ve düşmanların üstüne musallat olması gibi ümmetin içinde bulunduğu halleri göz önünde bulundurulacak olursa, Allah’ın yardım ve inayetini getirecek uygun sebeplere sarılmadıkları anlaşılacaktır. Bu bağlamda tek sığınanın Allah olduğu gerçekteşine değinerek, ümmetin eski durumuna dönmesi, uzun zamandır özlemini duyduğumuz Őanına yeniden kavuşması, Allah’ın ümmetimiz için çizdiği sırât-ı müstakîm üzere ilerlemesi ve hedeflenen zafere ulaşabilmesi için uygun sebeplere sarılmasının gerekliliğine işaret edilmelidir. Bir zorluğun iki kolaylığa galip gelemeyeceği, zaferin sabırla gerçekteşeceği ve sıkıntılarının da ferahlamayla bertaraf olacağı bilinmelidir. Bela ve musibetin katmanları arttıkça müminlerin Allah’a

¹⁸ Hacc 22/15.

¹⁹ ‘Alâuddîn, el-Buhârî Abdulazîz b. Ahmed b. Muhammed, *Keşfu’l-Esrâr ‘an Usûlu’l-Bezdevî*, (thk.: Mahmûd Muhammed Ömer), Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, Beyrut 1997, IV, 242.

²⁰ ‘Alâuddîn, *Keşfu’l-Esrâr*, IV, 242.

²¹ es-Serahsî, Muhammed b. Ahmed Ebî Sehl Şemsu’l-Eimme, *Usûlu’s-Serahsî*, Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, Beyrut 1993, II, 301.

²² ‘Alâuddîn, *Keşfu’l-Esrâr*, IV, 242.

²³ el-Berdîsî, Muhammed Zekeriyâyâ, *Usûlu’l-Fıkh*, Dâru-s-Sekâfe li’n-Neşr ve’t-Tevzî’, Amman 1983, s. 97-98.

yönelmesinde ve rahmet kapısına müracaat etmelerinde artış olduğu görülmektedir. İşte bu büyük fethin başlangıcıdır. Aynı zamanda Allah'ın şu ayetinde vadettiği zafere götürecek gerçek sebeplerdir:

(وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ إِنَّ فِي هَذَا لَبَلَاغًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ)

“And olsun ki, Tevrat’tan sonra Zebur’da da yeryüzüne ancak iyi kullarımın mirasçı olduğunu yazmıştık.”²⁴

1.1.3. Engeller Kelimesinin Dil ve Terim Anlamı

الموانع kelimesi dilde “engelleme” anlamına gelen منع fiilinin ism-i fâilinin çoğuludur. el-Mucemu'l-Vasît'te belirtildiğine göre; “engelleyen” anlamındaki المانع “bir şeyin gerçekleşmesine engel olan şey olup” “gerektiren” anlamındaki المقتضي kelimesinin zıttıdır.²⁵ المنع kelimesi; “kişiyle istediği şey arasına girmendir ve o da vermenin zıttıdır” bir başka ifadeyle ise “bir şeyden alıkoymadır” anlamlarına gelmektedir. منع - يمنع - منعا kelimeleri -her iki fiilde de aynu'l-fiilin fethalı olmasıyla-; “vermenin zıttı” olarak ifade edilmekte²⁶ ve مانع ومناع ومنوع kelimelerinin bu kökten türeyerek “verenin zıttı” anlamına gelen مانع kelimesinin çoğulunun da منعة kelimesi olduğu belirtilmektedir.²⁷ Ayrıca “engelleme” anlamına gelen المنع kelimesi “verme, bahşetme”nin zıttı olarak kullanıldığı, buradan yola çıkarak “engelleyen kişi” anlamına gelen رجل مانع ومناع ifadesinin “cimri” anlamına geldiği ve Allah'ın Kur'ân'da; (ويمنعون) “Ufacık bir yardıma bile engel olurlar”²⁸ şeklinde kullandığı görülmektedir. Buna ek olarak “koruma” anlamını ifade eden kelimedden “korunaklı yer” anlamında (ومن أظلم ممن منع مساجد الله) ifadesinin türediği anlaşılmaktadır.²⁹ Ayetlerde “Allah'ın mescidlerinde O'nun adının anılmasına engel olandan daha zalim kim olabilir?”³⁰ ve (مامنعك ألا تسجد لي إذ أمرتك) “Allah “Ben sana emretmişken seni secde

²⁴ Enbiyâ 21/105.

²⁵ ez-Zeyyât, İbrâhîm Mustafa Ahmed, en-Neccâr, Hâmid Abdulkâdir Muhammed, el-Mu'cemu'l-Vasît, (thk.: Mecma'u'l-Luğati'l-'Arabiyye), Dâru'd-Da'va, Kahire tsz., II, 888.

²⁶ İbn Manzûr, Lisânu'l-'Arab, VI, 4276.

²⁷ el-Fîrûzâbâdî, el-Kâmûsu'l-Muhît, I, 764.

²⁸ Mâ'ûn 107/7.

²⁹ el-İsfahânî, Ebu'l-Kâsım el-Huseyn, el-Mufredât fî Ğarîbi'l-Kur'ân, (thk.: Muhammed Seyyid Kîlânî) Dâru'l-Ma'rife, Beyrut tsz., I, 475.

³⁰ Bakara 2/114.

etmekten alıkoyan nedir?” buyurdu”³¹ buyrulurak, “alıkoyan nedir” anlamında veya bir başka görüşe göre “seni bundan engelleyen ve bunu terketmeye sevkeden nedir” manasında kullanılmaktadır.³² Ayrıca المانع Allah’ın isimlerinden birisi olup, anlamına dair bazı görüşler dile getirilmiştir. Bu görüşlerden birine göre isim; “Kendisine itaat edenlerin başına geleceklere engel olan, onları kuşatan ve koruyan”³³ anlamını ifade ettiği, bir başka görüşe göre de; “Korumadan başkasını hak etmeyi korur”³⁴ anlamına geldiği yönünde bir kanaat belirtilmiştir. Bir hadîs-i şerifte de “نهى عن منع وهات” “Verilmesi gerekeni vermeyip, almaya hakkı olmayan şeyi istemeyi yasakladı.” şeklinde buyrulmuştur. Aynı hadiste kelimenin kullanıldığı bir başka ifadede “سيعود بهذا البيت قوم” “ليست لهم منعة” “Koruyucuları olmayanlar bu eve sığınacaktır.” buyrulurken, “kendilerine kötülük yapmak isteyenleri engelleyecek bir güç” kastedilmektedir.³⁵

المانع kelimesinin terim anlamının özellikle fıkıh usûlü ile ilintili olmasından ötürü, çalışmamızın konusuyla çok fazla bir bağlantısının olmadığı tarafımızca anlaşılmış ve bu hususa değinme ihtiyacı görülmemiştir.

1.1.4. Nasr Kelimesinin Kur’ân’daki Diğer Anlamları

Nasrın birçok şekli bulunmakta olup, sadece savaşlarda kazanılan zaferlerle sınırlı olmadığı, aksine pek çok başka anlam ifade ettiği belirtilmelidir. Topraklarından kovulan insanlar, hapse mahkûm edilen âlim, Allah yolunda savaşarak can veren mücahit veya şiddetli sıkıntı ve zulme maruz kalan insanlar tüm bu durumlarına rağmen galip gelmiş, hatta güçlü bir zafer kazanmış olabilecekleri gibi Allah’ın şu ayeti de onlar adına gerçekleşmiş olabilir:

(وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا فَاتَّقَوْا مِنَ الَّذِينَ أَجْرَمُوا وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرَ الْمُؤْمِنِينَ)

“Andolsun, senden önce biz nice peygamberleri kendi kavimlerine gönderdik. Peygamberler onlara apaçık mucizeler getirdiler. Biz de suç işleyenlerden intikam

³¹ A’râf 7/12.

³² el-İsfahânî, *el-Mufredât fî Ğarîbi’l-Kur’ân*, I, 475.

³³ el-Cezerî, İbnu’l-Esîr, *en-Nihâye fî Ğarîbi’l-Hadîs ve’l-Eser*, (thk.: Tâhir Ahmed ez-Zâvî, Mahmûd Muhammed et-Tinâhî), Dâru’l-Mektebeti’l-İlmiyye, Beyrut 1979, IV, 365.

³⁴ İbn Manzûr, *Lisânu’l-Arab*, VIII, 343.

³⁵ İbnu’l-Esîr, *en-Nihâye*, IV, 365.

aldık. Mü'minlere yardım etmek ise üzerimizde bir haktır."³⁶ Nasr kavramını sadece bir tek anlamdan ibaret olarak savaşlarda silahlarla kazanılan bir zafere indirgeyici anlayışa sahip olan kimsenin İslâm'da nasr mefhumunun gerçek anlamını idrak ettiğini söylemek mümkün değildir. Bu nedenle ayet ve hadislerden faydalanarak aşağıda başlıklar halinde görülen kavramın başka anlamlarının zikredilmesine gayret gösterilecektir:

Birinci Anlam: Nefse karşı zafer

İkinci Anlam: Şeytana karşı zafer

Üçüncü Anlam: İradeyi zayıflatanlara karşı zafer

Dördüncü Anlam: İnanmayanların helâkı ve mü'minlerin kurtuluşu

Nasr kavramının bunların haricinde pek çok anlamı olmasına karşın, bu dört anlamla yetinilecektir. Bu anlamların detayları şöyledir:

1.2.4.1. Nefse Karşı Zafer

Müslümanın nefsinin hevâ ve heveslerine, vesveselerine uymayarak ona karşı galip gelmesi hayatında gerçekleşebilecek en büyük zafer olarak görülebilir. Zira nefis, Müslümanı her daim isyana ve hanîf dine aykırı davranmaya teşvik etmektedir. Yüce Allah bu durumu Kur'ân'da şöyle ifade etmektedir:

(إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ)

“Çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”³⁷ Bu ayet dünya hayatının şehvetleri ve süsleri karşısında nefsin dizginlenmesi, tüm bunları Allah'ın vadettikleri uğruna terk etmek bu uğurda kazanılacak zaferin ne derece yüce bir zafer olduğuna işaret eden en büyük delildir. Dinimizin her işin başında bizleri teşvik ettiği bu zafer, günümüzde ümmetin hasretini çektiği zaferdir. Bu zaferin gerçekleşmemesi, ancak Allah'a samimiyetle dönerek tevbe etmekle kurtulabilmenin mümkün olacağı birçok

³⁶ Rûm 30/47.

³⁷ Yûsuf 12/53.

imtihan ve fitnenin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Yüce Allah Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurmaktadır:

“De ki: “Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz bir ticaret ve beğendiğiniz meskenler size Allah'tan, peygamberinden ve O'nun yolunda cihattan daha sevgili ise, artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin! Allah, fasık topluluğu doğru yola erdirmez.”³⁸

Ümmetin düşmanlarına karşı koymak için Rabb'inin nidasına kulak veren, dünyanın oyalayıcı güzellik ve süslerinden vazgeçerek ailesi ve mallarına geri dönüp dönmeyeceğini bilmeksizin Allah yolunda cihad emrine boyun eğen Müslüman, sürekli kötülüğe ve şerre davet ederek teşvik eden nefse karşı büyük bir zafer gerçekleştirmiş olacaktır. Şüphesiz nefesine karşı galip gelen Müslümanın, savaş ve cihad meydanlarında düşmanlarına karşı pek büyük bir zafer kazanması muhakkaktır. Bundan daha yüce bir zafer bulunmamaktadır. Yüce Allah bu durumu şu ayetiyle zikretmektedir:

(وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ)

“Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza iletteceğiz. Şüphesiz Allah, mutlaka iyilik yapanlarla beraberdir.”³⁹ Cihad kılıç ve silahla olabileceği gibi, kalemle, ibadetle, helal kazançla ve ilim talebiyle de gerçekleşebilir.⁴⁰ Burada Allah-u Teâlâ'nın her yapılan işin ihlâsla rızasını kazanmaya yönelik olması ve nefsin arzularından uzak olması gerektiğini açıkladığına şahit olunmaktadır. Riya, gösteriş ve bencilliğin en güçlü nedeni olması bir yana, genel olarak nefis, kötülüğü emrederek iyiliği nehyeder.

1.2.4.2. Şeytana Karşı Zafer

Müslümanın nefesine karşı kazanacağı zafer ve bu zaferin Müslümanı en büyük zafere ulaştıracak bir kapı olduğundan bahsettikten sonra, arzulanan zaferi gerçekleştirme yolunda belki de en büyük tehlike olarak değerlendirilebilecek bir başka

³⁸ Tevbe 9/24.

³⁹ Ankebût 29/69.

⁴⁰ el-Kettânî, Muhammed el-Muntasır Billâh b. Muhammed, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Kerîm*, eş-Şebeketü'l-İslâmiyye Web Sitesi, X, 170.

düşman olan şeytan ve vesveselerinden bahsetme aşamasına geçiş yapmaktayız. Allah-u Teâlâ bu düşman hakkında şöyle buyurmaktadır:

(إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ)

“Şüphesiz şeytan sizin için bir düşmandır. Öyle ise (siz de) onu düşman tanıyın. O, kendi taraftarlarını ancak alevli ateşe girecek kimselerden olmaya çağırır.”⁴¹

Bizler bu dünyada her alanda pek çok savaşa karşı karşıyayız. Belki de bu savaşlardan en tehlikelisi Müslümanın şeytanıyla giriştiği savaştır. Şeytanına uyan kişinin ahiretinden önce bu dünyasını kaybetmiş olacağı bilinmelidir. Allah’ın şu ayette bildirdiği gibi şeytan ve tebaasının herhangi bir vesileyle Müslümanı yoldan çıkarmak için ellerinden gelen tüm çabayı sarf ettikleri herkesin malumudur: “*Rabbim! Beni azdırmana karşılık, andolsun ki yeryüzünde kötülükleri onlara güzel göstereceğim, içlerinde ihlâsa erdirilmiş kulların hariç, onların hepsini azdıracağım*” dedi.⁴² Bir başka ayette de; “*Şeytan, onlar hakkındaki zannını doğru çıkardı. İnananlardan bir grup dışında hepsi ona uydular.*”⁴³ buyurmaktadır. Bu, basiret sahibi olan kimsenin inkâr edemeyeceği bir gerçektir. İnsanların durumlarına, davranışlarına, alışverişlerine, çarşı ve pazarlarına, topluluklarına, meclislerine ve sohbetlerine hatta evlerine bakıldığında pek çoğunun tam anlamıyla cin şeytanlara ve avanesi olan ins şeytanlara uydukları rahatlıkla görülecektir. Allah birçok Kur’ân ayetinde zaferin inanan topluluğun olacağı yönünde hüküm buyurmaktadır. Bu iman etmiş topluluk, “*Şüphesiz Allah taraftarları galiplerin ta kendileridir*”⁴⁴ ayetinin kapsamına girmek için gayret sarf etmektedir. Keza bu mü’min topluluk hüsrân ve yenilginin sırât-ı müstakimden sapanların ve şeytanın yoluna tabi olanların sonu olacağını yakînen bilmektedir. Allah şu ayetiyle bu durumu onlar hakkındaki hükmü olarak bildirmektedir; “*İyi bilin ki, şeytanın tarafında olanlar ziyana uğrayanların ta kendileridir.*”⁴⁵ Şüphesiz, şeytana karşı sergilenecek düşmanlığın en mükemmel yolu, Müslümanın pişmanlıkla boyun eğerek Yaradan’ına sığınması, şeytan ve avânından uzaklaştırması için Allah’tan yardım dilemesi ve kendisini hanîf dine ve ona tabi olanlara yakınlaştırmasını niyaz etmesidir.

⁴¹ Fâtır 35/6.

⁴² Hicr 15/39.

⁴³ Sebe’ 34/20.

⁴⁴ Mâide 5/56.

⁴⁵ Mücâdele 58/19.

Cabir (r.a.) Őu Őekilde rivayet etmektedir: “Hz. Peygamber’in (s.a.v.) yanında otururken önüne bir çizgi çizdi ve “İŐte böyle; bu, Yüce Allah’ın yoludur.” buyurdu. Sonra bu çizginin sağına iki çizgi, soluna iki çizgi çizdi ve “Bunlar da Őeytanın yollarıdır.” buyurdu. Ardından elini ortadaki çizginin üzerine koydu ve Őu ayeti okudu: “Dosdođru yoluma uyun. Sizi Allah yolundan ayrı dűŐürecek yollara sapmayın. Allah, size bunları, sakınasınız diye tavsiye etmektedir.”⁴⁶

Eğer Müslüman Allah’a kulluktan Őaşmaz ve bir an bile ibadet ve taatleri yerine getirme ve Allah yolunda cihada çıkmaktan alıkoymak için her türlü yola baŐvuran Şeytanına karşı koymak için gayret sarf etmeye devam ederse, Şeytanına karşı büyük bir zafer elde etmiş olacak ve bu zaferle Allah’ın rızasını ve Cennet’i elde etmiş olacaktır. Peygamber (s.a.v.) uzunca bir hadisten alıntıladığımız kısmında Şöyle buyurmaktadır:

“Şeytan, âdemoğlunun her yerde önüne oturur. ...Sonra Şeytan, cihad yolu üzerine oturur ve Şöyle der: “Cihad yorgunluk demektir, hem kendini yorarsın hem de malını kaybedersin, savaŐacak ve öldürüleceksin. Karın başkasına nikâhlanacak, malların taksim edilecek...” O kimse de Şeytanın bu sözlerine kulak vermez ve isyan ederse o da cihadını yapmiŐ olur.” Daha sonra Resûlullah (s.a.v.) Şöyle buyurdu: “Kim bunları böylece yaparsa, o kimseyi cennete koymak Allah üzerine bir borçtur...”⁴⁷

1.2.4.3. İradeyi Zayıflatanlara Karşı Zafer

Zafere ulaŐmak için bu prensibin pek önemli olduğuna iŐaret edilmelidir. Bu prensip de, mücahit Müslümanın insanlar arasında ümitsizliği yaymaya çalıŐan azmi kırıcı, motivasyonu dűŐürücü hep geride kalmayı tercih eden kiŐilere itibar etmemesidir. Zira dini metinleri, ümmeti cihattan alıkoyacak, zafer yolunda ilerlemesini engelleyecek ve ümitsizliğe sürükleyecek tarzda tevil etmeyi tercih eden bu türden insanlarla günümüzde sıkça karŐılaŐmak mümkündür. Allah bu tür insanların ikiyüzlülüğünü ve yalanını Őu ayetiyle açığa çıkarmaktadır:

⁴⁶ İbn Hanbel, Ahmed, *Musnedu’l-İmâm Ahmed b. Hanbel*, (thk.: Şu’ayb el-Arnâvût), Muessesetu’r-Risâle, Beyrut 1999, XXIII, 417.

⁴⁷ İbn Hibbân, Muhammed, *Sahîhu İbni Hibbân*, (thk.: Şu’ayb el-Arnâvût), Muessesetu’r-Risâle, Beyrut 1993, X, 453.

(لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَا أُضْعَوُا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمَّاعُونَ لَهُمُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ)

“Eğer onlar da sizin içinizde (sefere) çıksalardı, size bozgunculuktan başka bir katkıları olmayacak ve sizi fitneye düşürmek için aranızda koşturacaklardı. Aranızda onları dinleyecek kişiler de vardı. Allah, zalimleri hakkıyla bilendir.”⁴⁸

Yüce Allah münafıklardan geri kalanların davranışlarında, cihad amacıyla çıkmadıklarını net bir şekilde ortaya koyan bazı ipuçlarını sergilediklerini, mazeret olarak sundukları bahanelerinin zayıf ve batıl olduğunu, esasen cihada hazırlanmadıklarını, cihada çıkma ve zafere ulaşmalarını sağlayacak sebepleri elde edebilmek için gayret etmediklerini açıkça ifade etmektedir. Zira Allah ayette şöyle buyurmaktadır: “Onlar eğer savaşa çıkmak isteselerdi, elbette bunun için bir hazırlık yaparlardı.”⁴⁹ Yani hazırlık yaparak mümkün olan sebeplere sarılırlardı.⁵⁰ Ancak onlar buna dair herhangi bir şey yapmamışlardır. Bu da onların gerçekten cihada çıkmayı arzulamadıklarını ortaya koymaktadır.

Akabinde Allah’ın bunun hikmetini zikrettiği görülmektedir. Söz konusu hikmet, bu türden iradeyi kırıncı insanların Müslümanlarla cihada çıkmaları zafiyet ve eksiklikten başka bir işe yaramayacağıdır. Öyleyse bu insanların temel amacının Müslümanlar arasında fitne, kötülük ve husumetleri yaymak olduğu anlaşılmaktadır. Zalimleri hakkıyla bilen Allah, kullarına onları nasıl uyaracağını, tehlikeleri ve aralarına karışmalarından kaynaklanacak zararları nasıl göstereceğini öğretmektedir.⁵¹ Şaşkın ve tereddütle dolu kalpler Müslümanların saflarında çatlak ve zaafı oluşturacağı gibi, ihanet içindeki nefisler ise genel olarak ümmet düşmanlarının lehine çalıştıkları için devlete ve ordusuna tehlike teşkil edeceklerdir. Bu münafıkların Müslümanlarla cihada çıkmaları onlara, kargaşa ve kaostan başka bir şey kazandırmayacak, fitne, tefrika ve yüzüstü bırakmak gibi davranışlarla hızla aralarını açmaya çalışacaklardır. Burada asıl üzücü olan, Müslümanlar arasında onların sözlerine kulak veren, onların fesat ve haddi aşmalarına yardımcı olan kişilerin varlığıdır. Ancak dinini gözeten ve samimi kullarını

⁴⁸ Tevbe 9/47.

⁴⁹ Tevbe 9/46.

⁵⁰ el-Kurtubî, Ebû Muhammed Mekkî b. Ebî Tâlib Hammûş b. Muhammed, *el-Hidâye ilâ Bulûği'n-Nihâye fî Me'âni'l-Kur'âni ve Tefsîrihi*, (thk.: Mecmû'atu Resâil Câmi'iyye), 2008, IV, 3005.

⁵¹ es-Sa'dî, Abdurrahmân b. Nâsır b. Abdullâh, *Tefsîru's-Sa'dî Teysîru'l-Kerîmi'r-Rahmân fî Tefsîri Kelâmi'l-Mennân*, (thk.: Abdurrahmân b. Mu'allâ el-Luvayhik), Muessesetu'r-Risâle, Beyrut 2000, I, 339.

kollayan Allah, Müslümanları onların fitnelerinin şerrinden muhafaza edecektir. Bu nedenle savaştan kaçmayı yeğleyen münafıkları geride bırakarak, onlar hakkında; “Allah, zalimleri hakıyla bilendir.” ayetiyle hükmünü vermektedir. Bu ayetteki zalimler ifadesiyle müşrikler kast olunmaktadır. Allah onları müşrikler guruhuna katmıştır.⁵²

Rahatı, gayret sarf etmeye tercih ederek cihad kervanından geri kalanların düşman karşısında direnemeyecekleri ve din kardeşlerine herhangi olumlu bir katkı sunamayacakları aşikârdır. Zira onların kalplerinde gizledikleri hakikatleri, nifaktan başka bir şey değildir. Bunlar, Kıyâmet günü Allah indinde cezalarını bulmadan önce Dünya hayatında hesaba çekilerek, cezalarını almalıdırlar. Allah bu duruma şu ayetle işaret etmektedir:

(فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِّنْهُمْ فَاسْتَدْنُوكَ لِخُرُوجٍ فَقُلْ لَّنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَن تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْفُجُورِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ)

“Eğer (bundan böyle) Allah seni onlardan bir zümrenin yanına döndürür de, onlar (sefere) çıkmak için senden izin isterlerse, de ki: “Artık siz benimle birlikte ebediyen çıkmayacak ve benimle birlikte hiçbir düşmanla asla savaşmayacaksınız. Çünkü siz baştan yerinizde oturup kalmaya razı oldunuz. Şimdi de geri kalanlarla birlikte oturun.”⁵³ Ayetin işaret ettiği bu grubun, zafer sevinci ve onurundan payları olmamalıdır. Bilakis onlar, ölümcül silahların insanlara ve vatanlara vereceği zararların kat kat fazlasına sebep olacak fitne ve fesattan ibaret bir grup olarak görülmektedir. Bu nedenle İslâmî davet Allah’ın başarılı kılmasından yardım alarak, fitneleri irade, sabır ve izzetle göğüsleyecek neferlere ihtiyaç duymaktadır. Nitekim ümmet olarak bizlerin, fikrî, kültürel, ilmî ve hayatın diğer tüm alanlarını ilgilendiren yönleriyle ümmetin seviyesini yükseltmek amacıyla ciddiyet ve kararlılıkla çalışacak bireylerin varlığına duyduğumuz ihtiyaç ortadadır. Şüphesiz bu bireyler, İslâm ümmetinin sıkıntı, yenilgi, zafiyet ve zillete düşmesini engelleyecek koruma kalkanı olarak görülmektedir. İradeleri zayıflatma ve azimleri kırma gayreti içinde olanlar, var güçleriyle ümmeti izzet ve muktedir olma yolundan alıkoyma amacıyla davranışlarını sergilemeye devam

⁵² Kutub, Seyyid, *fî Zilâli 'l-Kur'ân*, Dâru'ş-Şurûk, Kahire tsz., III, 1663.

⁵³ Tevbe 9/83.

etmektedirler. Kendimiz ve ümmetimiz için hayır ve selametin, bu tür insanlara karşı en az savaş meydanında düşmana karşı koymak kadar önemli olduğu düşünülen güçlü bir iradeyle yüzleşmeyle gerçekleşeceğinin bilinmesi gerekmektedir.

1.2.4.4. İnanmayanların Helâkı ve Mü'minlerin Kurtuluşu

Zaferin anlamlarından biri de, Allah'ın İslâm Ümmeti'nin düşmanı olan inanmayanları ve müşrikleri helâk etmesi ve hanîf İslâm dinini korumak adına hak yolda ilerleyen sâlih kullarını kurtarmasıdır. Yüce Allah bu durumu Nuh'un (a.s.) kıssasını anlatırken şöyle ifade etmektedir:

(فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرَ فَوَفَّقْنَا أَسْمَاءَ بِمَاءِ مَثْهَمٍ وَفَجَرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ قَدَرٍ وَحَمَلْنَاهُ عَلَى دَاتِ الْوُحِّ وَدُسِّرَ تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءَ لَمَن كَانَ كُفِرًا)

“O da Rabbine, “Ey Rabbim! Ben yenilgiye uğradım, yardım et” diye dua etti. Biz de göğün kapılarını dökülürcesine yağın bir yağmurla açtık. Yeryüzünü pınar pınar fişkirttik. Derken sular takdir edilmiş bir iş için birleşti. Onu, çivilerle perçinli levhalardan oluşan gemiye bindirdik. İnkâr edilmiş olan Nuh'a mükâfat olarak verdiğimiz gemi nezaretimiz altında yüzüyordu.”⁵⁴

Nuh (a.s.) adeta şöyle demektedir: “Ey Rabbim! Takatim ve gücüm tükendi, çabam son buldu ve yenik düştüm. (أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ) “Ey Rabbim! Ben yenilgiye uğradım, yardım et” Ey Rabbim! Zafer sendendir, kullarını ve bu davayı muzaffer eyle, hak olan dinini ve senin sözünü yüceltmek için zulme uğrayanları koru. Her şey senin dilemene bağlı olup, her şey sana dönecektir. Ben gücümün yettiği çabayı sarf ettim”. Allah'a yalvararak yaptığı bu dualar Nuh'un (a.s.) ağzından çıkar çıkmaz, Kahhâr ve Celîl olan Allah duaları kabul ederek ayetin de işaret ettiği gibi peygamberine zaferin müjdelerini göndermiştir. “Biz de göğün kapılarını dökülürcesine yağın bir yağmurla açtık. Yeryüzünü pınar pınar fişkirttik. Derken sular takdir edilmiş bir iş için birleşti.” Bu rabbânî güç, Nuh'un (a.s.) ümitsizliğe kapılmasına yol açan küfür pisliği ve her yanı kaplayan zulmü ortadan kaldırmak üzere gelmiştir. Bilinen detaylarıyla birlikte bu hadise, ibret ve hatırlamayı dileyenlere bir ibret ve delil olmak üzere gelecek nesillere aktarılmak üzere baki kalacaktır.

⁵⁴ Kamer 54/10-14.

Allah-u Teâlâ'nın, Hûd, Sâlih, Lût ve Şuayb peygamberleri koruyup yalanlayan kâfirleri helak ederek, elçilerini ve inanan kullarını kurtarması dikkate alındığında kendisine düşmanlık edenleri de mucizelerinden herhangi biriyle yok etmeye kâdir olduğu anlaşılacaktır. Allah, güçsüzlükleri ve genellikle de güç, silah ve teçhizat açısından düşmana karşı dengelerin eşit olmaması nedeniyle savaş meydanlarında zafer kazanamayan mustazaf mücahit kullarını korumak amacıyla söz konusu mucizesini gönderebilir. Böylece güçleri ve kapasitelerince çaba sarf eden bu kullarına O'nun kudreti tecelli edecek ve durumlarını en iyi hale dönüştürecektir. Bizler peygamber kıssalarında, Allâh-u Teâlâ'nın peygamberlerinin sade ve mütevazî çabaları ve etkisi oldukça sınırlı olan savaşmalarını nasıl zafere ve düşmanları bozguna uğratmaya sebep kıldığına şahit olmaktayız. Allah, bu durumu şu sözleriyle açıklamaktadır: *“Allah'ın izniyle büyük bir topluluğa galip gelen nice küçük topluluklar vardır. Allah, sabredenlerle beraberdir.”*⁵⁵ Gücün Allah'ın elinde olduğuna delalet eden mü'minin inancı tam da budur. Zafere ulaşmak amacıyla meşakkatli yola girmekten sakınmayan küçük topluluk, Allah'ın büyüklük taslayanları helâk ve zalimleri rüsvay edecek, galip gelecek kudret ve kuvvetin kaynağıyla bağ kurması sebebiyle şüphesiz zafer kazanacaktır. Bu topluluğun bireyleri, zaferin gerçekten Allah'tan geldiğine inanarak, zaferi *“Allah sabredenlerle beraberdir”* ilkesi doğrultusunda gerçek sebebine bağlamaktadırlar. Öte yandan bu yaklaşımla, hak ile batıl arasında gerçekleşecek hakkın nihâî savaşında çarpışacak topluluk olmak üzere seçildiklerine inanmaktadırlar.⁵⁶

Aynı şekilde Firavun'un helâk olması hadisesine dikkatlice bakıldığında, Firavun'un uğradığı helakin Allah'ın Musa'ya (a.s.) bahsettiği en büyük zafer ve yardımlardan biri olduğu görülecektir. Allah, azap ederek Firavun'u yok edecek olsaydı şüphesiz O'nun buna gücü yetecekti. Ancak Allah'ın iradesi ve hikmeti, Musa'nın (a.s.) Firavun'un helakine sebep olması yönünde tecelli etmiştir. Firavun, yeryüzünde fitne ve fesat çıkarıp kibirlenerek ve insanlara zulmederek haddi aştıktan sonra *“Ben sizin en yüce ilahınızım.”* demesi üzerine, onun yok olduğunu ve zulüm ve tuğyânın sınır tanımadığı uzunca bir zaman diliminin sona erdiğini ilan eden ilâhî mucize gerçekleşmiştir. Allah bunu bir ayetinde şu sözleriyle:

⁵⁵ Bakara 2/249.

⁵⁶ Kutub, *fî Zilâli'l-Kur'ân*, I, 269.

(فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ)

“Bunun üzerine Mûsâ’ya, “Asan ile denize vur” diye vahyettik. Deniz derhal yarıldı. Her parçası koca bir dağ gibiydi”⁵⁷ ifade ederken, bir başka ayette de;

(وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ)

“Firavun ve kavminin yaptıklarını ve (özenle kurup) yükselttiklerini yerle bir ettik”⁵⁸ buyurmuştur. Kıyamet gününe kadar Allah’ın kanunu bu şekilde işleyecektir. Kendisi gibi zalimlerden yardım alarak saraylar ve şaşalı binalar inşa etmek, meyvelerle dolu bağ ve bahçeler yetiştirmek için dünyasına çalışan zalim despotun, Allah tarafından intikam alırcasına cezalandırılacağı bir vakitle karşılaşması kaçınılmazdır. Tam da Musa (a.s.) ve Firavun’un kıssasında gerçekleştiği gibi işte bu intikam, mazlumların sevinmelerinin ve zafer kazanmalarının sebebi olacaktır. Firavun’un karşılaştığı son, Musa (a.s.) için ilâhî yardım ve zaferin doğuşu olmuştur. Bu hadise, Kıyamet gününe kadar her nerede ve ne zaman olursa olsun Allah’ın mü’min kullarına verdiği bir örnek olarak kalmaya devam edecektir. Allah’ın mü’min azınlığın zaferine verdiği örnek olarak kalacaktır.

Peygamber (s.a.v.) ve ashâbının cihadında da bu doğrultuda birçok anlamla karşılaşmak mümkündür. Kureyş, Peygamber’in (s.a.v.) Allah’a ve Resûlü’ne iman etmeleri yönündeki daveti kabul etmeyerek ve kibre kapılarak davete boyun eğmekten yüz çevirdiklerinde Allah, içlerinden birçok topluluğun imanına vesile olacak bir cezayı onlara musallat kılmıştır. Hadîs-i şerîfte Resûlullâh’ın (s.a.v.) şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir:

“Peygamber (s.a.v.) insanların yüz çevirdiğini gördüğünde şöyle dedi: “Allah’ım! Onlara Yusuf’a gönderdiğin yedi (kıtık yılı) gibisini gönder.” Sonra dedi ki: Bir yıl (boyunca kıtlık) onlara musallat oldu, onları ele geçirdi ve her yeri mahvetti. Öyle ki açlıktan derileri ve leşleri yemeye başladılar. Onlardan biri göğe doğru baktığında duman benzeri bir şey görüyordu. Bunun üzerine Ebû Süfyan Peygamber’e (s.a.v.) gitti ve “Ey Muhammed! İnsanlara Allah’a itaat etmelerini ve akrabalarla iyi ilişkiler kurmalarını emrettin. Kavmin ise helâk olmaktadır, onlar için Allah’a dua et.” dedi.

⁵⁷ Şu‘arâ 26/63.

⁵⁸ A‘râf 7/137.

Allah-u Teâlâ şöyle dedi: “Göğün, insanları bürüyecek ve gözle görülecek bir duman çıkaracağı günü bekle; bu, can yakan bir azabdır.... Siz de yine eski hâlinize döneceksiniz.”⁵⁹ Dedi ki: “Ahiret azabı giderilecek midir?” “Onları o en şiddetli yakalayışla yakalayacağımız günü hatırla. Şüphesiz biz öcümüzü alırız.”⁶⁰ “Batşa” günü, Bedir savaşı günüdür. Buna göre Duhan azabı da; batşe, lizam ve ayeti'r-Rum'da ortaya çıkmış ve geçmiştir.”⁶¹

Bu hadîs-i şerifte, davetinden yüz çevirerek mustazaf ahabına eziyet çektirmeleri nedeniyle Peygamber'in (s.a.v.) Kureyş'e beddua ettiği görülmektedir. Allah, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bedduasını kabul ederek onlara kıtlık ve kuraklık şeklinde azabını göndermiştir. Öyle ki bu azap nedeniyle onlardan bazıları, şiddetli açlıklarından dolayı hayvan derilerini ve leşleri yiyecek duruma düşmüşlerdir. Allah'tan onların başına gelen tüm bu kıtlık, şiddet ve belalar, kanaatimizce Hz. Peygamber'e (s.a.v.) sunulan bir ikram ve zafer olarak değerlendirilmektedir.

Günümüzde ise Sovyetler Birliği'nin yıkılması bu gerçeğin teyidi olarak görülmektedir. Zira Sovyetler'in o dönemdeki gücünün, mücahitlerin gücünden çok daha fazla olduğu hatta kat kat fazla olduğu bilinmektedir. Ancak Allah'ın dinine savaş açmaları ve masum Müslümanları katletmeleri sebebiyle, Yüce Allah fakirlik, fitne, hastalık ve yolsuzluklar gibi birçok musibetle onları cezalandırmıştır. Bu musibetlerin tümü, Sovyetler Birliği'nin zayıflamasına ve sonuçta da yıkılmasına yol açmıştır. Sovyetler'in komünist sosyalist rejim nedeniyle yıkıldığını öne sürenlere karşı, halen aynı rejimi uygulamaya devam edip yıkılmayan devletlerin varlığıyla cevap vermek uygun olacaktır. Yıkılışını ekonomik nedenlere ve borçlarının birikmesine bağlayanların da doğru kanaati ıskaladıkları söylenebilir. Nitekim Sovyetler'in yıkıldığı dönemde, Sovyetler'den daha ağır borç yükü ve ticari açığın getirdiği ağır şartlarla mücadele eden ancak yıkılmayan devletlerin varlığına işaret edilebilir. Yıkılmayı askeri diktatörlük rejimine bağlayanların da gerçekten uzak bir değerlendirmeye düştükleri görülmektedir. Zira o dönemde Sovyetler'den daha zalim rejimlerle yönetilen bazı devletlerin

⁵⁹ Duhân, 44/10-15.

⁶⁰ Duhân, 44/16.

⁶¹ en-Nîsâbü'rî, Muslim b. el-Haccâc el-Hasan el-Kuşeyrî, *Sahîhu Muslim*, Duhan-H5006. Cilt.13. S-391, İslâm Bölümü, XIII, 391.

yıkılmadan günümüze kadar varlıklarını sürdürdüklerini belirtmek mümkündür.⁶² Buna dair pek çok delil bulunmakla birlikte konu gayet açık olduğundan sayılmasına gerek duyulmamaktadır. Kanaatimize göre Sovyetler Birliği'nin asıl yıkılma nedeni, Müslüman kulları korumak amacıyla Rabbânî gücün meseleye dâhil olmasıdır. Zafer bugün Müslümanlar lehine gerçekleşme dahi, Allah'ın izniyle yarın belki daha sonrasında gerçekleşecektir. Dünya hayatı son bulana kadar, Allah'ın yarattıklarında geçerli olan kanun bu yöndedir. Zira Allah ayette şöyle buyurmaktadır:

(وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا ۗ يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا ۗ وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ)

“Allah, içinizden, iman edip de salih ameller işleyenlere, kendilerinden önce geçenleri egemen kıldığı gibi onları da yeryüzünde mutlaka egemen kılacağına, onlar için hoşnut ve razı olduğu dinlerini iyice yerleştireceğine, yaşadıkları korkularının ardından kendilerini mutlaka emniyete kavuşturacağına dair vaadde bulunmuştur. Onlar bana kulluk eder ve bana hiçbir şeyi ortak koşmazlar. Artık bundan sonra kimler inkâr ederse, işte onlar fasıkların ta kendileridir.”⁶³

Bu müjde, Allah'ın Resûlü'ne (s.a.v.), onun ümmetini yeryüzünün halifeleri yani önderleri ve liderleri yapacağı, beldelerin onların eliyle düzeleceği ve insanların onlara boyun eğeceği yönündeki vaadidir.⁶⁴

1.2. Nasr'ın Sebepleri ve Engelleri

Önceki bölümde “nasr” kavramının Kur'ân-ı Kerîm'deki diğer anlamlarına değinilmiş, “nasr”ın savaş meydanlarıyla sınırlı olmadığı açıklanmış ve çok daha farklı anlamları kapsadığı belirtilmiştir. Nasr yani zafer kâfirlerin kalplerine korku salınması şeklinde olabileceği gibi, yeryüzündeki tüm icraat ve planların kendilerinin bilgisi dâhilinde olacak şekilde Müslümanların güç ve kontrolü tam olarak ellerine geçirmeleri, hatta Allah'ın mü'min kullarını kâfirlerin kin ve tuzaklarından koruması ile de olabilir.

⁶² eş-Şahhûd, Alî b. Nâyif, *el-Hulâsa fî Me'âni'n-Nasri'l-Hakikiyye*, Dâru'l-Ma'mûr, Pahang 2009, s. 53-54.

⁶³ Nûr 24/55.

⁶⁴ İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmâîl b. Ömer, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'Azîm*, (thk.: Muhammed Huseyn Şemsuddîn, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1999, XVI, 71.

Ayrıca zafer, izzet ve yeryüzünde iktidar şeklinde gerçekleşebileceği gibi, Allah'ın kâfirlerin diyarlarına fırtına, sel, deprem ve yanardağları musallat kılarak Müslüman kullarını kurtarmasıyla da olabilir. Tüm bu zafer türleri, Allah'ın mü'min kullarını koruyacağına ve zafere ulaştıracağına dair vaadinin kapsamına girmektedir. Bu bölümde ise, Allah'ın sâlih kullarına vadettiği zafere ulaştıracak sebeplerin tanıtılması amacıyla gayret sarf edilecektir. Bu bağlamda, çalışmada önemli görülen bazı önemli meselelere ışık tutmakla birlikte, ümmeti hedeflenen zafere ulaştıracak yöntemleri öğretmek üzere Kur'ân ayetlerinin ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sünnetinin açıkladığı en önemli hususlara değinilecektir.

1.2.1. Kur'ân-ı Kerîm'de Nasrın Sebepleri

Bu başlık altında ilk olarak “Kur'ân-ı Kerîm'de Nasrın Sebepleri” ele alınırken Kur'ân ve sünnetten derlenen; *İman ve Salih Amel, İhlâs, Sabır ve Sebat, İmkânlar Ölçüsünde Hazırlık ve Allah'a Tevekkül, Ümmetin Birliği ve Tefrikadan Kaçınma, Ümitsizliğe Düşmekten Sakınma, Allah'ı Anma ve Dua ile Allah'a Yakınlık ve Düşmanla Karşılaşınca Sebat Etme ve Kaçmama* gibi sebepler detaylı bir şekilde incelemeye tabi tutulacaktır. Bu incelemenin ardında, sebeplerin türlü yönlerine vakıf olabilme ve geçmiş milletlerde gerçekleşmesinden ibretler çıkarabilme gibi amaçlar hedeflenmektedir.

1.2.1.1. İman ve Salih Amel

İman ve salih amelin, zafer ve söz sahibi olmanın temel unsuru olduğu hususu şüphe götürmez bir gerçektir. İman ve salih amel olmadan diğer unsurların herhangi bir değeri olmayacağı ifade edilebilir.⁶⁵ Yüce Allah bu durumu şu şekilde beyan etmektedir:

(وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ
بَيْنَهُمُ الدِّيَارَ الَّتِي رَتَضُوا لَهَا وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا)

“Allah, içinizden, iman edip de salih ameller işleyenlere, kendilerinden önce geçenleri egemen kıldığı gibi onları da yeryüzünde mutlaka egemen kılacağına, onlar

⁶⁵ Yûsuf, Muhammed es-Seyyid Muhammed, *et-Temkîn li'l-Ummeti'l-İslâmiyye fî Dav'i'l-Kur'âni'l-Kerîm, Dâru's-Selâm li't-Tibâ'ati ve'n-Neşr, Kahire 1982, s. 28.*

*için hoşnut ve razı olduğu dinlerini iyice yerleştireceğine, yaşadıkları korkularının ardından kendilerini mutlaka emniyete kavuşturacağına dair vaadde bulunmuştur.*⁶⁶

Ayette, dinlerinin hükümleriyle amel ederek yaptıkları veya terk ettikleri her şeyde ona başvuracakları şekilde dinlerinin sabit ve istikrarlı kılınacağı belirtilmiş, bu husus “söz ve güç sahibi olma” şeklinde yorumlanabilecek “*temkîn*” kelimesiyle ifade edilmiştir.⁶⁷ İman, İslâm Ümmeti’nin küfür, zulüm ve istibdat güçleriyle mücadelesinde oldukça etkin bir silah olarak görülmektedir. İman, amel ile bütünleşmesi halinde kişi zafere ulaşacaktır. Bununla birlikte amel ortadan kalktığında, dünyanın tüm silahları bir araya gelse de bir fayda sağlamayacaktır. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu duruma şu şekilde işaret etmektedir:

“يا أيها الناس إن الله تبارك وتعالى يقول لكم: مروا بالمعروف، وانهوا عن المنكر قبل أن تدعوني فلا أجيبكم، وتسالوني فلا أعطيكم، وتستنصروني فلا أنصركم“

*“Ey insanlar! Allah-u Teâlâ sizlere şöyle buyurmaktadır: Siz bana dua edip ben de icabet etmeyi reddetmeden, benden dileyip dileğinizi geri çevirmeden ve benden sizi korumamı isteyip size yardım etmekten imtina etmeden önce iyiliği emredin ve kötü işleri yasaklayın.”*⁶⁸

Hak ile batıl arasında gerçekleşen mücadelelerden kazanılan uzunca deneyimler, ancak iman sahiplerinin savaş meydanlarında sebat gösterebileceklerini ortaya koymuştur. İman ise, salih amelin özü ve meyvesidir. Bu nedenle Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

(وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أفرغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أقدامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ...)

*“Câlût ve askerleriyle savaşa tutuştuklarında: Ey Rabbimiz! Yüreğimizi sabırla doldur; bize direnme gücü ver; kâfir kavme karşı bize yardım et, dediler. Onları Allah’ın izniyle bozguna uğrattılar.”*⁶⁹ Dahası iman, mü’minlere Allah’ın dostluğunu

⁶⁶ Nûr 24/55.

⁶⁷ Ebu’s-Su’ûd, el-‘İmâdî Muhammed b. Muhammed b. Mustafâ, *İrşâdu’l-‘Akli’s-Selîm ilâ Mezâyâ’l-Kur’âni’l-Kerîm*, Dar İhya Turasu Arab. Beyrut. Bab-55. Cily.6 S-191.

⁶⁸ İbn Hanbel, *Musnedu’l-İmâm Ahmed*, XLII, 149.

⁶⁹ Bakara 2/250-251.

kazandıracaktır. Allah onların dostu, koruyucusu ve destekçisi olacaktır. Bu hususta pek çok hadis zikredilmektedir. Ebû Hureyre'nin (r.a.), Hz. Peygamber'den (s.a.v.) rivayet ettiği bir hadis-i kudsîde Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Kim benim veli kuluma düşmanlık ederse ben de ona harp ilan ederim. Kulumu bana yaklaştıran şeyler arasında en çok hoşuma gideni, ona farz kıldığım (aynî veya kifaye) şeyleri eda etmesidir. Kulum bana nafile ibadetlerle yaklaştırmaya devam eder, sonunda sevgime erer. Onu bir sevdim mi artık ben onun işittiği kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli, yürüdüğü ayağı (aklettiği kalbi, konuştuğu dili) olurum. Benden bir şey isteyince onu veririm, benden sığınma talep etti mi onu himayeme alır, korurum..”⁷⁰

Kur'ân ayetleri incelendiğinde, insanların beşerî güç ve kapasitelerini ortaya çıkaran ve bu gücü zafer ve iktidara taşıyan unsurun iman olduğu görülecektir. Ayrıca imanın, Müslümanı çaba sarf etmeye ve verimli olmaya teşvik eden, aynı zamanda zaferin gereksinim duyduğu unsurların var olmasını sağlayan etken olduğu söylenebilir. Dahası insanı muzaffer olmaya hazırlayanın da iman olduğu belirtilebilir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

(وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ)

“Onların sözleri ancak, “Rabbimiz! Bizim günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlıklarımızı bağışla ve (yolunda) ayaklarımızı sağlam tut. Kâfir topluma karşı bize yardım et” demekten ibaretti.”⁷¹ Özetle imanın, zaferin gerçekleşmesi noktasında temel bir rol üstlendiğini, zaferin sebeplerini hazırladığını, güç ve kapasiteleri ortaya çıkararak buna teşvik ettiğini söylemek mümkündür. İşte tam da burada, Müslümanların imana ulaşmaya çalışmalarının zafere ulaşmada en önemli faktör olduğunu belirtmek mümkün olacaktır. Bu iman ve akidenin temellerinin sarsılması ise, zaferin gerçekleşmesinin önünde bir engele dönüşür ve aynı zamanda zafiyet ve yenilgiye yol açacak etkenlerden biri olur.⁷²

⁷⁰ el-Buhârî, Muhammed b. İsmâîl, *el-Câmi 'u's-Sahîh el-Muhtasar*, Rikak,38. (thk.: Mustafâ ed-Dîb el-Buğâ), Dâr İbni Kesîr, Beyrut 1987, CXX, 158.

⁷¹ Âl-i İmrân, 3/147.

⁷² el-Cundî, Enver, *bi Mâzâ İntasara'l-Muslimûn*, Muesseserü'r-Risâle, Beyrut 1982, s. 17.

Yüce Allah Kur'ân'da şöyle buyurmaktadır:

(وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ)

“Mü'minlere yardım etmek ise üzerimizde bir haktır.”⁷³

İman zafere götürür, zafer ise imanın meyvelerinden biridir. İslâm Ümmeti'nin tarihinde daha önce yaşamadığı kadar kriz ve fitnelerle boğuştuğu şu süreçte, Allah'tan yardım, destek ve başarı dileyerek imanımızı güçlendirmeye ziyadesiyle ihtiyacımızın olduğu ortadadır. Allah'ın mü'minlere zafer vaadinin, bu şart olmadan gerçekleşmesi imkânsız olarak görülmektedir. Bu ayet-i kerîmede Allah'ın mü'min kullarına yardım ederek zafere ulaştırmasının O'nun üzerine bir hak olduğuna dair bildirim bulunmaktadır. Allah'ın vaadine sadık olduğu ve vaadinden dönmeyeceği aksi düşünülemeyecek bir gerçektir. Ayrıca bu ayetten, mü'minlerin onurlandırılmaları ve salih kullarının da daha fazla ikrama nail olmaları anlaşılmaktadır.⁷⁴ Yeryüzünde söz sahibi ve muktedir kılınma gibi olumlu sonuç ve faydalar, imanın zafere götürme faydasına ek olarak zikredilebilir. Zira bu ve diğer pek çok faydalar, imanlarından emin olan iman ehlinin nasibi olacaktır. Öyle ki beldeler onların hükmüne boyun eğecek, onların hükmüyle düzelecek ve insanlara güvenlik ve esenlik sağlanacaktır.

1.2.1.2. İhlâs

Zaferin temel unsurlarından birisi de amacın güzelliği ve niyetin doğruluğunu ifade eden Allah'a karşı samimiyet yani ihlâstır. Bu unsur, tüm taat ve amellerin genel şartıdır. Müslümanın gösterdiği herhangi bir taat veya yaptığı herhangi bir amel ihlâsla Allah'a yöneltilmediği müddetçe ona riya girecek ya da amacı şöhret veya övünme olacaktır. Bu ise kabul görmeyecek ve reddedilecek bir şeydir. Peygamber (s.a.v.) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmaktadır:

“Sizin hakkınızda en çok korktuğum şey küçük şirktir.” dediğinde, (ashâb-ı kirâm) dediler ki: “Ya Rasûlallah, küçük şirk nedir?” Rasûlullah (s.a.v.) de: “Riyâdır. Allah Teâlâ, kıyamet günü herkesin amelinin karşılığını verirken, insanlara gösteriş için

⁷³ Rûm 30/47.

⁷⁴ eş-Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, IV, 230.

ibadet yapanlara şöyle der: “Dünyada kendileri için gösteriş yaptığınız kimselere gidin. Bakın bakalım onların yanında size verecekleri bir şey bulabiliyor musunuz?”⁷⁵

Zaferden bahsedilirken, zafere ulaşmanın en temel ve en yüce unsurunun, onun uğrunda ihlâsla çabalamak olduğuna ve ihlâs olmaksızın Müslümanların zafere erişmelerinin imkânsız olduğuna işaret etmek yerinde olacaktır. Zira ihlâs, zafer ve söz sahibi olmanın temel kaidesi olup, düşmanlara karşı galip gelmenin başlıca sebebidir. Allah yolunda cihad etmeye ihlâs haricinde başka bir niyet girmesi halinde, Allah bu topluluğu korumayacak, zafere ulaştırmayacak ve bir daha işleri yolunda gitmemek üzere düşmanlarını onlara musallat edecektir. Tüm bunların ardında yatan neden, zafere ulaşma ve söz sahibi olmanın temel kaidesini ihmal etmeleridir. Allah’ın emri ve mü’min kullarına karşı tutumundaki kanunları bu şekilde işlemektedir. Allah, bu temel ilkeyi göz ardı edenlerin niyeti ve amacına göre verecek, böylece onlar dünya ve ahirette hüsrana uğrayacaktır. Bu ilke doğrultusunda davranış sergileyen ve bununla Allah ile arasındaki bağı güçlendirme gayesi güdenlere ise Allah her daim yardım ve korumasını gönderecek ve onları zaferle destekleyecektir. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

(وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ)

“Hâlbuki onlara ancak, dini yalnız O’na has kılarak ve hanifler olarak Allah’a kulluk etmeleri, namaz kılmaları ve zekât vermeleri emrolunmuştu. Sağlam din de budur.”⁷⁶ Yapılan her amel, Allah için olmalı, Allah’ın rızasını kazanma ve dinini korumayı hedeflemelidir. Ümâme el-Bâhilî’den rivayet edilen bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir adam Hz. Peygamber’in huzuruna gelerek; “Hem sevap hem de şöhret için savaştan bir adam hakkındaki görüşün nedir? Bu adam ne kazanır?” diye sorunca Peygamber (s.a.v.), “Hiçbir şey kazanamaz.” cevabını vermiştir. Ancak adam sorusunu üç defa tekrarlayınca Peygamber (s.a.v.), “Hiçbir şey kazanamaz.” dedikten sonra

⁷⁵ İbn Hanbel, *Musnedu’l-İmâm Ahmed*, XXXIX, 39.

⁷⁶ Beyyine 98/5.

şöyle buyurmuştur: “Allah ancak samimi bir şekilde ve kendi rızasını kazanma niyeti ile yapılan ameli kabul eder.”⁷⁷

Müslümanların, hadisin vurguladığı bu uyarıcı anlamı dikkate almaları gerekmektedir. İhlâs olmadan Allah’tan gelecek olan ecrin kaybedileceği, ayrıca izzet, zafer ve gücün de yitirileceği dolayısıyla milletler arasında en son sıralara gerileneceği unutulmamalıdır. Allah’ın karşı konulamaz gücünün bize sağlayacağı desteğe en muhtaç olduğumuz bir süreçten geçmekteyiz. Bu aşamada yapmamız gereken şey, o güce ulaştıracak yolu takip etmektir. İçimizde imanla Allah arasındaki bağıımızı güçlendirebilir, Resûlullâh (s.a.v.) ve ashâb-ı kirâmın hissettiği gibi Allah’ın bizleri gözettiğini hissedebilirsek, Allah’ın gücü ve inayeti bizleri destekleyecek, durumlarımız istikâmetle taçlanacak ve gücümüz artacaktır. Ancak buna aykırı bir durumda olursak, kâfir milletler topraklarımızın nimetlerine el koymak ve aramızda ayrılık ve çatışma yaratmak için var güçleriyle üzerimize saldıracaklardır.

Günümüzde Müslümanlar arasında bir İslâmî uyanışın olduğu görülmektedir. Mescitlerin dolduğu, fakirlere ve miskinlere verilen sadakaların sınırsız olduğu, mazlumların safında yer alma ve zulme karşı mücadelenin yoğunlaştığı, toplumun farklı kesimleri arasında alışık olmadığımız bir şekilde ilmî değerlerin yayılmaya çalışıldığı ve buna benzer birçok olumlu eylemin gerçekleştiği müşahede edilmektedir. Ancak tüm bunlara rağmen bu olumlu eylemlerin, zaferle ilgili yararlarının ve Allah’ın mü’min kullarını koruyup zafere ulaştıracaklarını ifade ettiği ahdin gerçekleşmediği aşikârdır. Kanaatimizce bunun başlıca nedeni, Allah’ın gücünün bizleri desteklemesi adına İslâmî uyanışın tek başına yeterli olmamasıdır. Allah’a karşı ihlâs olmadan uyanış ve dirilişin bir manası olmayacaktır. Zira ibadetlerimizin çoğalıp azalmasına bakılmaksızın ihlâs, zaferin gerçekleşmesi adına gerçek ve en etkin silahtır. Çok olmasına rağmen yaptığımız ibadetlerin tümü, geçmişte olduğu gibi ümmetin gücü ve heybetini yeniden kazanması için yeterli olmamıştır.

Burada asıl sorulması gereken soru, yapılan tüm bu ibadetlerin Allah’ın koruması ve zaferini kazandırmada neden yeterli olmadığı hususudur. Esasen sorunun cevabı, her bir Müslümanın işitebileceği, okuyabileceği ve görebileceği kadar nettir. Bizler, aslında

⁷⁷ en-Nesâî, Ebû Abdurrâhmân Ahmed b. Şu‘ayb, *Sunenu’n-Nesâî bi Şerhi’s-Suyûtî ve Hâşiyeti’s-Sindî*, (thk.: Mektebu Tahkîk et-Turâsî’l-İslâmî), Dâru’l-Ma‘rife, Beyrut 2000, VI, 332.

ibadetin ruhunu ve özünü teşkil eden Allah'a karşı ihlâs ve samimiyetten yoksunuz. Peygamber (s.a.v.) bir kudsî hadiste şöyle buyurmaktadır:

“قال الله تبارك وتعالى أنا أغنى الشركاء عن الشرك من عمل عملاً أشرك فيه معي غيري تركته وشركه”

“Allah -Azze ve Celle- şöyle buyurmuştur: “Ben ortaklardan istiğna olanıyım, kim benim için yaptığı bir işe başkasını ortak kılarırsa o yaptığı amelin hepsi bana ortak edilene aittir.”⁷⁸

Allah'ın bunu bizlere nasıl açıkladığı, mü'min kullarına karşı tutum ve muamelesinde nasıl örnek verdiği, ihlâsın mü'min kula huzur, rahat ve dahası Allah'ın rızası ve gücünü getirdiği açıkça gözlemlenmektedir. Ayet-i kerîmede şöyle buyrulmaktadır:

(ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ)

“Allah, çekişip duran birçok ortakların sahip olduğu bir adam (köle) ile yalnız bir kişiye bağlı olan bir adamı misal olarak verir. Bu ikisi eşit midir? Hamd Allah'a mahsustur. Fakat onların çoğu bilmezler.”⁷⁹

Nitekim, mülkiyeti sadece bir sahibe ait olan kişi onun yardım ve ihsanı açısından, mülkiyeti hakkında ihtilaf içinde olan bir çok ortağın sağlayacağından fazlasını hak edecektir.⁸⁰ Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ashâbının diyarları nasıl fethettiklerine, Allah'ın onların eliyle kullara nasıl hidayet verdiği ve kısa bir süre zarfında bir çok diyara nasıl fatih ve muzaffer olarak ulaştıklarına bakmak yeterli olacaktır. Bizanslıların sayı ve techizat yönüyle Müslümanlardan çok daha üstün oldukları dolayısıyla güç dengesinin bulunmadığı o dönemde Kostantiniyye'nin durumu bunun en büyük delili olarak görülebilir. Buna rağmen Müslümanlar, ihlâsları ve sağlam niyetleriyle zaferi gerçekleştirme ve Allah'ın vaadine nail olmada başarılı olmuşlardır.

⁷⁸ en-Nisâbü'rî, *Sahîhu Muslim*, Amelinde Allahtan başkasına şirk koşmak babı. H-5300. Cilt-14. S-254

⁷⁹ Zümer 39/29.

⁸⁰ el-Vâhidî, Ebu'l-Hasan Alî b. Ahmed b. Muhammed, *el-Vasît fî Tefsîri'l-Kur'âni'l-Mecîd*, (thk.: 'Âdil Ahmed Abdulmevcûd, eş-Şeyh Ali Muhammed Mu'avvad), Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, Beyrut 1994, III, 580.

1.2.1.3. Sabır ve Sebat

Allah'ın hikmeti, mükâfatın imtihandan, nimetin de sınanmadan sonra gerçekleşmesini gerektirmiştir. Buna göre iman güçlendikçe imtihanın boyutu da artmaktadır. Musibet şiddetlendikçe de aynı şekilde Allah'ın vereceği ecir de kat kat artmaktadır. Bunu, şu hadiste görebiliriz: *“Bir Sahabi Ey Allah'ın Resûlü, insanlar içinde en ağır imtihana çekilenler kimlerdir? diye sorar. Hz. Peygamber şöyle buyurdu: “Peygamberlerdir, sonra sırasıyla (rütbeleri) onları takib edenler, sonra onları takip edenlerdir. Kişi dinine göre müptela kılınır (imtihana çekilir). Eğer dininde salabetli ise imtihanı (göreceği bela ve musibet) ağır olur. Eğer dininde gevşek ise o oranda imtihan edilir. Bela o kimseyi devamlı takib eder. Nihayet onu bırakıncaya kadar. Böylece kul, yeryüzünde hatası olmadığı halde yürür.”*⁸¹

İman ehli, dünya hayatında pek çok imtihanla karşılaşmalıdır. Bunun en açık örneği de Kureyş'in türlü türlü eziyet ve kötü davranışına maruz kaldığı halde tüm bunları sabırla göğüsleyen Hz. Peygamber'dir (s.a.v.). Keza, O'nun sahabesi de Kureyş'in eziyetlerine maruz kalmışlar ancak bunu sabır ve imanla karşılamışlardır. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: *“And olsun, biz kendilerinden öncekileri de denemişken, insanlar, “İnandık” deyince, denenmeden bırakılacaklarını mı sanırlar? Allah elbette doğruları ortaya koyacak ve elbette yalancıları da ortaya çıkaracaktır.”*⁸² Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ashâbına karşı gösterdiği sabır, zaferlerin gerçekleştirilmesi için önünde en önemli yolun açılması hususunda yeterli olmuştur. Resûlullâh'ın (s.a.v.) sahabesiyle kısa süre zarfında gerçekleştirdiğini birçok devlet bir araya gelseler de gerçekleştiremezler. Allah'ın lütfundan sonra bundaki en önemli etken, gösterdikleri sabır ve iradedir. Yüce Allah bir ayette şöyle buyurmaktadır:

⁸¹ et-Tirmizî, Ebû İsâ, *Sunenu't-Tirmizî*, Zühd, 57. (thk.: Ahmed Muhammed Şâkir, Muhammed Fuâd Abdulbâkî, İbrâhîm 'Atve), Matba'atu Mustafâ el-Bâbî el-Halebî, Kahire 1975, IV, 601.

⁸² Ankebût 29/1-3.

(إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ)

“Şüphesiz ki, peygamberlerimize ve iman edenlere dünya hayatında ve şahitlerin şahitlik edecekleri günde yardım ederiz. O gün zalimlere, mazeretleri fayda vermez. Lânet de onlarıdır, kötü yurt da onlarıdır.”⁸³

Sabır yoluna bağlı kalanların, Allah’ın desteği ve muvaffakiyetini kazanmaları, bu yolda sebat gösterenlerin de Allah’ın yardımı ve zaferini elde etmeleri kaçınılmazdır. Kureyş’ten gelen eziyetlere karşı sabır gösterdikten sonra Resûlullâh ve ashâbın karşılaştıkları durum bundan ibarettir. Kureyşli müşriklerin Müslümanlara uyguladıkları zulüm ve kahrın boyutlarını gösteren, Habbâb b. Eret’in (r.a.) Peygamber’e (s.a.v.) geldiği zaman içinde bulunduğu korkunç durumu tasavvur etmemiz meseleyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

Habbâb b. Eret, Kâbe’nin gölgesinde örtüsüne bürünmüş oturan Hz. Peygamber’in (s.a.v.) yanına gelerek, “Bizim için yardım dileyip dua buyurmaz mısınız?” dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) de şöyle buyurdu: “Sizden öncekiler içindeki mü’minlerden bir kimse, yakalanır, kendisi için yerde bir çukur kazılır, o kimse, o çukura gömülür, sonra bir testere getirilip, başının üzerine konulup biçilerek ikiye bölünürdü, demir tarakla taranır ve sinirleri kemiğinden sıyrılırdı da bu işkence onu dininden döndürmezdi. Allah muhakkak bu dini tamamlayacaktır. San’â’dan kalkan yolcu Hadramevt’e içinde Allah korkusundan başka hiç bir korku olmadan gidebilecektir. Ancak koyunları varsa onlar hakkında kurt saldırmasından endişe duyacaktır. Fakat siz acele ediyorsunuz.”⁸⁴

Sabrın, nefislerin taşınması gereken en yüce manevî değerlerinden biri sayılabilecek değeri bulunmaktadır. Sabır, “akıl ve şeriatın gerektirdiği şeylere nefsi hapsetmek”⁸⁵ şeklinde tanımlanmaktadır. Sabrın en yücesi de savaşta düşmanla karşılaşma esnasında gösterilen sabırdır. Bu nedenle Yüce Allah sabreden bu topluluktan şu ayette övgüyle bahsetmektedir:

⁸³ Mü’min 40/51-52.

⁸⁴ el-Buhârî, *el-Câmi ‘u’s-Sahîh*, XXI, 269; İbn Hanbel, *Musnedu’l-İmâm Ahmed*, XXIV, 551.

⁸⁵ el-İsfahânî, *el-Mufredât fî Ğarîbi’l-Kur’ân*, 273.

(وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا)

“Zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda (direnip) sabredenlerin tutum ve davranışlarıdır. İşte bunlar, doğru olanlardır. İşte bunlar, Allah’a karşı gelmekten sakınanların ta kendileridir.”⁸⁶

Bu ayetteki sabırdan kasıt, Allah yolunda savaşta ve cihattaki sabırdır.⁸⁷ Zaferin gerçekleştirilebilmesi adına bu durumda sabır göstermek zorunludur. Zira zafer, ancak “zorluklarla ve birbiri ardına gelen musibetlerle dolu uzun zifiri karanlık gecenin”⁸⁸ akabinde gerçekleşir. Şüphesiz ümitsizlik, şiddet ve sınanmanın arttığı vakitlerde sabır gösterebilen, Allah’ın yardım ve inayetiyle karşılaşacak ve Allah onunla beraber olacaktır.

Nitekim Yüce Allah, (وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ) “Allah sabredenlerle beraberdir.”⁸⁹ buyurmaktadır. Ayetten kasıt, yardımının ve muvaffakiyetinin mutlaka beraberinde olmasıdır.⁹⁰ Bu ayetin başında Yüce Allah, (كَمْ مِّنْ فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ) “Nice az sayıda bir birlik Allah’ın izniyle çok sayıdaki birliği yenmiştir.”⁹¹ buyurarak, ayetin sonunda zikrettiği “Allah sabredenlerle beraberdir.” hükmüyle, dikkatleri sabırla sayıca az olan topluluğun zaferi arasında güçlü bir bağ bulunduğuna çekmektedir. Sayıca ne kadar az olursa olsunlar sabreden topluluk, sayıları ne kadar çok olursa olsun düşmanlarına karşı zafer kazanacaktır.

Bu nedenle düşmanlarıyla savaşırken mü’minlerin halleri, şu ayette de görüleceği gibi kendilerine sabır ve sebat bahşetmesi için Allah’a yönelmekten ibarettir:

(قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّثْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ)

“Ey Rabbimiz! Yüreğimizi sabırla doldur; bize direnme gücü ver; kâfir kavme karşı bize yardım et, dediler.”⁹² Bu ayette ümmet düşmanlarının, ellerindeki tüm güç ve imkânları kullanmadan kendisine karşı savaşmaktan vazgeçmeyeceğinin ispatı olarak

⁸⁶ Bakara 2/177.

⁸⁷ er-Râzî, Muhammed b. Ömer el-Huseyn, *et-Tefsîru'l-Kebîr*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Tahran tsz., III, 45.

⁸⁸ el-Kardâvî, Yûsuf, *es-Sabru fi'l-Kur'ân*, Dâr Ğarîb li't-Tibâ'ah, Kahire 1977, s. 45.

⁸⁹ Bakara 2/249.

⁹⁰ Ebu's-Su'ûd, *İrşâdu'l-'Akli's-Selîm*, I, 243.

⁹¹ Bakara 2/249.

⁹² Bakara 2/250.

görülebilecek bir husus bulunmaktadır. Durum basite alınmamalıdır, savaş uzunca bir zaman devam edebilir. Bu nedenle mü'minlerin, düşmanlarına karşı mücadelelerinin her vaktinde kendilerine sabır bahşetmesi ve düşmana karşı ayaklarını sabit kılması için Allah'a yönelmeleri gerekmektedir.

Resûlullâh (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır: *“Bil ki hoşlanmadığın bir şeye karşı sabırda pek çok hayır vardır ve zafer sabırla beraberdir. Rahatlık da sıkıntıyla beraberdir. Güçlülükle beraber kolaylık vardır.”*⁹³ Bu, Peygamber'in (s.a.v.) bizlere defalarca teyit ettiği bir gerçektir. Musibet ve imtihanlar karşısında bu hakikati birbirimize tavsiye etmeyi bırakmak, cehalet çeşitlerinden biri olarak görülmeli ve Peygamber'in (s.a.v.) tavsiyesinin ihmali olarak algılanmalıdır. Bu ihmal ise hedeflenen amaca ulaştıracak olan doğru yoldan uzaklaşmaya neden olacaktır.

1.2.1.4. İmkânlar Ölçüsünde Hazırlık ve Yalnız Allah'a Tevekkül

Teçhizatın hazırlanması, samimiyetle Allah'a tevekkül etme ve O'na dayanma, zafere götüren sebeplerdendir. Sahîh-i Buhârî'nin şerhinde İbn Hacer'in belirttiği üzere Allah'a tevekkülün anlamı, *“övgüyü layık olan tevekkül, hiçbir şeyde hiçbir kimseden yardım almamasıdır, sebeplerin hazırlanmasından sonra o sebepler üzerine düşünmekten vazgeçmek olduğu da ifade edilmiştir. Resûlullâh'ın (s.a.v.) “اعقلها وتوكل”* *“Onu (deveyi) bağla da öyle tevekkül et” buyurması gibidir.*⁹⁴

Sebeplere sarılmanın Allah'a tevekkül etmeyle çakışmayan bir durum olduğuna açıklık getirmek önemli bir husustur. Zira Allah hikmeti mucibince, herhangi bir işin sonuçlarını Müslümanın sarf ettiği çabaya göre belirlemiştir. Şifanın yalnız Allah'tan geldiğini yakînen bilen hastanın, sebeplere sarılma ilkesinden hareketle doktora gitmesi ve rızkı verenin Allah olduğunu bilen işçinin, kendisinin ve sorumluluğu altındaki kişilerin rızkını kazanabilmek için sebeplere sarılarak gün boyu çalışması gerekmektedir. Bu hususa verilecek örnekler sınırsızdır. Daha önce belirtildiği gibi, bu sonuçların tümü insanın amacına ulaşabilmek için sarf edeceği çabaya bağlıdır. Aynı şekilde düşmanlarına karşı zafer kazanmayı arzulayan İslâm Ümmeti de zaferin yalnızca Allah'tan geleceğine ve sarf edilen çaba ve gayretlerin sebeplere sarılma babından

⁹³ İbn Hanbel, *Musnedu'l-İmâm Ahmed*, 2803. S-5/19.

⁹⁴ el-'Askânî, İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî fî Sahîhi'l-Buhârî*, Tezevvedu babı. H-1426. S-161.

Allah'ın emirlerine uymaktan ibaret olduğuna yakînen iman etmekle birlikte, zafere ulaşabilmek için çalışıp çabalamalı ve gayret göstermelidir. Sebepleri ve sonuçları yaratanın Allah'tan başkasının olmadığı, yeryüzünde O'nun dilediği ve takdir ettiğinden başkasının gerçekleşmeyeceği bilinmelidir. Bu anlayış, zafer ve iktidar sahibi olmanın önemli esaslarından biridir. Allah bu duruma şöyle işaret etmektedir:

(وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَعَآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ)

“Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve savaş atları hazırlayın. Onlarla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve bunlardan başka sizin bilmediğiniz fakat Allah'ın bildiği diğer düşmanları korkutursunuz.”⁹⁵ Ayetin “Onlara karşı gücünüz yettiği kadar hazırlayın” kısmından, Allah'ın mü'min kullarına cihad için güçlerinin yettiğini hazırlamalarını emrettiği açıkça anlaşılmaktadır. Allah'ın bu hazırlığı “gücün yetmesine” bağlaması O'nun bir lütfü olarak algılanmaktadır.⁹⁶ Hazırlık yapılması hususundaki bu prensibin, kolaylaştırma ve sıkıntıyı ortadan kaldırma kaidesi üzerine kurulu İslâm'ın doğasıyla uyumlu olduğu görülmektedir. Zira İslâm zafer için, Müslüman topluluğun gücü ve takati kapsamına giren gerçekçi vesile ve teçhizatı edinmekle birlikte, “ancak ayaklarının emin olacağı sağlam zemini temin ettikten sonra bakışlarını o yüksek ve uzak ufuklara dikmektedir.”⁹⁷ Resûlullâh'ın (s.a.v.) ashâbıyla birlikte gerçekleştirdiği gazvelere dikkatlice bakıldığında, karşı saflardaki müşriklerin sayı ve teçhizat bakımından Peygamber (s.a.v.) ve ashâbının ellerindekinden kat kat fazla ve üstün olduğu görülecektir. Buna rağmen Allah'ın desteğiyle zafere ulaşmışlardır. Bu durum, sadece Resûlullâh'ın (s.a.v.) zamanıyla sınırlı olmayıp, önceki peygamberleri, onlara tabi olanları ve Kıyâmet gününe kadar Hz. Peygamber'e (s.a.v.) tabi olanları da kapsamaktadır. Allah-u Teâlâ, Nuh'u (a.s.) zafere ulaştırmış, kendisine karşı çıkan ve iman etmeyen kavmine ise onları boğarak helak eden tufanı göndermiştir. Allah, Hûd'u (a.s.) zafere ulaştırmış, kavmine ise şiddetli rüzgârı göndermiştir. Keza Sâlih'i (a.s.) bir sayhayla (ses) zafere ulaştırmış, bu sayha (ses) kavmini kökünden yok etmiştir. Aynı şekilde Allah, Peygamberi Hz. Muhammed'i (s.a.v.) zafere ulaştırmış,

⁹⁵ Enfâl 8/60.

⁹⁶ Ebû Hayyân, Muhammed b. Yûsuf b. Alî, *Tefsîru'l-Bahri'l-Muhît*, Bap-41. 6.Cilt. S-94.

⁹⁷ Kutub, *fî Zilâli'l-Kur'ân*, III, 1543.

düşmanlarının kalplerine korku ve dehşet salmış ve elçisini meleklerle destekleyerek şöyle demiştir:

(إِذْ يُوحَىٰ رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَتَبَيَّنُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا سَالَفِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَلرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ)

“Hani Rabbin meleklerle, “Ben sizinle beraberim. İman edenlere sebat verin. Ben kâfirlerin kalplerine korku salacağım. Şimdi vurun boyunlarının üstüne. Vurun, onların bütün parmaklarına” diye vahyedyordu.”⁹⁸ Allah, kendisine tevekkül edenlere bu şekilde davranmakta, sayıları ve teçhizatları az olsa da mü’min kullarını zaferle onurlandırarak askerleriyle onları desteklemektedir. Sonuçların Allah’ın iradesine bağlı olması nedeniyle, O’nun sonuçlara göre değil amellere göre hesaba çektiği bilinmelidir.

Allah, Meryem’e (a.s.) hurma ağacını silkelemesini emrettiğinde, onun kıssasında da sebeplere sarılmak kaydıyla Allah’a tevekkülün hakikatini idrak etmek isteyenler için yeterince ibret bulunmaktadır. Allah’ın, (وَهَرَىٰ إِلَيْكَ بِجِدْعِ النَّخْلَةِ تُسَلِّطُ عَلَيْكَ رُطْبًا جَنِيًّا) “Hurma ağacını kendine doğru silkele ki sana taze hurma dökülsün.”⁹⁹ ayetine dair müfessirlerin söylediklerini derinden düşünen kimse, hayrete düşürecek Rabbânî hikmeti kolaylıkla görebilecektir. Zira “hurma ağacının kuru, başı ve meyvesi olmayan bir ağaç, mevsimin de kış olduğu halde Meryem’in (a.s.) ağacı silkelediği ve Allah’ın bu ağacı baş, hurma yaprağı ve taze hurmayla donattığı” rivayet edilmektedir.¹⁰⁰ Doğumu yaklaşan hamile kadının psikolojisi ve çektiği acı ve korku malumdur. Buna rağmen Meryem’in (a.s.) doğum yapma vakti yaklaştığında Allah ona, büyüklüğü ve sağlamlığı nedeniyle genellikle güçlü erkeklerin dahi sallamakta zorlanacağı hurma ağacını sallamasını emretmiştir. Buna ek olarak mevsimin kış olması nedeniyle bu hurma ağacı kurudur. Bilindiği üzere hurma ağacı ancak yaz mevsiminde meyve vermektedir. Dahası Meryem’in (a.s.) hiçbir itiraz göstermeksizin Allah’ın emrine icabet ederek elini nasıl hurma ağacının üzerine koyduğu ve ağaca koyar koymaz meyvelerin nasıl döküldüğüne dair detaylarla karşılaşılmaktadır. Bu kıssanın özetinin, Allah’ın Meryem’e sebeplere

⁹⁸ Enfâl 8/12.

⁹⁹ Meryem 19/25.

¹⁰⁰ el-Beydâvî, Nâsiruddîn Ebû Sa’îd Abdullâh b. Ömer, *Envâru’t-Tenzîl ve Esrâru’t-Te’vîl*, (thk.: Abdurrahmân el-Mar’aşlî), Dâr İhyâi’t-Turâsî’l-‘Arabî, Beyrut 1998, IV, 9; el-Mahallî, Celâluddîn Muhammed b. Ahmed, es-Suyûtî, Celâluddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr, *Tefsîru’l-Celâleyn*, Dâru’l-Hadîs, Kahire tsz., I, 398.

sarılmayı, sonuçları da sebepleri var edene bırakmayı öğretmesi olduğu ifade edilebilir. Elbette Allah, sebep olmadan vermeye, bahşetmeye ve zafere ulaştırmaya kadirdir. Ne var ki Allah bir ilâhî hikmete binaen bu zafer, hibe ve bahşetmenin iş ne kadar basit olursa olsun mü'minin takati ölçüsünde sarf edeceği çabasına ve işleyeceği ameline bağlı olması yönünde irade buyurmuştur.

Bazı insanların bu anlamı idrak etmede ihmalkâr davrandıkları görülmektedir. Zira onlar, amel etmeden, hazırlık yapmadan hatta sebeplere dahi sarılmadan sadece Müslüman oldukları ve Allah'ın da Müslümanları kâfirlere karşı korumayı üstlendiği için O'nun mü'min kullarına yardım edeceğini ve ümmetin düşmanlarını ortadan kaldırmak için askerleriyle onları destekleyeceğini iddia etmektedirler. Mü'min kullarını koruma keyfiyetinde Allah'ın maksadını anlamadaki cehalet nedeniyle bu görüşün anlamsızlığı ve geçersizliği malumdur.

Birinci grubun tam aksine bazı insanların da sebeplere sarılmanın anlamını idrak etmede ifrata düştükleri görülmektedir. Onlar, Allah'ın Müslüman kullarını koruyup gözetmede ilâhî gücü ve kudreti göz ardı ederek, zafere götürecek tüm unsurlar denk olmadığı müddetçe İslâm Ümmeti'nin düşmanlarına karşı zafer kazanamayacağını iddia etmektedirler. Allah'ın kullarını korumak istediğinde, sebeplere sarılmasalar dahi onları koruyabileceğini görmezden gelmeleri nedeniyle bu görüşün anlamsızlığı ve geçersizliği de herkesçe malumdur. Müslümanların kazandıkları zaferlerin önemli bir kısmında sayı ve teçhizat yönünden düşmanlarına denk olmadıkları bilinmektedir. Ancak Allah'a samimi bir tevekkülle birlikte ellerinden gelen gücü sunmaları Allah'ın zaferi bahşetmesi için yeterli olmuştur. Eski dönemlerden bu yana pek çok savaşta Müslümanlar düşmanların silah güçlerine denk olacak kadar silah sahibi olmamışlardır. Allah da zafere ulaşabilmeleri için bu hususu kullarına şart olarak koşmamıştır. Bu anlamda Allah'a sığınarak yalvarış ve samimi bir tevekkülle zaferi dilemeyle birlikte ellerinden geldiği kadar güç hazırlayıp sunmaları yeterli olacaktır.

Bu hususta söylenmesi gereken asıl kanaat, sebeplere tam olarak bel bağlamayıp, aksine zaferi ve her şeyi elinde tutan Allah'a tam anlamıyla güvenmek kaydıyla sebeplere sarılmanın kat'i surette gerekli olduğunu ifade eden grubun kanaatidir. Çalışıp çabalama, güç ve teçhizat hazırlama, harekete geçme ve cihat etme gibi sarf ettikleri gayretlerin, sadece Allah'ın emrini yerine getirme babından ortaya konulduğunu ve

Allah izin vermediği müddetçe zaferi asla getiremeyeceğini şüpheyeye mahal bırakmayacak şekilde yakînen bilmeleri söz konusu kanaate ilave edilmelidir. Bu yönü göz ardı edenlere ve Allah'ın rızasından uzak bir şekilde çalışıp çabalayanlara zaferin nasip olmayacağı bilinmelidir. Aynı şekilde zafer asla, zaferin Allah'ın elinde olduğu, dolayısıyla çalışsa da çalışmasa da O'nun ümmeti koruyup muzaffer kılacağı iddiasıyla ağırdan alanlara ve üşengeçlik yaparak tembellik yapanlara da nasip olmayacaktır. Amelle gayret etme ve Allah'a tevekkül ederek dayanma olarak özetlenebilecek bu iki temel prensibin birlikte bulunması gerekmektedir. Nitekim Allah bir ayet-i kerîmede:

(إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ)

“Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a (Allah'ın dinine) yardım ederseniz O da size yardım eder, ayaklarınızı kaydırmaz.”¹⁰¹ buyurmaktadır.

1.2.1.5. Ümmetin Birliği ve Tefrikadan Kaçınma

İslam toplumlarının selâmeti ve istikrarı açısından tefrika ve çekişmeden daha tehlikeli bir şey yoktur. Bu nedenle her zaman akıl sahipleri, ümmetin saflarının birleşmesinin her türlü hayrın, çatışma ve çekişmenin de her türlü şerrin sebebi olduğu hususunda görüş birliği içinde olmuşlardır. Günümüzde ümmetin bir araya gelmesi, Allah'ın yardım ve zaferini kazanma yolunda ümmetin asla vazgeçemeyeceği zorunlu bir amaç haline gelmiştir. Zafer ve söz sahibi olmanın temel şartlarından biri olması hasebiyle safların birleşmesi ve tefrikanın terk edilmesinin aksini düşünmeye herhangi bir ihtimal olmamalıdır. Zira Allah şöyle buyurmaktadır:

(وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا)

“Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'ân'a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani sizler birbirinize düşmanlar idiniz de O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz.”¹⁰²

¹⁰¹ Muhammed 47/7.

¹⁰² Âl-i İmrân 3/103.

Bizler, yabancı devletlerin ümmetin birliği ve onuruna zarar verebilmek için nasıl canla ve başla çalıştıklarına şahit olmaktadır. Önce ümmetin kontrolünü sonrasında da kaynaklarını kolaylıkla ele geçirebilmek için ümmeti bölme ve parçalara ayırarak darmadağın hale getirme uğruna gece gündüz durmadan çalışmaktadırlar. Her yönüyle ümmeti kasıp kavuran olaylar, bu durumun en büyük delili olarak görülebilir. İslâm âlemi tüm alanlarda pek çok ihtilaflardan muzdariptir. Bu ihtilaf, birbiriyle çelişen birçok durum ve düşüncenin ortaya çıkmasına yol açarken, Müslüman olmayan devletlere pek çok yarar sağlamıştır.

Ümmetin, Allâh-u Teâlâ'nın kendisine yaptığı uyarıyı idrak edemediği, ihtilaf ve çekişmeler sonucunda ortaya çıkacak sonuçlara aldırış etmediği anlaşılmaktadır. Zira Allah ihtilaf ve çekişmenin, başarısızlık, zâfiyet ve zilletin mutlak sebebi olduğunu, O'nun emrine uyup birbirlerine tavsiye etmedikleri müddetçe ümmetin iki yakasının asla bir araya gelmeyeceğini beyan ederek şöyle buyurmaktadır:

(وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَتَزَوَّجُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ)

*“Allah’a ve Resulü’ne itaat edin ve birbirinizle çekişmeyin. Sonra gevşersiniz ve gücünüz, devletiniz elden gider.”*¹⁰³

İşte tam da bu nedenle İslâm Ümmeti'nin birliği, bütünlüğü sağlamaya ve tefrikayı terk etmeye davet edilmesi zorunlu bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Günümüzde ümmet, tefrika ve ihtilafı nedeniyle uçurumun içine düşmemişse de kenarına ulaşmıştır. Bu durumun üstesinden gelebilmesi için görüş ayrılıklarını ortadan kaldırmak, söz birliğine vararak safları birleştirmek uğruna elinden gelen tüm çabayı sarf etmesi beklenmektedir. Aksi takdirde yakın gelecekte günümüzde yaşananlardan daha vahim bir durumla karşılaşmak kaçınılmaz olacaktır.

Zira ümmetin düşmanları, Müslümanların diyarlarını zaafa uğratmak, kaynaklarını ele geçirmek ve varlıklarını kötüye kullanmak niyetiyle çirkin yüzünü göstermişlerdir. Ancak üzümlerle belirtilmelidir ki ümmet, nihayetinde dinini ve selametini hedef alan bu vahim olaylar karşısında tepki vermekten uzak bir halde, derin bir uykuya dalmış vaziyettedir. Allah'ın, nübüvvetin başlangıcından Kıyamet gününe

¹⁰³ Enfâl 8/46.

kadar devam edecek olan Müslümanlara hitaben buyurduğu, “*Hep birlikte Allah’ın ipine (Kur’ân’a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah’ın size olan nimetini hatırlayın.*” emri dikkate alınmalıdır. Bu ayetten kasıt, emredilen dine tutunulması ve kitabında hüküm vererek gerçekleştirilmesini zorunlu kıldığı hak söz etrafında kalplerin ülfetle birleşmesi ve Allah’ın emrine teslim olunmasıdır.¹⁰⁴ Müslümanların günümüzde bu davetten ve Müslüman halklara fayda getirecek bu Rabbânî çağrıdan oldukça uzak oldukları, ayrıca kâfir devletlerin Müslümanlara reva gördükleri zulüm karşısında suskun kaldıkları görülmektedir.

Bu davet, birçok Müslüman hükümet nezdinde bir türlü uygulamaya geçirilemeyen, dillerin tekrar edip durduğu slogandan ibaret bir hal almıştır. Günümüzde Müslümanlar, birlikleri üzerinden güç ve gelişimi yakalayabilmek adına bir araya gelmeye en çok ihtiyaç duydukları bir süreçten geçmektedirler. İbn Âşûr şöyle der: *وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرُّوا* ayetinin açıklaması şu şekildedir: “*Dünyalarında hallerini düzeltecek şeyi onlara emretmiştir. Bu, birliklerinden güç ve gelişim kazanabilmeleri için bu din üzere birleşmeleri ve tefrikaya düşmemeleriyle gerçekleşecektir.*”¹⁰⁵ Safların birleştirilmesini tavsiye ederek buna davet eden ve bunun getireceği sonuçları açıklayan pek çok hadis-i şerif bulunmaktadır. İbn Ömer’den (r.a.) rivayet edilen bir hadiste şöyle buyrulmaktadır:

“*Resûlullâh (s.a.v.) bize el-Câbiye’de hitap etti, dediklerinden bir kısmı şöyleydi: “Cemaate sarılınız. Şeytan tek kişiyle beraber, iki kişiden ise daha uzaktır. Cennet’in en orta yerini isteyen kimse cemaate sarılsın. İyilikleri kendisini sevindiren, kötülükleri ise kendisini üzen kimse gerçek mü’mindir.*”¹⁰⁶ Hadis, dünya ve ahirette olumlu yönlerine açıklık getirerek ümmetin birliğinin zorunlu olduğuna davet etmektedir. Zira dünyada, ümmetin gücü ve izzeti söz konusuysen, ahirette ise genişliği gökleri ve yeri kaplayacak Cennet vadedilmektedir.

¹⁰⁴ et-Taberî, Muhammed b. Cerîr, *Câmi’u’l-Beyân fî Te’vîli’l-Kur’ân*, (thk.: Ahmed Muhammed Şâkir), Muessesetu’r-Risâle, Beyrut 2000, VII, 70.

¹⁰⁵ İbn ‘Âşûr, Muhammedu’t-Tâhir b. Muhammed, *et-Tahrîr ve’t-Tenvîr*, Beyrut-Mussesetu Târihu’l-Arabî, 1. Baskı 1420/2000. 3.Cilt S-174.

¹⁰⁶ et-Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ, *Sunenu’t-Tirmizî*, (thk.: Beşşâr ‘Avvâd Ma’rûf), Dâru’l-Ğarbi’l-İslâmî, Beyrut 1998, IV, 35.

Birliği gerçekleştirmenin önünde fikrî, sosyal, ekonomik hatta etnik vb. pek çok engelin bulunması şüpheler götürmez bir gerçektir. Nitekim Müslüman olmayan devletler kötü emel ve planlarını hayata geçirmek ve İslâm Ümmeti'ni zâfiyete uğratmak adına bu farklı engelleri zekice kullanmaktan geri durmamaktadırlar. Ne üzücüdür ki İslâm Ümmeti'nin, bu şüpheli faaliyetleri sadece umursamaz ve sorumsuz bir tavırla karşıladığı görölmektedir. Bu durum Müslüman olmayan ülkelerin, İslâm ülkelerindeki geri kalmışlığı kolaylıkla derinleştirmelerine ve sömürgeci planlarını uygulamalarına imkân tanımıştır.

Günümüzde ümmetin yaşamakta olduğu acı durum bunun en büyük delilidir. Seyyid Kutub, Müslümanlar üzerinde hâkim olan başarısızlık, çekişme ve anlaşmazlık hallerini gözleri ve basireti kör eden, hakka sadece kişisel çıkarlar üzerinden bakan heva ve heveslere tabi olma illetine bağlayarak şöyle demektedir: *“ekişme ve ihtilafi doğuran görüş farklılıkları değil, sonucu ne olursa olsun sahibinin görüşüne körü körüne bağlanarak onu savunmada ısrarcı kılan heva ve heveslerdir.”*¹⁰⁷

Ümmetin şanını ve izzetini yeniden elde edebilmesi için birliğin ve safların birleştirilerek sıkılaştırılmasının zorunlu hale geldiği görölmektedir. Bu zorunlu şartın, İslâm'ın temel rükünlerinden birinden bir farkı bulunmamaktadır. Tüm grupları ve mezhepleriyle bütün Müslümanların, pek çok gaye uğruna uygun çözümler üretebilmek adına birleşmeleri gerekmektedir. Bu gayeleri, ümmeti bir safta toplayabilmek, bilerek veya bilmeyerek kâfirlerin ve zalimlerin menfaati için çalışan sapık tekfirci cemaatlerle mücadele ederek önlerini kesmek ve bu mücadelelerin en önemlisi olarak görölebilecek İslam ülkelerinin güvenliğini hedef alarak kolayca ele geçirebilmek için devletiklere ayırmaya çalışan sömürgeci planlarla mücadele etmek şeklinde özetlemek mümkündür. Bahsedilen hususlardan herhangi birinin gerçekleşmemesi ve ümmetin söz birliğine ulaşamaması halinde gelecek nesiller hiç kimsenin tahmin edemeyeceği problemlerle karşı karşıya kalacaktır. Sonraki nesiller, yaptıklarından dolayı önceki nesilleri affetmeyeceklerdir. Aksine onları, küfür ve şirk devletleri yararına işbirlikçilik yapmak ve ihanet içerisinde olmakla itham edeceklerdir.

¹⁰⁷ Kutub, *fî Zilâli'l-Kur'ân*, III, 1529.

1.2.1.6. Ümitsizliğe Düşmekten Sakınma

Mü'minlerin, Allah'ın yardımı ve zaferinden ümit kesmesi ve vaadi hakkında şüpheyeye düşmesi doğru değildir. Allah'ın kitabını okuyarak ayetlerini doğru bir şekilde anlayan mü'min, ümitsizlik ve çaresizliğin kâfirlerin vasıflarından olduğunu yakînen bilecektir. Zira Allah şöyle buyurmaktadır:

(إِنَّهُ لَا يَأْتِيَنَّ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمَ الْكَافِرُونَ)

“Kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez.”¹⁰⁸

Mü'minin görevi, zaferi ve ona götüren sebepleri araştırarak gücünün yettiği oranda bu hanîf dine sahip çıkma hususunda çabalamaktır. Ne kadar gecikirse geciksin mü'min Allah'ın yardımından ümit kesmemeli, aksine Allah'ın şu sözleriyle mü'min kullarına vadettiği yardım ve zaferi bekleyip gözeterek tüm gücünü sarf etmelidir:

(وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ)

“Mü'minlere yardım etmek ise üzerimizde bir haktır.”¹⁰⁹

Allah'ın gerçekleştirilmesini kendi zatına sorumluluk olarak yüklediği bu vaatten daha yüce bir vaat bulunmamaktadır. Er veya geç zaferin gerçekleşeceğini müjdeleyen bu ayet-i kerîmeyi okuduğunda mü'minin hissettiği sevinci tarif etmek imkânsızdır. Zaferin ve yardımın gelmesi gecikebilir, ancak sonuç olarak gerçekleşmeli, mü'minler onunla mutlu olmalı ve gönülleri sevinçle dolmalıdır. *“Allah hakîm ve habîrdir, meşîeti ve kanununa uygun bir şekilde dilediği ve bildiği bir vakitte vaadini gerçekleştirecektir. Vaadinin gerçekleşme vaktinin hikmeti insanlara bildirilebilir veya bildirilmez. Ancak Allah'ın iradesi ondan haberdardır, gerçekleşme vakti sahihtir, vaadi ise yakînen kesindir. Sabır sahipleri emin ve mutmain olarak o vaadi gözlemekte-dirler.”¹¹⁰* Mü'min, Rabb'inin kendisini muzaffer ve söz sahibi yapacağı vaadinden emin ise ümitsizlik geri dönmek üzere onun gönlünü terk edecektir. Bir musibetin gerçekleşmesiyle mü'min ümitsizliğe kapılmamalı ve yıkım yaşamamalıdır. Bela ve musibetlerle karşılaştığında

¹⁰⁸ Yûsuf 12/87.

¹⁰⁹ Rûm 30/47.

¹¹⁰ Kutub, *fî Zilâli'l-Kur'ân*, V, 2774.

da çaresizliğe düşmemelidir. Müslüman, hak ehlinin kaçınılmaz sonunun zafer olduğunu bilmelidir.

Hak ile batıl arasındaki mücadele, tarihin ilk dönemlerinden beri var olup, kıyamete kadar devam edecektir. Sonunda zafer şüphesiz hak ehlinin olacaktır. Ancak bu, iman ehlinin tüm güçlerini sarf etmeleriyle bağlantılıdır. *“Bekleme süreleri uzadıkça lütuf ansızın karşılıklarına çıkmış, arzuladıkları şey de aniden gerçekleşmiştir.”*¹¹¹ Bela, imtihanlar, sıkıntı, zorluk, zafer özlemi ve kurtuluş gibi durumların tümü, Hz. Peygamber (s.a.v.) ve ashâbının yaşadığı şeylerdir. Keza diğer peygamberler ve evliyalar da bunları yaşamışlardır. Yüce Allah bu ilâhî kanuna işaret ederek şöyle buyurmaktadır:

(أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَهْزِئِينَ وَالضَّرَّاءُ وَزُلْزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصُرَ اللَّهُ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ)

*“Yoksa siz, sizden öncekilerin başına gelenler, sizin de başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Peygamber ve onunla beraber mü’minler, “Allah’ın yardımı ne zaman?” diyecek kadar darlığa ve zorluğa uğramışlar ve sarsılmışlardı. İyi bilin ki, Allah’ın yardımı pek yakındır.”*¹¹²

Allah’ın kullarını imtihan ederek sınıadığı bu ayet-i kerîmeden anlaşılmaktadır. Kendilerine yüklenen sorumluluğu kaldırmaya ehillerse, bu imtihanı sabır ve iradeyle karşılayarak, Allah’ın emrini uygulamada sebat göstereceklerdir. İşte o vakit Allah onları rahmeti ve gücüyle destekleyecek, düşmanlarına karşı koruyacak ve hallerini de zorluk ve sıkıntıdan rahat ve bolluğa dönüştürecektir.

Bu bağlamda Resûlullâh (s.a.v.) ve ashâb-ı kirâmın Hendek Savaşı’nda yaşadıkları imtihana atıfta bulunmak uygun olacaktır. Bela, musibet, acı, zorluk, fakirlik ve hastalık gibi hususları içeren en zor durumlarda Resûlullâh (s.a.v.) ve beraberindeki ashâbı *“Allah’ın yardımı ne zaman”* sorusunu sormuşlardır. Bu soru, içine düştükleri zorluk, imtihan ve acı durumlarını idrak etmemiz için yeterlidir. Ancak sabır, sebat ve ümitsizliğin kalplerine girecek tüm geçitlerini kapatmaları neticesinde Allah’ın bu

¹¹¹ el-Kuşeyrî, Abdulkerîm b. Hevâzin b. Abdulmelik, *Latâifu'l-İşârât Tefsîru'l-Kuşeyrî*, (thk.: İbrâhîm el-Besyûnî), Dâru'l-Hey'eti'l-Mısriyyeti'l-'Âmme, Kahire tsz., I, 174.

¹¹² Bakara 2/214.

soruya cevabı “İyi bilin ki, Allah’ın yardımı pek yakındır.” şeklinde olmuştur. Zorluk ve sıkıntı arttıkça zafer daha da yakın olmuştur. İmtihan arttıkça da müjde, Müslümanların amaçlarına ulaşması yönünde gerçekleşmiştir. Öyle ki bizler günümüzde zulüm, üzüntü, sıkıntı, bela ve musibet gibi zorluklar yaşamaktayız. Umudumuz bu zorlukların, bizlere zulüm ve bozgunluk yaşatan devletler için sonun başlangıcı ve Allah’ın bizlere vaadettiği zaferin müjdecisi olmasıdır.

Nitekim bu husus Allah için asla zor değildir. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) hayatına baktığımızda, İslâm’a davetin ilk dönemlerinde zorluk ve imtihanların Resûlullâh (s.a.v.) ve ashâbı için zirveye ulaştığını görmemiz mümkündür. Allah’ın şu sözleri bu gerçeği teyit etmektedir:

(حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَرَ الرُّسُلَ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ)

“Nihayet peygamberler ümitlerini kesecek hâle gelip yalanlandıklarını düşündükleri sırada, onlara yardımımız geldi de, böylece dilediğimiz kimseler kurtuluşa erdirildi. Azabımız ise, suçlular topluluğundan geri çevrilemez.”¹¹³

Zafer ve yardımın bela ve imtihandan sonra gelmesi meselesinde Allah’ın mü’min kullarına karşı bu şekilde davranmasının nedeni, Allah’ın hikmetine bağlanabilir. Ancak bu hususa dair, Allah’ın işleyeceğimiz sâlih amellerle dahi elde edemeyeceğimiz şekilde günahlarımızı hafifletmek ve kötülüklerimizi affetmek istediği yönünde bir çıkarımda bulunmamız mümkün olacaktır. Buna ek olarak, Allah’ın bu musibet ve imtihanları dünya ve ahiretimizde yücelmemizin nedeni olarak takdir ettiği kanaati ileri sürülebilir. Keza başka bağlamlarda zikredeceğimiz farklı ilâhî hikmetlerin de varlığından bahsedilebilir. “Allah, kurtuluşun Allah’tan geleceğini umdukları en sıkıntılı ve ona en çok ihtiyaç duydukları zamanlarda yardımını peygamberlerine gönderdiğini zikretmektedir.”¹¹⁴

Peygamber’in (s.a.v.) siyerine bakıldığında İslâm’a davetin ilk dönemlerinde Resûlullâh (s.a.v.) ve ashâbı için sıkıntı ve belaların doruklara ulaştığı görülmektedir. Öyle ki ashâb-ı kirâm bu zorluklardan yakılarak Peygamber’e (s.a.v.) şikâyette

¹¹³ Yûsuf 12/110.

¹¹⁴ İbn Kesîr, *Tefsîru İbni Kesîr*, IV, 363.

bulunmuşlardır. Bu durum şu hadis-i şerîften anlaşılmaktadır. Habbâb b. Eret şöyle demiştir:

“Kâbe'nin gölgesinde örtüsüne bürünmüş oturan Hz. Peygamber'in yanına gelerek, “Bizim için yardım dileyip dua buyurmaz mısınız?” dedi. Hz. Peygamber de şöyle buyurdu: “Sizden öncekiler içindeki mü'minlerden bir kimse, yakalanır, kendisi için yerde bir çukur kazılır, o kimse, o çukura gömülür, sonra bir testere getirilip, başının üzerine konulup biçilerek ikiye bölünürdü, demir tarakla taranır ve sinirleri kemiğinden sıyrılırdı da bu işkence onu diniden döndürmezdi. Allah muhakkak bu dini tamamlayacaktır. San'â'dan kalkan yolcu Hadramevt'e içinde Allah korkusundan başka hiç bir korku olmadan gidebilecektir. Ancak koyunları varsa onlar hakkında kurt saldırmasından endişe duyacaktır. Fakat siz acele ediyorsunuz.”¹¹⁵

İşte bu, Allah'ın hiç kimseyi kayırmayan kanunu ve tartışmaya kapalı ilkesidir. Hükümlerini ne kadar uzarsa uzasin, zorbalar zulümleriyle büyüklenip yeryüzünde bozgunluk ve fesat çıkarsalar da hak galip gelecektir. Bir süre üstün gelse de batıl yenilmeye ve kaybetmeye mahkûmdur. Allah'ın şu sözleri bu hükmü onaylamaktadır:

(بِئْسَ نَفْثٌ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَذِمُّهُ فَاِذَا هُوَ زَاهِقٌ)

“Hayır, biz hakkı batılın üzerine atarız da beynini parçalar. Bir de bakarsın yok olup gitmiş.”¹¹⁶

Bir başka ayette de (إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا) “Şüphesiz batıl, yok olmaya mahkûmdur.”¹¹⁷ buyurarak “şirkin yok olacağına, kalıcılığının ve sürekliliğinin olmadığına”¹¹⁸ işaret etmektedir. Hak ve batıl mücadelesinde Allah'ın kanunu bundan ibarettir. Bir süre sonra olsa da hak galip gelecek, batıl bozguna uğrayacaktır. Allah şöyle buyurmaktadır:

¹¹⁵ el-Buhârî, *el-Câmi'u's-Sahîh*, XXI, 269

¹¹⁶ Enbiyâ 21/18.

¹¹⁷ İsrâ 17/81.

¹¹⁸ es-Semerkandî, Ebu'l-Leys Nasr b. Muhammed b. İbrâhîm, *Bahru'l-'Ulûm*, (thk.: Mahmûd Matrâcî), Dâru'l-Fikr, Beyrut tsz., II, 326.

(فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ)

“Köpüğe gelince sönüp gider. İnsanlara yararlı olan ise yerde kalır.”¹¹⁹

Zaferin ve Allah’ın yardımının gecikmesine dair pek çok fayda bulunmakla birlikte bu husus, çalışmanın başka bir bölümünde müstakil olarak ele alınacaktır.

1.2.1.7. Allah’ı Anma ve Dua ile Allah’a Yakınlık

Zaferin en temel şartlarından birinin de Allah’la olan bağı güçlendirilmesi olduğu düşünülmektedir. Allah ile arasındaki bağı olması gereken en mükemmel şekilde olmayan bir ümmetin zaferi gerçekleştirmesi veya onu hedeflemesi mümkün değildir. Zira zaferi bahşeden ve sebeplerini müyesser kılan Allah’tır. Bu nedenle, zaferin kaynağı olan Allah ile arasında bağı bulunmayan ümmetin bunu istemesi veya elde etmesi mümkün değildir. Ümmetin düşmanlarıyla karşılaşırken ihtiyaç duyacağı Allah ile arasındaki bağı en önemli şekli, Allah’ı anarak zikretme ve duadır. “Zikir” Allah’ın yüceliğini zihinde canlı tutarak, kudreti ve azametini hatırlamaktır. “Zikrin pek çok çeşidi olduğu bilinmelidir: Kelime-i tevhîd, tesbîh ve tenzîh, tekbîr, hamd, lâ havle ve Hasbunallâh çekmek, Allah’ın her bir ismini anmak, Peygamber’e (s.a.v.) salavât getirmek, tövbe ve istiğfar etmek vb. zikir bunlardan bazılarıdır.”¹²⁰ Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَذْكُرُوا اللَّهَ نَحْمَدُكُمْ كَثِيرًا)

“Ey iman edenler! Allah’ı çokça zikredin.”¹²¹

Dua ise, yarar ve hayır sağlamak ve kötülük ve fenalıkları uzaklaştırmak için Allah’tan yardım dilemek ve O’na sığınmak şeklinde tanımlanabilir.¹²²

En eski dönemlerden günümüze kadar küfür ve imanın nasıl bir mücadele içinde olduğu açıkça görülmektedir. Günah ve zulüm ehli olan kesimlerin, Allah’ın Müslüman kullarına revâ gördükleri pek çok cürüm ve cinayet işitilmekte, müşahede edilmektedir.

¹¹⁹ Ra’d 13/17.

¹²⁰ İbn Cuzeyy, Ebu’l-Kâsım Muhammed b. Ahmed el-Kelbî, *et-Teshîl li ‘Ulûmi’t-Tenzîl*, (thk.: Abdullâh el-Hâlidî), Dâru’l-Erkam b. Ebi’l-Erkam, Beyrut 1996, I, 102.

¹²¹ Ahzâb 33/41.

¹²² el-Makdisî, Takiyyuddîn Ebû Muhammed b. Abdulğanî, *et-Terğîbu fi’d-Du’â ve’l-Hassi ‘Aleyhi*, (thk.: Fâlih es-Sağîr), Dâru’l-‘Âsimah li’n-Neşr, Riyad 1996, s. 54.

İslâm'a savaş açma hususunda küfür milletlerinin topyekun söz birliği içinde oldukları ve kendilerine ait medya organları aracılığıyla İslâm'ı dünyadaki terör ve geriliğin kaynağı olarak gösterdikleri bilinmektedir. Günümüzde ise Müslümanlar hakkında, hiçbir tepki göstermeyen tüm dünyanın gözleri önünde pek çok ihlal ve büyük suçların işlendiğine şahit olunmaktadır. Tüm bunlardan ötürü, zikir ve duayla Allah'la bağ kurarak bu olaylara karşı koymaya ve önüne geçmeye çalışılmalıdır. Esasen Müslümanlar mazlumları koruma hususunda İslâm ülkelerini yöneten liderlerin birçoğunun ihmal ve ihanetleriyle birlikte, bu acı gerçek durum karşısında zikir ve duayla Allah'a sığınmaktan başka bir çıkış yolu bulamamışlardır. Bundan daha büyük bir silah bulunmadığı bilinmelidir. Allah şöyle buyurmaktadır:

(وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُم بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ. فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا)

“Andolsun, senden önce birtakım ümmetlere de peygamberler gönderdik. (Peygamberlerini dinlemediler.) Sonunda, yalvarsınlar da tövbe etsinler diye onları şiddetli yoksulluk ve darlıklarla yakaladık. Hiç olmazsa onlara azabımız geldiği zaman yakarıp tövbe etselerdi ya!”¹²³

Şüphesiz bir grup Müslüman, zayıflıkları ve başlarına gelen bela ve musibetlere rağmen düşmanlarının zulümlerine karşı koymak ve direnebilmek, ümmetin izzet ve şerefini koruyabilmek adına ellerinden gelen tüm çabayı sarf etmektedirler. İşte bunlar aracılığıyla Allah'ın yardımı gelecek ve Allah bunlarla ümmetin dinini ve izzetini koruyacaktır. Allah bir ayette şöyle buyurmaktadır:

(الَّذِينَ قَالُوا لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ)

“O inananlar ki başka insanlar tarafından, "Bakın, size karşı bir ordu toplanmış, onlardan kendinizi koruyun!" şeklinde uyarılmışlardı, ama bu, onların sadece imanını arttırdı ve "Allah bize kâfidir; O, ne mükemmel bir koruyucudur!" diye cevap verdiler.”¹²⁴

“Hasbunallâh ve ni‘mel vekîl sözünün anlamının, onlara vaadettiği yardım ve zafere dair imanlarının arttırılması olduğu ifade edilmiştir. İbn Abbâs'ın da, “Bu,

¹²³ En‘âm 6/42-43.

¹²⁴ Âl-i İmrân 3/173.

İbrâhîm'in (a.s.) sözüdür, zira ateşe atıldığında; "Hasbunallâh ve ni'mel vekîl" dediği rivayet edilmektedir.¹²⁵ Allah-u Teâlâ'nın, ateşe atıldığında İbrâhîm'i (a.s.) nasıl kurtardığı bilinmektedir. Dolayısıyla dua ve zikrin, imtihana tabi tutulan ve kederli herkesin kurtuluş yolu olduğu söylenebilir. Ayrıca dua, düşmanlara karşı zafer kazanmanın en büyük vesilelerinden biridir. Zulümle özdeşleşmiş küfür devletlerinin bizden olan bazı Müslüman kardeşlerimizin yardımlarıyla uygulamakta olduğu sistematik zulme ve baskıya maruz kalan ümmetimizin bugünkü durumu itibariyle, Peygamber (s.a.v.) ve ashâbının kullanmaktan hiçbir zaman vazgeçmediği o silaha en muhtaç olduğu dönemlerden geçmektedir. Söz konusu silah, itaat, samimiyet ve pişmanlıkla yüklü bir gönülle durumumuzu en iyiye dönüştürmesini çokça dileyerek Allah'a sığınmaktan ibarettir. Vahşet dolu katliamları nasıl yaptıkları, evleri, camileri, çarşıları, fabrikaları ve günlük hayatla alakalı her şeyi nasıl yıktıkları görülmekte olup çocukların çığlıkları ve mazlumların iniltileri işitilmektedir.

Tüm bu olanlar, Resûlullâh'ın (s.a.v.) şu hadisiyle tavsiye ettiği etkin silaha sarılmayı gerektirmektedir: *"Allah bu ümmete, aralarındaki zayıfların duaları, namazları ve ihlâsları sayesinde yardım ediyor."*¹²⁶ Müslümanların göğüslerini daraltan, boğazlarını sıkarak nefeslerini kesen bu zulüm, Peygamber'in (s.a.v.) çokça zikir ve dua olarak açıkladığı Rabbânî çareye yönelmeleri, daldıkları derin uykudan uyanmaları ve eski şan ve izzet dolu günlerine dönerek ümmetin ümitlerini gerçekleştirmeleri zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Maruz kaldığı zulüm ve baskı, ümmetin yaşadığı durumun gerçek yüzünü özetlerken, şu ayette de görüleceği üzere bu durumdan kurtulmanın yolunun gayet açık olduğu ifade edilmelidir:

(وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

*"Rabbiniz şöyle dedi: Bana dua edin, duanıza cevap vereyim."*¹²⁷ Peygamber'in (s.a.v.) tüm savaşlarında terk etmediği yegâne silah budur. Resûlullâh'ın (s.a.v.) en zor şart ve durumlarda dahi, dua, samimi tövbe ve yakarıyla yardımını ve desteğini

¹²⁵ es-Sem'ânî, Ebu'l-Muzaffer Mansûr b. Muhammed b. Abdalcabbâr, *Tefsîru's-Sem'ânî*, (thk.: Yâsir b. İbrâhîm, Guneym b. Abbâs b. Guneym), Dâru'l-Vatan, Riyad, 1997, I, 381.

¹²⁶ en-Nesâî, Ebû Abdurrâhmân Ahmed b. Şu'ayb, *el-Muctebâ mine's-Sunen*, (thk.: Abdulfettâh Abû Ğudde), Mektebu'l-Matbû'âti'l-İslâmiyye, Halep 1986, VI, 45.

¹²⁷ Mü'min 40/60.

dileyerek Allah'a dua ettiği ve düşmanını hezimete uğratması için niyazda bulunduğu bilinmektedir.

Bedir Savaşı'nda “Resûlullâh'ın (s.a.v.) o gece bir ağacın dibinde geceleyerek namaz kıldığı ve secdesinde çokça “Yâ Hayyu yâ Kayyûm” dediği ve bunu ısrarla sürdürdüğü”¹²⁸ rivayet edilmektedir. Peygamber'in (s.a.v.) Kureyşli müşriklerle mücadelesi ve savaşındaki durumunun bu şekilde olduğu görülmektedir. Bizler için O'nda en güzel örnek bulunmaktadır. O bizlerin önderi olmakla birlikte, hayatı da olaylara yaklaşımımızda en iyi sonuçları elde etmeyi öğreneceğimiz davranışlar kazanacağımız referansımızdır. Öte yandan O'nun sünneti, tüm zamanlar boyunca düsturumuz olmalıdır. Peygamber'in (s.a.v.) Kureyşle mücadelesinde, “Ey Allah'ım! İşte Kureyş, kibir ve gururlarıyla gelmektedir. Sana meydan okuyor ve peygamberini yalanlıyorlar. Allah'ım yarın onları helak eyle.”¹²⁹ ifadesini okuduğumuzda, O'nun izinden giderek Allah'a duayla yöneldiği şekilde yönelmeyi öğrenmemiz gerekmektedir. Zafere ulaşmada bu duanın sıra dışı bir etkisi olmuştur.

Peygamber'in (s.a.v.) savaşlarına bakıldığında bu silahı ihmal etmediği ve buna en az kılıç, mızrak ve kalkan gibi silahlar kadar önem atfettiği görülmektedir. Ömer b. el-Hattâb (r.a.) Peygamber'den (s.a.v.) aktardığı bir rivayette şöyle demektedir: “Bedir günü Peygamber (s.a.v.) ashâbına baktı. Onlar üç yüz küsur, bir de müşriklere baktı. Onlar 1000 ve daha da fazla idi. Peygamber kibleye döndü. İki ellerini uzattı, üzerinde ridâsı ve izârı vardı: “Allah'ım bana vadettiğin nerede? Allah'ım bana vaadettiğini gerçekleştir. Allah'ım, şâyet Müslümanların bu topluluğunu helâk edecek olursan artık yeryüzünde sana ibadet edilmeyecektir” diyor, Rabbinden yardım diliyor ve O'na yalvarıyordu. Ridâsı omuzlarından kayıp düştü. Ebû Bekir gelip onu Resûlullâh'ın omuzlarına koydu ve arkasından ayrıldı. Ebû Bekir artık dayanamayarak “Ey Allah'ın Resûlü, Rabbine niyâzın yeter. O sana olan vaadini muhakkak yerine getirecektir.” dedi.¹³⁰

¹²⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, (thk.: Abdullâh Abdulmuhsin et-Turkî), Dâr Hicr li't-Tibâ'ati ve'n-Neşri ve'l-İ'lân, Kahire 1997, V, 81.

¹²⁹ İbn Hişâm, Abdülmelik b. Eyyûb, *es-Sîretu'n-Nebeviyye*, (thk.: Tâhâ Abdurraûf Sa'd), Dâru'l-Cîl, Beyrut 1991, III, 168.

¹³⁰ İbn Hanbel, *Musnedu'l-İmâm Ahmed*, I, 334.

Hız. Peygamber (s.a.v.) ve kendisinden sonra da ashâbı, bu durumlarıyla yaşadıkları dönemde dünyanın efendisi olabilmışler, diyarları fethetmeden önce insanların gönüllerini fethetmişlerdir. Bu samimi yakarıştan sonra Allah'ın onlara en muazzam zaferleri ve en büyük fetihleri bahşettiği, Resûlullâh'ın (s.a.v.) başlattığı daveti ortadan kaldırmak için İslâm'a savaş açtıklarını açıkça ilan eden zalimleri bozguna uğratmalarına imkân tanıdığı açıkça anlaşılmaktadır.

Bu dönemden sonra Allah'a itaatle boyun eğerek Peygamber'in (s.a.v.) metodunu takip eden komutanların geldiği görülmektedir. İtaatleri nedeniyle Allah onları ve makamlarını yüceltmış, güçlendirmiş ve düşmanlarına karşı koruyarak zaferle ödüllendirmiştir. Allah'ın kitabına ve Resûlullâh'ın sünnetine sarılan ve içeriğiyle amel ettiği için Allah'ın fetih ve zafer nimetlerine mazhar olan komutanlardan birisi Kutuz'dur. Zira savaşta askerlerini sabır, dua ve sebata davet ederken namazında ve secdelerinde bolca dua ederek kendisine zafer nasip etmesi için Allah'a yönelmiştir. Öyle ki savaşta "Tatar ordusu birliklerini gördüğünde komutanlara ve yanlarındaki askerlere şu şekilde hitap etmiştir: *"Güneş batıp gölge batıdan doğuya doğru yayılana, rüzgâr esene, hatipler ve insanlar bize namazlarında dua edene kadar onlarla savaşmayın."*¹³¹

Böylece Allah onun duasına icabet etmiş ve düşmanı olan Moğollara karşı muzaffer kılmıştır. Allah'ı çokça zikretmesi ve samimiyetle kendini ibadete adayarak Allah'a yönelmesi gibi hususlar bu zaferin ardında yatan nedenler arasında görülebilir. Bizden önceki Müslümanların hayat hikâyelerinde, yalnız Allah'ın zikrine sarıldıkları ve O'na sığındıkları için zafere ulaşabilmiş pek çok örnekle karşılaşılmaktadır. Müfessirler bu hususların, Müslümanların düşmanlarına karşı giriştikleri savaşlarda kullandıkları en etkili silahlardan olduğu noktasında neredeyse bir söz birliğine varmışlardır.

Fatih Sultan Mehmet'in hocası Akşemseddin'le durumu, bu anlamdan pek de uzak değildir. Zira Allah ve dinini koruma uğruna harekete geçen Müslüman komutanların durumları benzerlik göstermektedir. Onların önderleri ve ilk hocalarının Resûlullâh (s.a.v.), şeriatı ve yolunun da Allah'ın yardım ve zaferine ulaştıracak en kısa

¹³¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1986, XIII, 226.

yol olduğu dikkate alındığında, bu benzerliğin olması gayet normal karşılanmalıdır. Savaşlarının birinde bir sabah vakti hocasının bulunduğu mescide giren Fatih Sultan Mehmet, “Şeyhi, hocası ve yetiştiricisi olan Akşemseddin’i secdeye kapanarak duaya dalmış bir vaziyette görmüş, bunu da zaferin hayırlı bir müjdecisi olarak telakki etmiştir. Mücahitler savaşa “Allah, Allah” nidalarıyla hazırlık yapmışlardır. İstanbul fethedildiğinde mü’minler zaferi nedeniyle onu kutlamak istediklerinde, onu tevâzu ve samimiyetle alnını toprağa sürerek secdeye kapanmış halde bulmuşlardır. O ise sadece “Zafer Allah’tandır, zafer Allah’tandır.” demekle yetinmiştir.”¹³²

Allah, kalpleri iman ve takvayla dolu kullarının, tevâzu ve yakarıyla dolu dua ve tazarruyla kendisine yöneldiklerini gördüğünde onların dualarını kabul edecek ve asla boş çevirmeyecektir. İşte bu durumda Allah onları inayetiyle gözetecek, ayaklarını sabit kılarak destekleyecek ve koruyarak düşmanlarına karşı zafer kazanmalarını sağlayacaktır. Günümüzde Allah’ın, Peygamber (s.a.v.) ve kendisinden sonra gelen Müslüman liderlerin izlerini takip ederek zafer yolunda ilerleyecek komutanlar yetişmesine imkân sağlaması yönünde ümitler beslenmektedir. Zira onlar, Allah-u Teâlâ ve Resûlü’nün razı olacakları şekilde yaşadıklarından sayısız zaferlerin kazanılmasında önemli rol oynamışlardır.

1.2.1.8. Düşmanla Karşılaşınca Sebat Etme ve Kaçmama

Yüce Allah bizi nefsin arzuladığı ve kalplerin fitneye düştüğü şu dünyada ikame ettirdi ve bizlere dünyaya ne açıkta ne de gizlide kesinlikle güvenmememizi emretti. Ayrıca bizlere dünya hayatının bir imtihan yeri olduğunu bildirdi. Allah bir ayette şöyle buyurmaktadır:

(وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِنَّا تُرْجَعُونَ)

“Sizi bir imtihan olarak hayır ile de şer ile de deniyoruz. Ancak bize döndürüleceksiniz.”¹³³

¹³² ‘Ukeylân, Ahmed Ferec, *Ebtâl ve Mevâkıf*, Dâru’l-Yakîn li’n-Neşri ve’t-Tevzî’, Dakahliya 2004, s. 450-451.

¹³³ Enbiyâ 21/35.

Bir başka ayette de şöyle buyurmaktadır:

(إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلَهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ)

“Eğer siz (Uhud’da) bir yara aldıysanız, şüphesiz o topluluk da (Müşrikler de Bedir’de) benzeri bir yara almıştı. İşte biz, zafer günlerini insanlar arasında (böylece) nöbetleşe döndürür dururuz.”¹³⁴

Yani sizlerden ölenler veya yaralananlar olduğu gibi düşmanlarınız da aynı şeyleri yaşamışlardır. İşte (iyi veya kötü) günleri insanlar arasında (böyle) döndürür dururuz. Yani sonuç olarak galibiyet sizin olsa da, bazı hikmetler çerçevesinde bazen de düşmanlarınıza zafer kazandırırız.¹³⁵ Buradan da anlaşıldığı üzere hak ile batılın savaşı sadece günümüze ait bir gerçek değildir. Belki de en eski zamanlardan bu yana batıl kendi temsilcileri aracılığı ile iman edenlere karşı düşmanlık yapmaya, onlarla savaşmaya ve onları inançlarının gereğini yapmaktan alıkoymaya gayret göstermişlerdir.

Bu durum batıl taraftarlarının her zaman ve mekândaki en belirgin özelliklerindedir. Yüce Allah bu duruma şöyle işaret etmektedir:

(وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتِطَاعُوا)

“Onlar, güç yetirebilseler, sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşmaya devam ederler.”¹³⁶

Öyleyse düşman karşısında durmak, savaşmak ve sebat etmek gerekir. Çünkü düşman karşısında sebat mü’min kullar için rabbani bir gayedir. Ayrıca bunda Müslümanlar için izzet vardır.

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ)

“Ey iman edenler! (Savaş için) bir toplulukla karşılaştığınız zaman sebat edin ve Allah’ı çok anın ki kurtuluşa eresiniz.”¹³⁷

¹³⁴ Âl-i İmrân 3/140.

¹³⁵ İbn Kesîr, *Tefsîru İbni Kesîr*, II, 110.

¹³⁶ Bakara 2/217.

Bu sebat Allah Resulü'nün de Müslümanlardan istediği bir durumdur. Bir hadisi şerifte Hz. Peygamber (s.a.v.) “*Ey Müslümanlar! Düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyiniz; Allahaan âfiyet dileyiniz. Fakat düşmanla karşılaşınca da sabrediniz ve biliniz ki, cennet kılıçların gölgesi altındadır*”¹³⁸ buyurmaktadır.

Düşman karşısında sebat, yardımın gelmesi için en önemli unsurlardan biri olup, mü'minler için büyük bir kuvveti ifade etmektedir. Çünkü sebat manevi bir güçtür fertlerin ve orduların zafer kazanmasının arkasında olan güç ise bu manevi kuvvettir. Kuvvetli iki kişi kavgaya tutuşacak olsalar her biri yorulmalarına rağmen karşıdaki düşmanın kuvvetinin tükenip pes edeceği düşüncesi bu kişilerin sebat göstermelerine ve son ana kadar savaşmalarına yol açar, böylelikle zafere ulaşmalarını sağlar. Savaşlar da böyledir, zafere ulaşan taraf sebat gösteren ve ümitsizliğe düşmeyen taraf olmaktadır.¹³⁹

Mücahid mü'min kulların en fazla yaptığı ve Allah'a yöneldiği dua düşman karşısında sebat göstermek olmuştur. Çünkü sebat onların en güçlü silahları ve zafere götüren kuvvetleridir. Allah şöyle buyurmaktadır:

(قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّثْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ)

“(Tâlût'un askerleri) Câlût ve askerleriyle karşı karşıya gelince şöyle dediler: “*Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır yağdır, ayaklarımızı sağlam bastır ve şu kâfir kavme karşı bize yardım et.*”¹⁴⁰

Bir başka ayette ise şöyle buyrulur:

(وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّثْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ)

“Onların sözleri ancak, “*Rabbimiz! Bizim günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlıklarımızı bağışla ve (yolunda) ayaklarımızı sağlam tut. Kâfir topluma karşı bize yardım et*” demekten ibaretti.”¹⁴¹

¹³⁷ Enfâl 8/45.

¹³⁸ el-Buhârî, *el-Câmi 'u's-Sahîh*, XX, 2744.

¹³⁹ el-Merâğî, Ahmed Mustafâ, *Tefsîru'l Merâğî*, Dâr İhyâi't-Turâs, Beyrut 1974, XX, s. 9-10.

¹⁴⁰ Bakara 2/250.

¹⁴¹ Âl-i İmrân 3/147.

Allah'a yapmış oldukları duaları ve düşman karşısındaki sebatları ile Allah vadedmiş olduğu zaferi onlara nasip etmiştir.

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ)

“Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a yardım ederseniz (emrini tutar, dinini uygularsanız), O da size yardım eder ve ayaklarınızı sağlam bastırır.”¹⁴²

Mezkûr ayet daha önce zikrettiğimiz iki ayetten farklıdır. İlk iki ayette sebat göstermek için yapılan dua, yardım gelmesi duasından önce zikredilmiştir. Mü'minler zaferin ve yardımın gelmesinin ana unsurunun sebat göstermek olduğunu bildikleri için Allah'tan bunu istemişlerdir. Bu ayette ise sebat göstermek Allah'ın kullarına vaatlerinden biridir. Sanki Allah (c.c.), ben size sadece zaferi değil belki zaferden sonra bile ihtiyaç duyduğunuz sebatı da vaat ediyorum demiştir. Çünkü zafer ve yardım iman ve küfür savaşının sonu değildir. Birçok kişi imtihan ve bela karşısında sebat gösterirken, az kişiler zafer ve nimet karşısında sebat gösterebilmiştir.¹⁴³

Allah (c.c.) mü'minlere savaş alanından kaçmayı haram kılmış ve bu hareketi büyük günahlardan saymıştır. Buna şu ayet-i kerimeyle işaret edilmektedir:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُولُوهُمْ الْآدْبَارَ وَمَنْ يُؤَلِّمِهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبْرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّرًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ)

“Ey iman edenler. Savaş düzeninde iken kâfirlerle karşılaştığınız zaman sakın onlara arkanızı dönmeyin (savaştan kaçmayın). Savaş taktiği olarak düşmanı vurmak için çekilme, ya da diğer bir birliğe katılmak durumu hariç- böyle bir günde her kim onlara arkasını dönerse mutlaka o, Allah'ın gazabına uğramış olur. Onun varacağı yer de cehennemdir. Ne kötü varılacak yerdir orası.”¹⁴⁴

Bu ayet gereğince savaş meydanından kaçmak haram kılınmıştır. Çünkü iki durum dışında savaş meydanından kaçmak yenilgiye sebep olmaktadır. İmam Kurtubî savaşta hile nedeniyle bir taraftan başka bir tarafa geçen ve savaş alanında Müslümanların bulunduğu yere giderek onlardan yardım almayı kasteden kişiler

¹⁴² Muhammed 47/7.

¹⁴³ Kutub, Seyyid, *fî Zilâli'l-Kur'ân*, VI, 3289.

¹⁴⁴ Enfâl 8/15-16.

yenilmiş ve savaştan kaçmış sayılmazlar demektir.¹⁴⁵ Hz. Peygamber (s.a.v.) savaştan kaçma ve sebat göstermeme hususlarında Müslümanları uyarılmış, bu durumu büyük günahlardan saymış ve şöyle buyurmuştur: “*Helak edici yedi şeyden sakının! Sahabeler: Onlar nedir, ya Rasulullah dediler? Rasulullah: “Onlar; Allah’a şirk koşmak, sihir yapmak, haksız yere Allah’ın haram kıldığı cana kıymak, faiz yemek, yetim malı yemek, savaş gününde kaçmak ve iffetli saf mü’min kadınlara zina iftirasında bulunmak!”*”¹⁴⁶

Zikredilen uyarı ve cezayı bilen ve yaptığı bu davranıştan dolayı büyük günahlardan birini işlediğinin farkında olan bir Müslüman nasıl olur da savaş meydanından kaçır! Özellikle de peygamber efendimiz bu fiili “mûbikât yani helak edici davranışlardan¹⁴⁷ biri olarak zikretmişken. Ayrıca sebatın kendisi zafere veya şehadete götüreceğini bilen bir kişi nasıl olurda sebat etmez ve savaş alanından kaçır. Hâlbuki her iki durum bu kişi için hayırdan başka bir şey değildir. Zafer Müslüman kişinin cihadının gayesi ve ulaştığı vakit Allah’ın dinine yardım ettiği için mutluluk duyduğu şeydir. Bu tavrından dolayı Allah bu kula zaferi bahşetmiştir. Allah yolunda şehadet ise mükâfatı büyük bir makamdır. Allah şehidin ilk düşen kanı ile birlikte bütün günahlarını bağışlamış ve cennete yaklaştırmış ve oradaki makamını göstermiş, cehennem azabından onu uzaklaştırmıştır. Bunun sebebi ise bu kulun savaş meydanında göstermiş olduğu sebat ve Allah’ın emirlerine uymasıdır. Bir Müslümanın bu sebatı gösterebilmesi için, yapacağı davranış ile kazanacağı mükâfatı ve bu fani dünya ile baki ahiret hayatını karşılaştırması gerekmektedir. Dünya hayatı sınırlı ve kısadır. Ahiret ise daimi ve ebedidir.

Müslüman kişinin sıfatlarından biri de iman ve inancından almış olduğu gücüdür. Allah’ın yardımı onunla beraber oldukça, düşmanın kuvvetinden endişe etmez. Bu onun göstermesi gereken bir tavidir. Çünkü herkesin hayatı ve ölümü Allah’ın elindedir, Müslüman bir kişinin bu hususta korku duyması veya hırslı olmasına gerek yoktur, eceli geldiği vakit savaş meydanında olsa veya olmasa ölecektir.

¹⁴⁵ el-Kurtubî, Şemsuddîn, *el-Câmi’ li Ahkâmi’l-Kur’ân*, (thk.: Ahmed el-Berdûnî, İbrâhîm İtfeyş), Dâru’l-Kutubi’l-Mısriyye, Kahire 1964, VII, 383.

¹⁴⁶ el-‘Aynî, Ebû Muhammed Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ Bedreddîn, *‘Umdetu’l-Kârî Şerhu Sahîhi’l-Buhârî*, Dâr İhyâi’t-Turâsi’l-‘Arabî, Beyrut tsz, XXIV, 61.

¹⁴⁷ es-Suyûtî, Abdurrahmân b. Ebî Bekr Celâluddîn, *Câmi’u’l-Ehâdîs*, (thk.: Ferîkun mine’l-Bahisîn bi İşrâf Alî Cum’a), tsz, I, 383.

(وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ)

“Her milletin belli bir eceli vardır. Onların eceli geldi mi, ne bir an geri kalabilirler, ne de öne geçebilirler.”¹⁴⁸

Hz. Ali (r.a.) oğlu Muhammed el-Hanefî'ye, Cemel savaşı esnasında bayrağı verirken şöyle söylemişti: “Dağlar yerinden hareket etse de sen hareket etme; sık dişini, başım ve gözüm Allah'a emanet de. Ayağını yere sıkıca bas, direndikçe diren. Gözünü başka yerden yum, ordunun tâ sonuna dik. Bil ki yardım, ancak noksan sıfatlardan münezze Allah'tandır.”¹⁴⁹

1.2.2. Kur'ân-ı Kerîm'de Nasrın Engelleri

Bu bölüm birinci bölümle alakalıdır. Çünkü yardımın sebeplerini zikrettiğimiz zaman doğal olarak ters manasıyla yardımın engellerini de zikretmek zorundayız. Konunun daha iyi anlaşılması için bir örnek vermek yerinde olacaktır. Şöyle ki, şayet zaferin sebepleri arasında iman ve salih amel sayılırsa, nifak ve amelsizlik zaferin engellerindendir. Şayet mücahitlerin ihlâsı zafer sebeplerindense; riya da zaferin engelleri arasında zikredilebilir. Binaenaleyh bir önceki konuda zikredilen yardım sebeplerinin yerine getirilmemesi nasrın engelleri olarak değerlendirilir ve bunlar yenilginin ve zayıf olmanın da başlıca sebeplerindendir. Bu nedenle nasrın engelleri konusunu fazla geniş ele almayacak ve Müslümanların şimdi buldukları durum göz önüne alınarak sadece bazıları zikredeceğiz. Nasrın sebeplerini Kur'ân-ı Kerîm ve hadisler ışığında geniş olarak ele aldıktan sonra şimdi nasrın engelleri konusuna değineceğiz. Konunun daha iyi anlaşılması ve bu duruma düşmemek için eski ümmetlerde nasıl meydana geldiği hususu da ele alınacaktır.

1.2.2.1. İhtilaf ve Çekişme

Yüce Allah, İslam ümmetini birbirlerine karşı ihtilafa düşmek ve çekişmeden alıkoyması, onları, kuvvet ve vahdetlerinin olduğu şeye çağırması anlamına gelmektedir. Aralarında birbirlerine karşı sevgi, birlik ve saygıyı emretmesi de onları zayıflıktan ve önemsizlikten korumak içindir. Kavimlerin ayağa kalkması ve başarıya

¹⁴⁸ A'râf 7/34.

¹⁴⁹ İbn Hibetullâh, Abdulhamîd, *Şerhu Nehci'l-Belâğa*, (thk.: Muhammed Ebu'l-Fadl İbrâhîm), Dâr İhyâi'l-Kutubi'l-'Arabîyye İsâ el-Bâbî el-Halebî ve Şurakâih, Kahire tsz, I, 241.

ulaşması ancak birlik ve beraberlikle meydana gelmişken, yenilgiye uğrayan kavimler de aralarındaki ihtilaf sebebi ile kaybetmiştir. Hiç şüphe yok ki birlik ve beraberlik güçlü olmanın en temel unsurudur. Aynı şekilde ihtilaf ve çekişme zayıflık ve yenilginin en temel unsurudur.

(وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا)

*“Hep birlikte Allah’ın ipine (Kur’ân’a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin.”*¹⁵⁰

Allah mü’min kullarına yapmış olduğu bu çağrıyla şöyle seslenmektedir: Sizler birbirinizle birlik ve beraberliği sağlarsanız benim yardımımı her zaman yanınızda bulacaksınız. Şayet bunun aksini yapar ve aranızda çekişmeler olursa sizleri kendi halinize bırakırım ve düşmanlarınızın size galip gelmeleri kolaylaşır. Sizlere her türlü zulmü reva görür ve ülkelerinizin hazinelerini ellerinizden alıverirler. Bu durum Allah’ın, ümmetler ve toplumlarda olan değişmez sünnetlerindedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hadisi şerifte: *“Sakın ihtilafa düşmeyin! Sizden önceki ümmetler ihtilafa düştüler ve sonrasında helak oldular.”*¹⁵¹ buyurmaktadır. İnsanların birbirleriyle tartıştıkları inkâr edilemez bir gerçektir. Peki, öyle ise sorun nerede? Sorun bu tartışmaların büyüyerek ümmetin fertlerinin arasında kine, nefrete ve düşmanlığa götürüp dağılmasına neden olmasında, böylelikle bu ümmet zayıf düşecek ve düşman için kolay bir lokma haline gelecektir. Bunun içindir ki Allah Resulü ümmetini böylesi tartışmalara girmeye ve fertler arasında kin ve nefretin yaygınlaşmasına karşı uyarmıştır. *“Geçmiş toplumların hastalığı size de bulaştı, haset ve kin beslemek. İşte bu kökten yok etmedir, saç tıraş eder demiyorum, fakat dini kökünden kazıyıp yok eder.”* Şayet peygamberimizin uyardığı husus bu ümmetin fertleri arasında görülecek olsa ve kin ve nefret aralarına girse bu ümmetin küçük devletlere bölünmesi ve her devletin diğer devletten bağımsız ve uzak hareket etmesi kaçınılmazdır. Buna ek olarak her bir devlet diğer devlete küçümser ve aşağılayıcı bir gözle bakacaktır. Bu dağınıklığın, İslam ümmeti üzerindeki yıkıcı ve olumsuz etkileri çok açıktır. Dinde zayıflık, beraberlikte zayıflığa, bu siyasette zayıflığa, bu ekonomide zayıflığa, bu toplumsal bağlarda

¹⁵⁰ Âl-i İmrân 3/103.

¹⁵¹ el-Kastallânî, Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekr, *İrşâdu's-Sârî li Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, el-Matba'atu'l-Kubrâ el-Emîriyye, Kahire 1905, V, 434.

zayıflığa, bu hayatın temel gereksinimlerinde zayıflığa, bu da cehaletin yaygınlaşmasına ve daha başka olumsuzluklara bu ümmeti sürükleyecektir.

Günümüzde bizler hileci ve bütün İslâm ümmetini etkisi altına alan, haklarını elinden alan, hazinelerine el koyan ve fertlerini yalnızca yeme, içme ve uyumakla meşgul olan insanlar haline getiren bir düşmanla karşı karşıyayız. Şüphesiz bu düşman, yalnızca görünürde İslâmî olan bazı hükümetlerle işbirliği yapmaktadır. Çünkü bu hükümetler Allah'a karşı olan görevlerini tamamen terk etmiş, kendi prensiplerine sırt çevirmiş ve düşmanlarına boyun eğmişlerdir. Ben bu sözleri kötümser bir bakışla söylemiyorum, aksine geleceğin zaferlerle dolu olacağı kanısındayım ve bu zaferlerin şimdi yaşadığım ülke olan Türkiye'den başlayacağı kanaatindeyim. Bunu ise birçok İslâm devletinin zamanımızda İslâm ümmetine düşmanlık yapan Batı'ya boyun eğmesi ve kendi halklarına ihanet etmesi gerçeğini göz önüne alarak söylüyorum. İslâm ümmetinin yaşadığı acı gerçekler bunun en açık delilidir. Bu tartışmalar ve çekişmeler sadece İslâm devletleri arasında olmakla kalmamış, İslâmî cemaatler ve grupların arasında da görülmüştür. Bu tartışmalar, çalışmalarının durmasına ve İslam ümmetine görünür bir fayda vermeden kaybolup gitmelerine neden olmuştur.

Bunun sebebi yukarıda zikrettiğimiz gibi kendi prensiplerinden yüz çevirerek İslam ümmeti için hiçbir iyilik düşünmeyen düşmanla işbirliği yapmalarından kaynaklanmaktadır. İslam ümmetinin bulunmuş olduğu durumu düşünen her fert, bu hastalığın bulunduğumuz hale ne kadar uygun olduğunun farkına varacaktır. Üzümle beraber bugünlerde gördüğümüz işgalci güçlerin, aynı din ve inanca sahip bu ümmetin çocukları arasına ırkçılık fitne tohumunu atmaya çalışmaları ve Müslümanlar arasında tartışma ve parçalanışın artmasına neden olmaya çabalamaları şaşırtıcı değildir.

Şimdi içinde bulunduğumuz zayıflık ve yenilgi ve zilletin sebeplerini açıklayabiliriz. Bu sebepler bizleri gerçek düşmanla ilgilenmekten alıkoymuş ve Allah'ın bu ümmete yardımının gecikmesine ve doğulu ve batılı güçlerin İslam ümmeti üzerinde hüküm sürmelerine neden olmuştur.

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تَطِيعُوا فَرِيقًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ ءَايَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ وَمَن يَعْتَصِم بِاللَّهِ فَقَد هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ)

“Ey iman edenler! Kendilerine kitap verilenlerden herhangi bir gruba uyarsanız, imanınızdan sonra sizi döndürüp kâfir yaparlar. Size Allah’ın âyetleri okunup dururken ve Allah’ın Resûlü de aranızda iken dönüp nasıl inkâr edersiniz? Kim Allah’a sımsıkı bağlanırsa, kesinlikle o, doğru yola iletilmiştir.”¹⁵²

Şu da bir gerçek ki bugün Müslümanların yaşamış olduğu bölünmeyi efendimiz hadisi şeriflerinde bahsetmiştir. Ebû Hureyre’den (r.a.) rivayet edilmiştir: “Yahudiler 71 veya 72 fırkaya ayrıldılar. Hıristiyanlar da 71 veya 72 fırkaya ayrıldılar. Benim ümmetim de 73 fırkaya ayrılacaktır.”¹⁵³

Bu bölünüş Allah’ın zikredip yasakladığı ve kuvvetin kaybolmasının en kısa yolu olarak beyan ettiği şeyin ta kendisidir.

(أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَأَصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ)

“Allah’a ve Resûlüne itaat edin ve birbirinizle çekişmeyin. Sonra gevşersiniz ve gücünüz, devletiniz elden gider. Sabırlı olun. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir.”¹⁵⁴

İmam Şevkânî bu ayetin tefsirinde şöyle söylemektedir: “Bu ayette Allah Müslümanların görüş ayrılığına düşmesini yasaklamıştır. Çünkü bu durum savaşta korkuya ve yenilgiye neden olmaktadır.”¹⁵⁵ Dolayısıyla Müslümanların güçlerinin kaybolmasına neden olmaktadır. Bu Allah’ın yeryüzündeki sünneti ve kanunudur. Uhud savaşında yaşanan hadise bu bahsettiğimiz şeyden çok uzak değildir. Okçular tepesindeki sahabe kendi arasında ihtilaf edip, komutanlarının emrine karşı gelince güçlerini kaybettiler ve savaşı Müslümanlar kaybetti. Mücahid, “Peygamberimizin sahabesinin kuvveti, Uhud savaşında ihtilafa düştükleri vakit kayboldu”¹⁵⁶ demektedir.

¹⁵² Âl-i İmrân 3/100-101.

¹⁵³ et-Tirmizî, Ebû İsâ, *Sunenu't-Tirmizî*, IX, 234.

¹⁵⁴ Enfâl 8/46.

¹⁵⁵ eş-Şevkânî, *Fethu'l-Kadîr*, II, 315.

¹⁵⁶ el-Kurtubî, *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân*, VIII, 25.

1.2.2.2. Günah İşleme

Allah'ın yardımını alamamanın en büyük nedenlerinden birisi de günah işlemektir. Günahın insana vermiş olduğu zarar, hastalığın insan bedenine verdiği zarardan daha büyüktür. Çünkü hastalığın zararı sadece o kişiyi etkilemekte ve sabrederse Allah katında mükâfatını almaktadır. Günahın zararı ise yalnız işleyen kişiyi değil bütün Müslümanları etkilemektedir.

Mü'minlerin annesi, Ümmü'l-Hakem Zeyneb Binti Cahş'ın (r.a.) anlattığına göre, Nebî (s.a.v.), korkudan titreyerek onun yanına girdi ve: *“Allah'tan başka ilah yoktur. Yaklaşan şerden dolayı vay Arabın haline! Bugün Ye'cûc ve Me'cûc'un seddinden şu kadar yer açıldı”* buyurdu ve başparmağı ile şehadet parmağını birleştirerek halka yaptı. Bunun üzerine ben: *Ey Allah'ın Resûlü! İçimizde iyiler de olduğu halde helâk olur muyuz, dedim? Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem : “Kötülük ve günahlar çoğaldığı vakit, evet.”* buyurdu.¹⁵⁷ Şayet geçmiş ümmetlere gelen azapların nedenlerini düşünecek olursak birçoğunun işlenen günahlardan dolayı geldiğini göreceğiz. Hatta İblis'in cennetten kovulmasının sebebi bile Allah'ın emrine karşı gelmesinden başka bir şey değildir. Nuh peygamberin döneminde azab, halkın isyan ve günah işlemesinden sonra gelmiş ve Allah yeryüzündeki her şeyi tufan ile helak etmiştir. Durum Lut peygamber döneminde de aynı şekilde vuku bulmuştur.

Bu kavimler kendilerine gönderilen elçinin sözünü dinlemeyip isyan edince, Allah yerin altını üstüne getirmiş ve daha sonra kimsenin helakten kurtulamayacağı şekilde gökten taş yağdırmıştır. Şuayb peygamber döneminde de benzer bir durum söz konusudur. Şöyle ki hak olan davete baş kaldırıp kabul etmeyince, Allah bulutlardan üzerlerine ateş yağdırmış ve onları helak etmiştir. Salih peygamberin kavmi de inat edip isyan edince yüksek bir sesle helak olmuşlardır. Aynı şekilde İsrailoğulları, haksız yere peygamberleri öldürmeleri, gûnahta ısrarcı olmaları ve düşmanca tavırları neticesinde, Allah üzerlerine daha güçlü insanları musallat etmiş, bu insanlar, onların erkeklerini öldürmüş kadınlarını köle olarak almıştır. Firavun ve kavmi suda boğularak helak olmuştur. Karun ve malı yere batırılmıştır. Zikredilen musibet ve helaklerin esas sebebi günah işlemek ve kulların Allah'ın emirlerini yerine getirmemeleridir. Hiçbir kavme

¹⁵⁷ en-Nîsâbüri, *Sahîhu Muslim*, XIV, 48.

azap, onların arasında günah yaygınlaşmadıkça gelmemiştir. Allah bu durumu bize şu şekilde açıklamıştır:

(وَتِلْكَ الْقُرَىٰ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِم مَّوْعِدًا)

“İşte zulmettiklerinde yok ettiğimiz memleketler... Helak edilmeleri için de belli bir zaman tayin etmiştik.”¹⁵⁸

Yani Allah bu kavimleri inkar, isyan ve inat ettikleri için helak etmiştir. Bir başka ayette de şöyle buyrulur:

(وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاَهَا تَدْمِيرًا)

“Biz bir memleketi helâk etmek istediğimizde, onun refah içinde yaşayan şımarık elebaşlarına (itaati) emrederiz de onlar orada kötülük işlerler. Böylece o memleket hakkındaki hükmümüz gerçekleşir de oranın altını üstüne getiririz.”¹⁵⁹

Bu ayet bize şunu anlatır: Allah bir kavmin helakini dilerse günahkarları onların lideri kılar ve bu kişiler bu kavme zulmeder, haklarını ellerinden alır ve insanların arasında fesat ve günahı yayarlar. Artık günah insanların hem sözlerinde hem de davranışlarında görülmeye başlar ve hiç kimse bu günahları kötü görmez, dilleri ile bile olsa bunları değiştirmeye çalışmaz. Bunun neticesi olarak da Allah bu kavmi cezalandırır. Hz. Peygamber (s.a.v.) “Eğer insanlar kötülüğü gördükleri halde onu değiştirmezse, ortak bir cezaya çarpılacakları gün yakın olur.”¹⁶⁰ buyurmuştur.

Abdullah b. Ömer (r.a.) tarafından şöyle rivayet edilmiştir: “Rasûlullâh (s.a.v.) bize yönelerek şöyle buyurdu: “Ey Muhacirler cemâati! Beş şey vardır ki, onlarla mübtelâ olacağınız zaman ben sizlerin o şeylere erişmenizden Allâh’a sığınırım. Onlar şunlardır: Bir milletin içinde zina, fuhuş ortaya çıkıp nihayet o millet bu suçu aleni olarak işlediğinde, mutlaka içlerinde taun hastalığı ve onlardan önce gelip-geçmiş milletlerde vuku bulmamış hastalıklar yayılır. Ölçü ve tartıyı eksik yapan her millet mutlaka kıtlık, geçim sıkıntısı ve başlarındaki hükümdarların zulmü ile cezalandırılırlar. Mallarının zekâtını vermekten kaçan her millet mutlaka yağmurdan menedilir (kuraklık

¹⁵⁸ Kehf 18/59.

¹⁵⁹ İsrâ 17/16.

¹⁶⁰ İbn Hanbel, Musnedu'l-İmâm Ahmed, II, 1.

cezası ile cezalandırılır) ve hayvanları olmasa (Allâh hayvanlara acımasa) onlara yağmur yağdırmaz. Allâh'ın ahdini (emirlerini) ve Rasûlün sünnetini terk eden her milletin başına mutlaka Allâh kendilerinden olmayan düşmanı musallat eder ve düşman o milletin elindeki-avucundakilerin bir kısmını alır. İmamları (yâni devlet adamları) Allâh'ın Kitabı ile amel etmeyip Allâh'ın indirdiği hükümlerden işlerine geleni seçtikçe Allâh onların hesabını kendi aralarında görür.”¹⁶¹

Bu hadislerde bahsedilen ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) uyardığı davranışları ve bugün Müslümanların hallerini karşılaştıracak olsak bu günahların birçok İslam ülkesinde yaşanır olduğunu ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bu davranışların neticeleri olarak uyardığı şeylerin ise yaşadığımız gerçekler olduğunu göreceğiz. Bazı Müslüman ülkelerin eskide görmediğimiz şekilde kıtlıkla karşı karşıya gelmesi, kâfirlerin Müslümanlara musallat olup o ülkelerin hazinelerini yağmalamaları, Müslümanların ihtilafa düşmelerinden kaynaklanmaktadır. Buna benzer Müslümanların karşı karşıya olduğu birçok sıkıntılar vardır. Sonuç olarak bela günah sebebi ile inmekte, bu belanın kalkması da ancak tevbe ile olmaktadır. Bu gerçek günümüzde birçok Müslümanın ihmal ettiği ve gözden kaçırdığı bir durumdur. Bu gün hangi Müslüman toplum üzerine gelen bela, sıkıntı, pahalılığın kalkmasını ve halinin düzelmesini isterse sadık bir niyetle tevbe etmeli ve Allah'ın kitabına ve peygamberin sünnetine geri dönüp sarılmalıdır.

(وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ)

“Başınıza her ne musibet gelirse kendi yaptıklarınız yüzündendir. O, yine de çoğunu affeder.”¹⁶²

(ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ)

“İnsanların kendi işledikleri (kötülükler) sebebiyle karada ve denizde bozulma ortaya çıkmıştır. Dönmeleri için Allah, yaptıklarının bazı (kötü) sonuçlarını (dünyada) onlara tattıracaktır.”¹⁶³

¹⁶¹ İbn Mâce, Ebû Abdullâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, *Sunenu İbni Mâce*, (thk.: Muhammed Fuâd Abdulbâkî), Dâru'l-Fikr, Beyrut tsz, II, 1332.

¹⁶² Şûra 42/30.

¹⁶³ Rûm 30/41.

Bütün sıkıntılarımızın kaynağı işlemiş olduğumuz günahlardır. Bugün Allah'ın dışında olan şeyleri kendine yardımcı edinen Müslümanların sayısı az değildir. Bu kişiler Allah'ın dinini hiçe saymış ve insanların koymuş oldukları kanunları kendi aralarında hakem kılmışlardır. Bugün dosdoğru şekilde ve vakitlerinde namazlarını eda eden Müslümanların sayısı ne kadardır? Müslümanlardan ne kadarı bir günahı iyi karşılamakta ve hatta onu yapmakta? Kanaatimce böyle yapan Müslümanların sayısı bir hayli vardır.

1.2.2.3. Haram Olmamak Kaydıyla Meşru Liderin Emirlerine Uymama

Allah kendine, peygamberine ve Müslümanların temsilcileri olan liderlere hangi konumda olurlarsa olsun itaat edilmesini emrederken şöyle buyurmaktadır:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ
إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا)

“Ey iman edenler! Allah’a itaat edin. Peygamber’e itaat edin ve sizden olan ulu’l-emre (idarecilere) de. Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, Allah’a ve ahiret gününe gerçekten inanıyorsanız, onu Allah ve Resûlüne arz edin. Bu, daha iyidir, sonuç bakımından da daha güzeldir.”¹⁶⁴

Bir başka ayette de:

(وَكَايْنٍ مِّنْ نَّبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رَبِّيُونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ
الصَّابِرِينَ)

“Nice peygamberler var ki, kendileriyle beraber birçok Allah dostu çarpıştı da bunlar Allah yolunda başlarına gelenlerden yılmadılar, zaafa düşmediler, boyun eğmediler. Allah sabredenleri sever”¹⁶⁵ şeklinde buyrulmaktadır.

Bu ayette Allah, mü’min kullarına şöyle bir örnek vermektedir; eski zamanlarda kendi dönemlerinde yaşayan peygamberlerin arkasında giden, düşmanla savaşa giden birçok topluluk var olmuş, bu topluluklar kendilerine isabet eden zayıflıktan dolayı ümitsizliğe kapılmamış, düşman karşısında durmaktan geri kalmamış, düşmana teslim

¹⁶⁴ Nisâ 4/59.

¹⁶⁵ Âl-i İmrân 3/145.

olmamış ve boyun eğmemişlerdir. Bilakis sabretmiş ve peygamberleri ile beraber sebat etmişlerdir. Bu ayette ayrıca peygamberin öldürüldüğünü işitip ümitsizliğe düşen sahabe için bir uyarı vardır. Bununla ilgili olarak İbn Kesir tefsirinde şöyle söylemektedir: Allah bu ayet ve öncesindeki ayetlerle Uhud savaşında yenilgiye uğrayan ve “Muhammed öldürüldü” nidasından sonra savaşı bırakan sahabeyi kınamaktadır.¹⁶⁶ Savaşı terk etmesinden dolayı Allah sahabeyi azarlamaktadır. Komutanlarının sözünden çıkıp durum müşriklerin lehine dönünce, Allah eski ümmetlerin peygamberleri ile savaştaki durumlarını ve dualarının nasıl olduğunu haber vermiştir. Allah bu haberleri Müslümanları gayretlerini arttırmak ve bu Rabbani kişilerin hallerini zikrederek sebat etmelerini sağlamak için haber vermektedir.

(وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ
فَاتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابِ الدُّنْيَا وَحَسُنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ)

“Onların sözleri ancak, “Rabbimiz! Bizim günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlıklarımızı bağışla ve (yolunda) ayaklarımızı sağlam tut. Kâfir topluma karşı bize yardım et” demekten ibaretti.”¹⁶⁷

Bu ayet onların eksikliklerini itiraf ettiklerini ve bundan dolayı tevbe ve istiğfar ile Allah’a yöneldiklerini ifade etmektedir. Allah Rabbani komutana itaat etmenin gerekliliği hakkında onlara bir ders vermiş ve ona karşı gelmenin yenilgiyi getireceğini bildirmiştir. Ayrıca savaşta itaat kendi görüşünü dile getirmekten daha önemlidir. İtaat ya zafer veya yenilgi getirirken, muhalefet kesinlikle mücahitlerin saflarında zayıflığa neden olmaktadır. Bunu Uhud savaşında apaçık bir şekilde gördük; okçular peygamber efendimizin tavsiyesini dinlemeyip aşağıya inince, bu davranışları hem peygamber efendimizi hem de yanındaki sahabeyi olumsuz şekilde etkiledi. Savaşın başında elde edilmiş zafer, sonunda yenilgiye dönüştü ve Müslümanların saflarında büyük kayıplar verilmesine neden oldu. Peygamber efendimiz Abdullah b. Cübeyr komutasında dağın üst tarafında beklemelerini ve ne olursa olsun inmemelerini emretti ve her birine ayrı görevler verdi. Şu var ki okçular peygamberin sözünü dinlemeyip savaşın bittiğini ve yukarıda kalmalarının faydasının olmadığını düşünerek, diğer sahabeye ganimetleri toplamakta yardım etmek için aşağı indiler. Onlar yapmış oldukları bu muhalefetin

¹⁶⁶ İbn Kesîr, *Tefsîru İbni Kesîr*, II, 113.

¹⁶⁷ Âl-i İmrân 3/147.

kimsenin beklemediği bir sonuç vereceğini bilmiyorlardı. Kureyş kabilesi gücü ele geçirmiş ve okçuların indiği tepeye çıkmışlardı. Böylelikle Müslümanlar Allah resulünün bir emrine karşı gelmelerinden dolayı yenilgiye uğramış ve birçok sahabe şehit düşmüştü.

(إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلْوُونَ عَلَى أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أُخْرَاكُمْ فَأَتَابَكُمْ غَمًّا بِغَمٍّ لَكِيلاً تَحْزَنُوا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ)

“Peygamber, arkanızdan sizi çağırırken siz durmadan dağa yukarı kaçıyor, hiç kimseye dönüp bakmıyordunuz. Bundan dolayı Allah, size keder üstüne keder verdi ki, (bu durumlara alışasınız ve daha sonra) elinizden gidene ve başınıza gelene üzülmeysiniz. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”¹⁶⁸

Burada kısaca liderin emirlerine itaat ederken uyulması gereken kurallara değinmek yerinde olacaktır. Bu mesele her ne kadar fıkıh ilmi ile alakalı olsa da zikredilmesinin yararlı olacağı kanaatindeyim. Allah, kendisine, Resulüne ve bütün yöneticilere itaat etmemizi emretti. Belki de İslam ümmetini anlaşmazlık ve tartışmalardan ve bunların olumsuz etkilerini önlemenin en doğru yolu budur. Konu ile alakalı birçok hadis peygamberimizden rivayet edilmiştir. Ebû Hüreyre’den (r.a.) rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: *“Zenginken, fakirken; neşeliyken, kederliyken ve başkası sana tercih edilirken bile söz dinleyip itaat etmen şarttır.”¹⁶⁹*

Hz. Peygamber (s.a.v.) bu itaati sadece İslam ümmetini kendi aralarında çıkacak olan fitne ve düşmanlıktan uzak tutmak için emretmiştir. Âlimler bu itaatin günah olmadıkça nefse zor gelse bile gerekli olduğunu ancak emredilen şey günah ise bu konularda itaatin olmayacağını dile getirmişlerdir.¹⁷⁰ Konu ile alakalı rivayet edilen hadislerden birçok durum anlamaktayız:

Birincisi: Lider, şayet Müslümanlara Kur’ân ve hadislerde zikredilmeyen bir şeyi emrederse ve bu konu kendi görüş ve ictihâdından ise Müslümanların bu görüşü tenkit

¹⁶⁸ Âl-i İmrân 3/153.

¹⁶⁹ en-Nevevî, Ebû Zekeriyâ Muhyiddîn b. Şeref, *el-Minhâc Şerhu Sahîhi Muslim b. Haccâc*, Vucûb-u Taat-i Umara babı. H-3419. 6.cilt. S-310.

¹⁷⁰ en-Nevevî, *el-Minhâc*, VI, 310.

etme, karşı gelme veya yapmama gibi bir hakları yoktur. Çünkü lider İslam'ın kendisine vermiş olduğu içtihad hakkını kullanmıştır.

İkincisi: Şayet liderin emretmiş olduğu şey nedeni ile başka insanlara zulüm, haklarının ellerinden alınması veya doğrunun yanlış, yanlışın doğru olarak kabul edilme durumu söz konusu ise vermiş olduğu emir kabul edilmez ve bu liderin şer-î mahkemelere şikâyet edilmesi gerekir. Böylelikle yapmış olduğu yanlıştan vazgeçer.

Üçüncüsü: Şayet emrettiği şeyde açık bir inkâr varsa, Müslümanların onu makamından indirmek ve inkârından dolayı yargılanmasını sağlamak için ellerinden geleni yapmaları gerekir.

Ubade b. Sâmit (r.a.) anlatıyor: “Hz. Peygamber (s.a.v.) akabe gecesi bizi yanına çağırdı ve zor durumlarda olsun, kolay durumlarda olsun, hoş şartlarda olsun nâhoş şartlarda olsun, aleyhimize kayırmaların yapılıp, hakkımızın çiğnendiği hallerde olsun itaat etmek, iktidar sahibine karşı onda, Allah'ın kitabında gelmiş bulunan bir delil sebebiyle te'vil götürmeyen açık bir küfür görülmedikçe iktidar kavgası yapmamak kaydıyla biat ettik.”¹⁷¹

Şayet bu kimselerden, âlimlerin tevil edemeyeceği açık bir küfür sadır olursa onlarla savaşmak ve makamından indirmek gereklidir.¹⁷²

1.2.2.4. Kibir ve Riya

Şüphe yok ki kibir ve riya nasrın engellerinin en önemlilerindedir. Şöyle ki bu gibi davranışlar esas olarak büyüklük taslama, inat ve övgü alma çabası gibi duygulara dayanmaktadır. Gerçekte riyakâr ve kibirli kimseler madde ve güce dayanırlar, gücü veren ve yaratan Allah'a değil. Hâlbuki güç tek başına zafer kazandırmaz, bazı kereler yenilginin sebebi bile olabilir. Allah, kendi rızasını kazanmak ve dinini müdafaa etmek için cihad edenlere zaferi nasip eder. Bedir savaşında müşriklerin yaşadıkları durum bu anlattıklarımızdan başka bir şey değildir; onlar yeterince güce sahiptiler, ancak tek başına güce güvenmeleri ve gücün kendilerine vermiş olduğu kibir, en kötü bir şekilde yenilmelerine sebep olmuştur.

¹⁷¹ el-Kastallânî, *İrşâdu's-Sârî*, X, 169.

¹⁷² el-Kastallânî, *İrşâdu's-Sârî*, X, 262.

(وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطْرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ)

“Şımarıp böbürlenmek, insanlara gösteriş yapmak ve (halkı) Allah yolundan alıkoymak için yurtlarından çıkanlar (Mekke müşrikleri) gibi olmayın. Allah onların yaptıklarını kuşatıcıdır.”¹⁷³

Müfessirlerin büyük bir çoğunluğu bu ayetin Kureyş hakkında nazil olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Şöyle ki “Kureyş Mekke’den Bedir’e doğru yola çıktıklarında yanlarına şarkıcı cariyeler ve deflerle çıkmışlardı. Ebu Cehil’e ‘kervan kurtuldu, geri dönün’ denildiğinde, hayır, Bedir suyuna varıp develerimizi kesmeden, içki içmeden, cariyeler bizlere şarkı söylemeden ve çevrede yaşayan Araplara Muhammed’i yendiğimizi duyurmadan geri dönmeyeceğiz.”¹⁷⁴ demişti. Fakat bu durum, tamamen onların aleyhine dönmüştü. Yenilgiye uğradılar, kaçtılar veya öldürüldüler. Bunun içindir ki Allah: “Allah onların yaptıklarını çepeçevre kuşatandır” buyurur. Onların, neyi niçin yaptıklarını iyi bilir de, buna karşılık onları en kötü ceza ile cezalandırır. Kibir ve riya yenilgiyi getirir, gözleri kapatır, dikkati dağıtır ve planlı hareket etmeye engel olur. Öyle ise zafere ulaşmak için, bu hastalıktan uzak durmak ve niyeti tashih etmek gerekir. Bugün İslam ümmetinin bu davranışın yanlışlığını anlamasına ve uzak durmasına ne kadar da ihtiyaç duymaktayız! Kur’ân bu tür insanlara farklı şekillerde değinmiş ve cezalandırılmalarının sebeplerini açıklamıştır.¹⁷⁵ Bu tür insanların cezaları farklılık göstermiş, bazen Allah onları açlık ve korku ile cezalandırmıştır.

¹⁷³ Enfâl 8/47.

¹⁷⁴ ez-Zemahşerî, Ebu’l-Kâsım Mahmûd b. ‘Amr b. Ahmed, *el-Keşşâf ‘an Hakâiki Ğavâmidü’t-Tenzil ve ‘Uyûni’l-Ekâvil fi Vucûhi’t-Te’vil*, (thk.: Abdurrezzâk el-Mehdî), Dâr İhyâi’t-Turâsi’l-‘Arabî, Beyrût tsz, II, 187.

¹⁷⁵ ez-Zeydân, Abdulkerîm, *es-Sunenu’l-Îlâhiyye fi’l-Umemi ve’l-Cemâ’âti ve’l-Efrâd*, Muessesetu’r-Risâle, Beyrut 2002, s. 200.

(وَضْرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ ءَامِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِّنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَأَذَّ اللَّهُ لَهَا لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ)

“Allah şöyle bir memleketi misal verdi: Orası güven ve huzur içinde idi. Oraya her taraftan bolca rızık gelirdi. Fakat Allah’ın nimetlerine nankörlük ettiler; bu yüzden yaptıklarına karşılık Allah onlara şiddetli açlık ve korku ızdırabını tattırdı.”¹⁷⁶

Bu ayette Allah Mekke ehlini kastederek bir örnek vermiştir. Mekke ehli rahat ve huzurlu iken kendilerine verilen nimetleri inkâr edince, Allah, onlara açlığı ve korkuyu tattırdı. Bunun sebebi ise azgınlıkları ve peygamberi yalanlamalarıdır.¹⁷⁷ Bazen de yaşadıkları yerlerin yerle bir edilmesi ile cezalandırmıştır. Bu kişiler aslında Allah’ın nimetlerini inkâr etmiş ve bu nimetlere şükretmemişlerdir. Bu, şunu ifade etmektedir, nimete nankörlük basit bir şey değildir ve zikredilen cezayı gerektirmektedir.

(وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا فَتِلْكَ مَسْكِنُهُمْ لَمْ يَشْكُنْ مِنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ)

“Biz nimetler içinde şımaran nice memleket halkını helak etmişizdir. İşte kendilerinden sonra içlerinde pek az oturulmuş yurtları! (O yurtlara) biz varis olduk, biz.”¹⁷⁸

Riya yalnızca nasra engel değil, ayrıca amellerin boşa gitmesine de sebeptir. Ebû Hüreyre (r.a.) anlatıyor: “Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyururken işittim: “Kıyamet günü hesabı ilk görülecek kimseler (şu üç kişidir: görünürde şehit, âlim, servetini Allah yolunda harcayan zengin. Bunlardan ilk önce şehit düşmüş kimse olup Allah’ın huzuruna getirilir. Allah ona verdiği nimetleri hatırlatır, o da hatırlar ve nail olduğu nimetleri itiraf eder. Allah: “Peki bunca nimetlere karşı ne yaptın?” diye buyurur. Adam: “Ya Rab! Senin yolunda savaştım ve şehit düştüm.” deyince: Allah: “Hayır yalan söylüyorsun, sen, cesur desinler diye savaştın. Neticede bu söz de senin hakkında söylenmiştir.” Sonra bu kişi verilen emir üzerine yüzüstü sürüklenerek cehenneme atılır. Diğer bir adam ise ilim öğrenmiş ve öğretmiş, Kur’ân okumuş bir kimse olup o da Allah’ın huzuruna getirilir. Allah ona da verdiği nimetleri hatırlatır. O da hatırlar ve

¹⁷⁶ Nahl 16/112.

¹⁷⁷ İbn Kesîr, Ebu’l-Fidâ İsmâîl b. Ömer, *Muhtasar Tefsîri İbni Kesîr*, (thk.: Muhammed Alî es-Sâbûnî, Dâru’l-Kur’âni’l-Kerîm, Beyrut 1981, II, 350.

¹⁷⁸ Kasas 28/58.

itiraf eder. Allah: “Peki bu nimetlere karşılık ne yaptın?” diye buyurur. Adam: “İlim öğrendim, öğrettim ve senin rızan için Kur’ân okudum” cevabını verir. Allah da buyurur ki: “Yalan söyledin. Sen, ‘âlim’ desinler diye ilim öğrendin, ‘ne güzel okuyor’ desinler diye Kur’ân okudun. Zaten bu sözler de senin için söylenmiştir.” Sonra emredilir de yüzüstü cehenneme atılır. Daha sonra Allah’ın kendisine her çeşit mal ve imkan verdiği bir kimse Allah’ın huzuruna getirilir. Allah verdiği nimetleri ona hatırlatır, o da onları itiraf eder. Bunun üzerine Allah: “Peki ya sen bu nimetlere karşılık neler yaptın?” diye buyurur Adam: “Senin rızanı kazanmak için sevdiğin yollarda harcadım.” deyince Allah kendisine: “Yalan söylüyorsun, hâlbuki sen bütün yaptıklarını, ‘Ne cömert adam.’ desinler diye infak ettin. Bu söz de senin hakkında gerçekten söylenmiştir.” buyurur ve ardından da Allah’ın emri üzerine bu kimse de yüzüstü cehenneme atılır.”¹⁷⁹

Riya sadece salih amelin boşa gitmesine neden olmakla kalmayıp riyacı kişinin kıyamet günü çeşitli azaplara uğramasına neden olmaktadır. Birçok amel eden kişiler vardır ki yaptığı amellerden eline yalnızca yorgunluğu kalacaktır.

1.2.2.5. Sayı ve Çokluğa Güvenerek Aldanma

Sayı ve güce aldanmak zafere ulaşmaya engel olan sebeplerdendir. Belki de Müslümanların girmiş oldukları herhangi bir savaşta yenilgiye uğramalarının direkt nedenidir. Huneyn savaşının başlangıcında sahabenin durumu bu şekildeydi. Onlar sayımız çok bundan dolayı bizi yenemezler diyorlar ve zaferi sayı çokluğuna bağlıyorlardı. Ancak Allah dikkatlerini daha derin ve ince bir tarafa çevirip, zaferin yalnızca Allah’ın kudretinde olduğunu hatırlatıyordu.

(لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْنًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحَبَتْ ثُمَّ وَابْتِئْتُم مُّدْبِرِينَ)

“Andolsun, Allah birçok yerde ve Huneyn savaşı gününde size yardım etmiştir. Hani, çokluğunuz size kendinizi beğendirmiş, fakat (bu çokluk) size hiçbir yarar

¹⁷⁹ en-Nîsâbüri, *Sahîhu Muslim*, III, 1513.

sağlamamış, yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti. Nihayet (bozularak) gerisin geriye dönüp kaçmıştınız.”¹⁸⁰

Zafer hiçbir zaman (tek başına) sayı çokluğu veya silah gücüyle kazanılmamıştır. Yüce Allah’ın buyurduğu üzere: *“Allah’ın izniyle büyük bir topluluğa galip gelen nice küçük topluluklar vardır.”*¹⁸¹ Bu ayetin tefsirinde: *Allah Teâlâ, mü’minlere Allah Rasûlü ile birlikte katıldıkları gazvelerden birçok yerde yardımda bulunmak suretiyle onlara olan ihsanını ve faziletini zikretmektedir. Bu, Allah katından olup O’nun desteklemesi ve takdiri ile. Değilse onların sayıları ve hazırlıkları ile değildir. Allah Teâlâ sayıları az veya çok olsun zaferin ve yardımın ancak kendi katından olduğunu onlara tenbîh etmektedir. Huneyn günü onların çoklukları onları böbürlendirmişti... Bununla birlikte bu, onlara hiç bir fayda vermemiş, Allah Rasûlü (s.a.v.) ile birlikte olan pek azı dışında geri dönüp gitmişlerdi. Sonra Allah Teâlâ, sayıları az dahi olsa zaferin ancak ve yalnız Allah katında ve onun yardımıyla olacağını onlara bildirmek üzere Resûlüne ve onunla birlikte olan mü’minlere yardımını ve desteğini indirmiştir.*¹⁸²

Huneyn Gazvesi’nde, Allah, sahabeye zaferin ancak onun yardımı ile gerçekleşebileceğini haber vermiş ve hiçbir Müslüman topluluğun bu yardım olmaksızın zafere ulaşamayacağını bildirmiştir. Bu hakikati bütün Müslümanların anlaması ve kavraması gerekmektedir. Bu savaşta bazı Müslümanların kalplerine gurur gelmiş ve zaferi sayı çokluğuna bağlamışlar ve içlerinden birisi azlıktan dolayı yenilgiye uğramayız demiştir. Bunu söylerken büyük gücün Allah’ın olduğunu unutmuştur. Bu bağlamda savaş esnasında düşmanın tek bir saldırısı Müslümanların dağılması ve kaçması için yeterli olmuştur. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen onlara dar gelmiş ve peygamber efendimizin yanında sadece az bir Müslüman topluluk kalmıştır. Bu durumda peygamberimiz büyük komutan tavrını almış dimdik durmuş ve yanındaki sahabeyi savaşa geri dönmeleri hususunda teşvik etmiştir. Onlara şu şekilde seslenmiştir: *“Ey Allah’ın kulları ben Allah’ın nebisiyim, ben yalan söylemem, bana geliniz.”*¹⁸³

¹⁸⁰ Tevbe 9/25.

¹⁸¹ Bakara 2/249.

¹⁸² İbn Kesîr, *Muhtasar Tefsîri İbni Kesîr*, II, 132.

¹⁸³ el-Buhârî, Muhammed b. İsmâîl, *el-Câmi ‘u’s-Sahîh el-Muhtasar*, (thk.: Mustafâ ed-Dîb el-Buğâ), Dâr İbni Kesîr, Beyrut 1987, III, 1071.

Berâ b. Âzib'den (r.a.) gelen rivayete göre bir adam ona: “Ey Ebû İmâre, Huneyn günü Allah Resûlü'nün (s.a.v.) yanından kaçtınız mı? diye sormuş ve o da şöyle cevaplamıştır: Evet kaçtık fakat Allah Resûlü (s.a.v.) kaçmadı. Hevâzin kabilesi atıcı bir kavim idi. Onlarla karşılaştığımızda üzerlerine hücum ettik. Ve hezimete (bozguna) uğradılar. İnsanlar ganimete yöneldi. Bizi oklarla karşıladılar da insanlar bozguna uğradı. Gördüm ki Ebu Süfyân İbn Haris Allah Resûlü'nün (s.a.v.) beyaz katırının gemini tutmuş, Allah Rasûlü (s.a.v.) “Ben peygamberim, yalan değil. Ben Abdülmuttalib'in oğluyum, diyordu.”¹⁸⁴ Sonra Allah Resûlü (s.a.v.) amcası Abbâs'a - Abbâs gür sesli idi- en yüksek sesiyle “Ey ashâb-ı şecere” diye seslenmesini emrettiler. Abbâs : “Ey Semure ashâbı” diye onlara seslenmeye başladı. Bazan da : “Ey Bakara sûresi ashâbı” diye sesleniyordu. Onlardan küçük bir grup geri dönünce Allah Resûlü (s.a.v.) onlara yeniden hücum etmelerini emretti. Sonra hezimete uğradılar. Müslümanlar peşlerine düşüp onları ya öldürdüler veya esir ettiler.”¹⁸⁵

Bu zamanda bazı insanlar sadece azlık veya çokluk ile her şeyi ölçer hale gelmişlerdir. Onlara göre neticeler azlık veya çokluğa bağlıdır. Zafer ve galibiyet çoklukla alakalı bir durumdur. Mal ve evlatların çokluğu izzettin ve kerim bir hayatın yegâne sebebidir. Bu fikir Müslümanların ihtiyaç duyduğu zafere, mutluluğa ve hayatın ulvi gayelerine götüren ölçülerine aykırı bir düşüncedir. Doğru ölçüler ancak hanîf İslam dininin getirdiği ölçülerdir. Zaferin elde edilmesinde çokluğun etkili olduğuna dair herhangi bir delil de bulunmamaktadır. Bilakis şer-î deliller, temiz akıl ve geçmiş ümmetlerin tecrübelerine göre şuurlu ve faydalı bir azınlık, gayesiz ve zararlı bir çoğunluktan daha önemlidir.

(فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ)

“Artık kimin tartıları ağır gelirse, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir. Kimlerin de tartıları hafif gelirse, işte onlar da kendilerini ziyana uğratanların ta kendileridir. Onlar cehennemde ebedi kalacaklardır.”¹⁸⁶

Kur'ân'da “çokluk” kendisi ile gurura düşmekten sakınılması gereken bir husus olarak zikredilmiştir.

¹⁸⁴ el-Buhârî, *el-Câmi'u's-Sahîh el-Muhtasar*, III, 1071.

¹⁸⁵ es-Sa'dî, *Tefsîru's-Sa'dî*, I, 332.

¹⁸⁶ Mü'minûn 23/102-103.

(وَإِنْ تُطِيعُوا أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ)

“Eğer yeryüzündekilerin çoğuna uyarsan seni Allah yolundan saptırırlar. Onlar ancak zanna uyuyorlar ve onlar sadece yalan uyduruyorlar.”¹⁸⁷

Azlık ise hadislerde kendisi ile övülen, faziletli bir haslet olarak yer bulmuştur. Azlık peygamberler, salih kişiler ve onlara tabi olanların bir şiarı olarak önümüze çıkmaktadır. İlk resul olan Nuh (a.s.) kavminin içerisinde 950 sene kalmasına ve onları tevhide ve imana çağırmasına rağmen inananların sayısı çok azdır.

(وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ)

“Ama onunla beraber sadece pek az kimse iman etmişti.”¹⁸⁸

Ne peygamberimiz, ne yanındaki sahabe ve ne de daha sonra gelen Müslümanlar zaferlerini çoklukla kazanmışlardır. Onlar zafere Allah'ın yardımını ve kalplerindeki sadık iman, doğruluk, sebat ve ahiret yurdunu dünyaya tercih etmeleri ile ulaşmışlardır.

1.2.2.6. Mücahitlerin Saflarında Nifak ve Münafıklar

Yüce Allah, insanları farklı şekillerde sınıflandırmıştır: Bazıları Müslüman, bazıları kâfir diğer bir sınıf ise ne Müslüman ne de kâfirdir. Bu sınıf insanlar münafıklardır. İçlerinde gizlediklerinin aksini gösterdikleri için kesin olarak Müslüman veya kâfir olduklarına hükmedilemez. Görünürde Müslüman iken, içlerinde kâfirdirler. Bedenleri Müslümanlarla birlikte iken kalpleri kâfirlerle beraberdir. Ancak Allah, Müslümanları kandırmalarını önlemek için bu gibi insanların sıfatlarını kitabında zikretmiş hatta onların isminde bir sure indirmiştir.

(إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا)

“Şüphesiz ki münafıklar, cehennem ateşinin en aşağı tabakasındadırlar. Onlara hiçbir yardımcı da bulamazsın.”¹⁸⁹ Bu azabın nedeni Müslümanlara karşı hileleri ve ambargolarıdır.

¹⁸⁷ En'âm 6/116.

¹⁸⁸ Hüd 11/40.

Şayet onlar hakkında nazil olan Kur'ân ayetlerini derin bir şekilde araştırsak, Müslümanların hezimetlerinde ne denli etkili oldukları görülecektir. Münafıklarda halis bir iman olmadığı ve belki de kendi menfaatleri doğrultusunda hareket ettikleri ve hangi tarafta menfaatleri varsa oraya doğru yöneldikleri için, onlarla beraber zafer beklenilmez, hatta yenilgi olasılığı daha yüksektir.

(مُذَبِّبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَمَنْ يُضَلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا)

*“Onlar küfür ile iman arasında bocalayıp dururlar. Ne bunlara (mü'minlere) ne de şunlara (kâfirlere) bağlanırlar. Allah kimi saptırırsa ona asla bir çıkar yol bulamazsın.”*¹⁹⁰

Yüce Allah bu âyet-i kerîmede; münafıkların, iman edenlerin musibetlere duçar kalmalarını gözetlediklerini, güç ve kuvvetlerinin sona ermesini, küfrün onlara galebe çalmasını ve dinlerinin bitmesini gözettiklerini haber veriyor. Kâfirlere zaferden bir pay düştüğü zaman Onlara: *“Size üstünlük sağlayarak mü'minlerden korumadık mı? Gizlice size yardım ettik, onları yalnız bırakmak suretiyle neticede siz onlara galip geldiniz”* derler.¹⁹¹

(الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِّنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعُكُم مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا)

*“Onlar sizi gözetleyip duran kimselerdir. Eğer Allah tarafından size bir fetih (zafer) nasip olursa, “Biz sizinle beraber değil miydik?” derler. Şayet kâfirlere (zaferden) bir payı olursa, “Size üstünlük sağlayıp sizi mü'minlerden korumadık mı?” derler. Allah, kıyamet günü aranızda hükmünü verecektir. Allah, mü'minlerin aleyhine kâfirlere hiçbir yol vermeyecektir.”*¹⁹²

Münafıklardan Müslümanlara gelen tehlikelerin en şiddetlisi, mücahitleri yapmış oldukları cihatta şüpheye düşürmeleridir. Çünkü cihadın nefse zor gelen meşakkatleri vardır. Bu meşakkatler de münafıkların yapmak istemeyeceği şeylerdir. Şüphesiz cihad

¹⁸⁹ Nisâ 4/145.

¹⁹⁰ Nisâ 4/143.

¹⁹¹ İbn Kesîr, *Muhtasar Tefsîri İbni Kesîr*, I, 449.

¹⁹² Nisâ 4/141.

kişiyi nefsin arzularından ve dünya lezzetlerinden uzaklaştırmakta bu durum da münafıkları rahatsız etmektedir.

Bir gün Allah Resûlü (s.a.v.) savaş için hazırlanmış halde iken münafıklık libası giyenlerden biri olan Cedd b. Kays'a : *"Ey Cedd, bu sene Asfar oğulları savaşı için var mısın? diye sormuştu. O : Ey Allah'ın elçisi, bana izin verip beni fitneye düşürtmesen. Allah'a yemin olsun ki kavmim kadınlardan hoşlanmada benden daha şiddetlisi olmadığını iyi bilir. Asfar oğulları kadınlarını görürsem onlara sabredemeyeceğimden korkuyorum, dedi. Allah Rasûlü (s.a.v.) ondan yüzünü çevirip: Sana izin verdim, buyurdu. İşte "Onlardan kimi de vardır ki bana izin ver, beni fitneye düşürme der."* âyeti Cedd b. Kays hakkında nazil olmuştur.¹⁹³ Doğru olmadığı halde Allah Resûlü (s.a.v.) huzurunda kendisi takvalı bir insan gibi göstermekten geri durmamış ve Asfar oğulları kadınları nedeniyle zinaya düşmekten korktuğunu söylemiştir. Bunu yaparken Allah'ın kendisinin gizlediği şeyi bildiğini unutmamıştır. Ancak Allah onun iddiasının asılsız ve niyetinin kötü olduğunu şu ayetlerle Müslümanlara bildirmiştir.

(وَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُولُ اِنَّنِي لَآ فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَاِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيٓطَةٌ بِالْكَافِرِيْنَ)

*"Onlardan kimi de vardır ki: Bana izin ver, beni fitneye düşürme, der. İyi bilin ki; onlar, fitne içine düşmüşlerdir. Ve muhakkak ki cehennem kâfirleri çepeçevre kuşatıcıdır."*¹⁹⁴

(لَوْ خَرَجُوا فِیْكُمْ مَا زَادُوْكُمْ اِلَّا خَبَالًا وَّلَا اَوْضَعُوا خِلَالَكُمْ يَبْغُوْنَكُمْ الْفِتْنَةَ وَفِیْكُمْ سَمْعُوْنَ لَهُمْ وَاَللّٰهُ عَلِيْمٌ بِالظَّالِمِيْنَ)

*"Eğer onlar da aranızda çıksalardı size şer ve fesadı arttırmaktan başka bir şey yapmazlar ve aranızda muhakkak bir fitne sokmak isteyerek koşarlardı. İçinizde onlara iyice kulak verenler de var. Allah zâlimleri çok iyi bilendir."*¹⁹⁵

Bu ayette de beyan edildiği üzere, kendilerine nifak yolunu tercih eden münafıklar şayet sizinle beraber savaşa gelecek olsalardı, aranızda fitne çıkarmak, yalan haberleri yaymak ve Müslümanların yenilgisi için çaba harcamaktan başka bir şey yapmazlardı. *Müslümanlara, düşman şöyle büyük ordu topladı, sizin onlara karşı koyacak gücünüz*

¹⁹³ İbn Ebî Hâtim, Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed b. İdrîs, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'Azîm*, (thk.: Es'ad Muhammed et-Tayyib), Mektebetu Mustafâ el-Bâz, Mekke 1998, VI, 1809.

¹⁹⁴ Tevbe 9/49.

¹⁹⁵ Tevbe 9/47.

yok ve onlara yenileceksiniz gibi sözler söylerler.¹⁹⁶ Bu davranıştan daha büyük bir fitne ve fesat düşünülebilir mi? Allah'ın yolundan alıkoyuyorlar, Müslümanları aldatıyor, onlara karşı savaşıyor kâfirlerle beraberlik yapıp, bunun ıslah olduğunu iddia ediyorlar. Kendilerini eleştirenleri ise hiçe sayıyorlar. Bu kötülükten daha büyük bir kötülük var mı? Şüphesiz bu davetleri ile güzel ahlaklı Müslümanları kandırmayı hedefliyorlar. Hürriyet ve medeniyet sözü altında, değerlerimizi kaybederek kötü ahlakı yaygınlaştırıyor ve nihayet örf ve adetlerinden uzak bir topluluğa dönüşmemiz için çabalıyorlar.

(وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ)

“Bunlara, “Yeryüzünde fesat çıkarmayın” denildiğinde, “Biz ancak ıslah edicileriz!” derler.”¹⁹⁷

Allah Resul'ünün mucizesi olan ve daha sonra gelecek olan münafıkları haber verdiği Hadisi Şerif'leri dikkatli okuyacak olursak, bize münafıkların hallerini ve sıfatlarını bildirdiğini ve bu hal ve sıfatların zamanımızda yaşayan münafıkların söz ve davranışlarına tam tamına uyum gösterdiğini fark edeceğiz. Bu münafıklar topluma fayda vermek için gayret gösterdiklerine inanıyorlar. Ekonomik ve makamsal kazanımları için Müslümanları bırakıp kâfirleri dost edindiler, İslami kanunlara sırtlarını çevirdiler, yaptıkları bu şeylerin Müslümanları küçük devletlere böleceğini ve Batı'ya mahkûm olacağını tahmin bile etmediler. Bunu yaparken de medeniyet ve ilerlemek adına yaptıklarını ve toplumların gelişmesi için gayret gösterdiklerini iddia ettiler. Ancak bu iddiaları batıldır ve batıl olduğunun her akıl sahibi farkındadır.

(وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ)

“O, (senin yanından) ayrılınca yeryüzünde bozgunculuk yapmağa, ekin ve nesli yok etmeğe çalışır. Allah ise bozgunculuğu sevmez.”¹⁹⁸

¹⁹⁶ el-Hâzin, Alâuddîn Alî b. Muhammed b. İbrâhîm, *Tefsîru'l-Hâzin Lubâbu't-Te'vîl fî Me'âni't-Tenzîl*, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1979, III, 104.

¹⁹⁷ Bakara 2/11.

¹⁹⁸ Bakara 2/205.

1.2.3. Nasrın Te'hirinin Hikmeti ve Müslümanların Buna Karşı Tavrı

Allah mü'min kullarına zaferi vadetmiştir, Allah'ın kendilerine zafer vadetmiş olduğu kullar kesinlikle bir gün buna ulaşacaktır. Çünkü bu vaad Allah'ın vermiş olduğu bir sözdür. Burada sorulması gereken Allah'ın yardım sözü neden gecikiyor? Neden Müslümanlar düşmanları ile savaşıyor, şehitler veriyor, yaralanıyor ve birçok sıkıntılarla karşı karşıya geliyor. Hâlbuki sonuç Kur'ân'da yazılıdır ve bellidir. En nihayet zafer Müslümanların olacaktır. Allah, hiçbir zorluk olmadan Müslümanlara yardım etmeye ve onlara zafer kazandırmaya gücü yetendir.

Verilecek cevap şudur: Bu konuda, kesin kanıt ve yüce hikmet onun katındadır. Ama insan olarak bizim bu hikmetten kavradığımız, bilgi ve deneyimler sonucu aklımızın ve kavrama yeteneğimizin çıkardığı sonuç şudur: Yüce Allah mesajını yüklenen kimselerin beceriksiz “tembeller” olmalarını dilememiştir. Büyük bir vurdumduymazlıkla yan gelip yatan, bir sıkıntıya uğradıkları ya da bir saldırı ile karşı karşıya kaldıkları zaman, sadece namaz kılmak, Kur'ân okumak ve Allah'a dua etmenin dışında hiçbir çaba sarf etmeden gayet kolay biçimde zafer kazanan kimseler olmalarını istememiştir.¹⁹⁹ Kuran ayetlerini rabbani bir bakış ile okuyan kişi zaferin bazen gecikmesine şaşırmaz. Çünkü bilir ki gecikmesi kendisinde rabbani hikmetler olan kaderin bir parçasıdır.

Ayrıca zafer gecikebilir, çünkü ümmet henüz olgunlaşmamıştır, henüz gerekli eğitimi tamamlamamıştır. Bütün enerjilerini bir araya getirmemiştir. Bütün hücreler içlerindeki tüm güç ve yetenekleri son noktasına kadar belirleyip ortaya çıkarmak için henüz bir araya gelip harekete geçmemişlerdir. Bu ümmet bu durumda olduğu halde zafer elde edecek olursa, uzun süre bu zaferi koruyacak güce sahip olmadığından çok çabuk yitirecektir. Allah'ın verdiği zafer sözü kimi zaman gecikebilir. Çünkü mü'min ümmet giriştiği savaşta, yaptığı fedakârlıklarda, can ve mal konusunda yaptığı harcamalarda bütünüyle Allah için, davası için bunlardan soyutlanmamış olabilir. Bir ganimet için ya da kendisini korumak için veya düşman karşısında kahramanlık ve cesaret gösterisinde bulunmak için savaşıyor olabilir. Oysa yüce Allah cihadın sadece kendisi için, sırf kendi yolunda ve diğer bütün endişelerden uzak olmasını istiyor. Nitekim Hz. Peygamber'e (s.a.v.) “*kimin Allah yolunda savaştığı?*” sorulduğunda

¹⁹⁹ Kutub, *fî Zilâli'l-Kur'ân*, IV, 2426.

“Allah’ın sözü en üstün olsun diye savaşan Allah yolunda savaşıyor” diye cevap vermiştir. Bazen zafer gecikebilir. Çünkü birçok münafığın durumu tam olarak bilinmiyordur. Onlar insanlara aksi olmasına rağmen hak üzere olduklarını gösterirler. Allah zaferi geciktirir ta ki batıl haktan tamamen ayrılınsın ve müşriklere hizmet için yaptıkları şeylerin cezasını Müslümanlar onlara versinler.

(سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا)

“Allah’ın öteden beri işleyip duran kanunu (budur). Allah’ın kanununda asla bir değişiklik bulamazsın.”²⁰⁰

Mü’min ümmet var gücünü denesin ve Allah’ın yardımına dayanılmadığı sürece yalnız başına bu güçlerle zaferin kazanılmayacağını anlasın diye, Yüce Allah’ın söz verdiği zafer gecikebilir.

(حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْأَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ)

“Nihayet peygamberler ümitlerini kesecek hale gelip yalanlandıklarını düşündükleri sırada, onlara yardımımız geldi de, böylece dilediğimiz kimseler kurtuluşa erdirildi. Azabımız ise, suçlular topluluğundan geri çevrilemez.”²⁰¹

Mü’min, Allah’ın rahmetinden ümidini kesmez, Allah’a güvenerek cihadına ve çalışmalarına devam eder.

(وَلَا تَيْئَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَيْئَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ)

“Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah’ın rahmetinden ümidini kesmez.”²⁰²

Bilmeliyiz ki her şey Allah’ın güç ve kudretine boyun eğmiştir. Allah kıyamete kadar olacak her şeyi daha mahlûkatı yaratmadan önce takdir etmiştir.

²⁰⁰ Fetih 48/23.

²⁰¹ Yûsuf 12/110.

²⁰² Yûsuf 12/87.

(مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ لِكَيْلًا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ)

“Yeryüzünde ve kendi nefislerinizde uğradığınız hiçbir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta (Levh-i Mahfuz’da) yazılmış olmasın. Şüphesiz bu, Allah’a göre kolaydır. Elinizden çıkana üzülmeyesiniz ve Allah’ın size verdiği nimetlerle şımarmayasınız diye (böyle yaptık.) Çünkü Allah, kendini beğenip övünen hiçbir kimseyi sevmez.”²⁰³

Mü’minin kaza ve kadere imanı bela ve musibet anında ona sabrı ve rızayı telkin eder. Kâfirlerin söndürmek istediği Allah’ın nuru kâfirler istemese bile hiçbir zaman sönmemiş ve sönmeyecektir. Gün gelecek durum değişecek güç Müslümanların eline geçecektir. Allah’ın sünneti bu şekilde cari olmakta ve hikmeti bunu gerektirmektedir. Zafer Allah’ın Müslümanlara kesin sözüdür ve bir gün gerçekleşecektir. O vakit Müslümanların bayrakları yükselecektir.

(مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمَّذُ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لِيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدَهُ مَا يَغِيظُ)

“Her kim ona (Muhammed’e) Allah’ın dünyada ve ahirette asla yardım etmeyeceğini zannediyorsa hemen tavana bir ip çeksin, sonra kendini assın da bir baksın; başvurduğu (bu yöntem), öfkelenildiği şeyi giderecek mi?”²⁰⁴

Kim Allah dinine yardım etmeyecek, Müslümanları yardımsız bırakacak diye zannediyorsa büyük bir yanılgıya düşmüştür. Allah bu gibi kimselere yardım ve zafer geldiği vakit engel olabiliyorsanız buna engel olun diyor. Şu var ki bu kimseler bu yardıma engel olamazlar. Bir gün gelecek ve Allah Müslümanlara zafere onları layık edecek değişiklikleri takdir edecek ve Allah düşmanlarına karşı mü’minleri savunacak, en sonunda zaferi onların lehine gerçekleştirecektir.

²⁰³ Hadîd 57/22-23.

²⁰⁴ Hac 22/15.

İKİNCİ BÖLÜM

2. NASRDA ALLAH'IN SÜNNETİ VE KANUNU

2.1. İlâhî Nasr Kanunları

Kuran'da nasrın sebepleri ve engelleri konularını zikrettikten sonra, nasr konusu ile sıkı bir ilişkisi olan İlâhi nasr kanunlarına değinmemiz gerekir. Konunun daha iyi anlaşılması ve Allah'ın Müslüman kullarına düşman karşısında zafer hususunda gerçekleştirmiş olduğu bu ilâhi kanunlar hakkında genel bir fikir oluşması için bazı konuları ele alacağız.

(لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولَى الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ)

“Andolsun ki, onların kıssalarında akıl sahipleri için ibret vardır. Kur’ân uydurulabilecek bir söz değildir. Fakat kendinden öncekileri tasdik eden, her şeyi ayrı ayrı açıklayan ve inanan bir toplum için de bir yol gösterici ve bir rahmettir.”²⁰⁵

Bu kanunlar, doğru şekilde anlaşılmadan ve kendisine uyulmadan başarı ve zafere ulaşamayacağını ifade etmekte fayda olacağı kanaatindeyiz.

2.1.1. Allah Zaferin Tek Kaynağıdır

Düşmana karşı muzaffer olmak, sayı ve mühimmat çokluğu ile değil ancak Allah katından olan yardım iledir. Çünkü zafer ancak, her şeye galip olan, hüküm ve hikmet sahibi Allah tarafındandır.

(وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ)

“Allah, bunu size sırf bir müjde olsun ve kalpleriniz bununla yatışsın diye yaptı. Yardım ve zafer ancak mutlak güç sahibi, hüküm ve hikmet sahibi Allah katındadır.”²⁰⁶

Bu ayette Müslümanların sebeplere dayanmaması için bir uyarı vardır. Ayrıca melekler her ne kadar Bedir savaşında Müslümanlara yardıma gelse ve onlarla beraber savaşsa bile, onlar da Allah'a tevekkül etmekte ve ondan yardım dilemekte olduklarını

²⁰⁵ Yûsuf 12/111.

²⁰⁶ Âl-i İmrân 3/126.

öğretmektedir. O halde meleklerin yardımı yalnızca bir müjde ve Müslümanların kalplerini huzura kavuşturmak içindir. Zira gerçek zafer ancak Allah'ın yardımı iledir. O da kulların kalplerinin Allah'ın dışındaki varlıklara bağlanmaktan kurtulmasıdır. İbn Zeyd şöyle demektedir: “Şayet Allah melekler olmaksızın zafer kazandırmak isteseydi bunu yapardı.”²⁰⁷ Bu ilahi kanun hiçbir zaman değişmez ve Müslümanlar bunu unutmaması gerekir. Zira zafer sadece Allah'ın yardımı iledir. Ne çokluk ne azlık ve ne de savaşı yönetmedeki kudret Allah dilemedikçe zafer getirecektir. Peygamberimiz bu gerçeği bildiği içindir ki Bedir savaşında bir an olsa bile dua etmeyi bırakmamıştı. Sonuçta Allah, kuluna yardımını göndermişti. Bu yardım “*ne zaman kula ulaşır?*” sorusunun cevabını şu ayet vermektedir:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَصَرُّوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ)

“Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a yardım ederseniz (emrini tutar, dinini uygularsanız), O da size yardım eder ve ayaklarınızı sağlam bastırır.”²⁰⁸

(حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصُرُ اللَّهَ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ)

“Peygamber ve onunla beraber mü'minler, “Allah'ın yardımını ne zaman?” diyecek kadar darlığa ve zorluğa uğramışlar ve sarsılmışlardı. İyi bilin ki Allah'ın yardımını pek yakındır.”²⁰⁹

Allah'ın yardımını sözü, Allah'ın, mü'min kulların eliyle dilediği zaman ve şekilde gerçekleştireceği zaferi ifade etmektedir. Bu zaferde, ne peygamberin ne de diğer Müslümanların etkisi, kazancı veya payı yoktur. Allah bu zaferi onlar olsa veya olmasa da gerçekleştirecektir. Şu var ki onlara şeref olarak bu zaferin elleriyle meydana gelmesi yeterlidir.²¹⁰ Allah Resülü (s.a.v.) bizlere, savaş kızıştığında ve zorluk anlarında, Allah'a nasıl yalvaracağımızı öğretmiştir.

Enes b. Mâlik (r.a.) şöyle demiştir: “Resûlullah (s.a.v.) savaş sırasında “Ey Allahım! Benim (yegâne) dayanağım ve yardımcım sensin. (Düşmanların hilesini) seninle (desteğinle) önlerim. Senin verdiğin güçle düşmana saldırırım ve (yine) Senin

²⁰⁷ et-Taberî, *Câmi'u'l-Beyân*, VII, 191.

²⁰⁸ Muhammed 47/7.

²⁰⁹ Bakara 2/214.

²¹⁰ Kutub, *fî Zilâli'l-Kur'ân*, VI, 3996.

desteğınle düşmana karşı savaşırım.” diye dua ederdi.”²¹¹ Hadiste geçen بك sözcüğünün tekrar edilmesi, yardımın sadece ve sadece Allah’tan dilenmesi ve diğer mahlûkattan teberri edilmesini ifade etmek içindir. İmam Beydavî sebeplerin gerçek değerini ve kıymetini açıklarken şöyle söylemektedir: Meleklerin yardıma gelmesi, sayı ve silah çokluğu ve daha başka şeyler gerçekte araçtırlar ve hiçbir etkileri yoktur. Öyleyse zaferi onlardan bilmeyin, onlar kaybolunca da ümitsizliğe kapılmayın.²¹²

2.1.2. Zafer Ancak Allah’ın Dilemesiyle Gerçekleşen İlâhî Bir Vaattir

Allah’a ve peygamberin getirdiği şeylere inanmanın, Allah’ın vadettiği zafere ulaşmanın esas şartı olduğunu daha önce zikretmiştik. Ayrıca Allah bu vaadi Müslümanların dosdoğru oldukları ve sırat-ı müstakimden ayrılmadıkları vakit vereceğini bildirmiştir.

(وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا)

*“Allah, içinizden, iman edip de salih ameller işleyenlere, kendilerinden önce geçenleri egemen kıldığı gibi onları da yeryüzünde mutlaka egemen kılacağına, onlar için hoşnut ve razı olduğu dinlerini iyice yerleştireceğine, yaşadıkları korkularının ardından kendilerini mutlaka emniyete kavuşturacağına dair vaatte bulunmuştur.”*²¹³

Bu ayet mana olarak Yüce Allah’ın, mü’min kullarına açıkça zafer vereceğini vaat ediyor. Bu vaat karşısında birçok insan şu soruyu soruyor. Birçok Müslüman fert ve cemaat dua ve niyaz ederken, kâfirler güçlü Müslümanlar ise zayıflar, peki Allah’ın vaadi ve yardımını nerede? Bu düşüncede olan Müslümanlara şöyle deriz: Zafer Allah’ın vaadidir ve Allah vaadine muhalefet etmez, bu vaat karşılığını birçok peygamber ve takipçileri görmüşlerdir. Ancak bugünkü Müslümanların halleri ile peygamber döneminde yaşayan Müslümanların ve onlardan sonra gelen tabiin dönemdekilerin durumları karşılaştırılacak olursa aradaki büyük fark ortaya çıkacaktır. Bugün İslam ümmeti en iyi meskenlerde yaşamakta, en lezzetli şeyleri yemekte, en kaliteli elbiseleri giyinmekte ve en iyi bineklere binmektedir. Şu var ki o dönemlerde yaşayan

²¹¹ es-Sicistânî, Süleymân b. el-Eş‘as, *Sunenu Ebî Dâvûd*, Dâru’l-Fikr, Beyrut tsz, III, s. 269.

²¹² el-Beydâvî, Nâsiruddîn Ebû Sa‘îd Abdullâh b. Ömer, *Envâru’t-Tenzîl ve Esrâru’t-Te’vîl*, (thk.: Abdurrahmân el-Mar‘aşlî), Dâr İhyâi’t-Turâsî’l-‘Arabî, Beyrut 1998, III, s. 52.

²¹³ Nûr 24/55.

Müslümanların ortaya koyduğu hiçbir fedakârlığı yapmamakta. Bugün Müslümanlar iman ve görevlerinde zaafiyet göstermekte, amelleri karışık ve dini hassasiyetlerini kaybetmişlerdir. Bugün yaşayan İslam ümmeti ile geçmiştekileri güç ve kuvvet bakımından karşılaştıracak olsak, eskiden dünyayı yönetirken, bugün bizler yönetiliyoruz. O dönemlerde yaşayan Müslümanlar adalet ve hak ehli iken, bugünkü Müslümanlar tam aksi bir durumdadır.

Dikkat edilmesi gereken bir husus da zafer ve yardımın Allah'ın dilemesine bağlı olmasıdır, bu da gerçekleşmesi için bazı şartların olduğunu ifade etmektedir. Bu şartlar ne zaman yerine gelirse zafer ve yardım o zaman gelecektir. Bu dünyada gerçekleşen iman ve küfür savaşını takip eden kişi söylediğimiz sözün gerçekliğini yakinen anlayacaktır. Çünkü tarihte imanlı kuvvetli ve dinine sıkı sıkı sarılan her Müslüman toplum zafere ulaşmıştır. Kitabımız Kur'ân zafere ulaşmış peygamberlerin ve ümmetlerinin kıssaları ile doludur. Bu konudan ancak imanını zayıf olanlar şüphe duyarlar. Hatta şunu da söyleyebilirim: Bu konuda şüphe duyan kişi Allah'a, peygamberlerine ve kitaplarına tam manasıyla iman etmemiştir. Şu söz Rabbimizin değil midir!

(كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ)

“Allah, “Şüphesiz ben ve peygamberlerim galip geleceğiz” diye yazmıştır. Şüphe yok ki Allah çok kuvvetlidir, mutlak güç sahibidir.”²¹⁴

Allah'ın yazıp, farz kıldığı şey kesinlikle meydana gelecektir. Zaferin Allah'a, peygamberine ve ihlâslı Müslümanlara ulaşacağında şüphe yoktur. Zafer ancak imandaki zaafiyet ve şehvetlere düşkünlük nedeniyle gecikir.

(فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غِيَا)

“Onlardan sonra, namazı zayi eden, şehvet ve dünyevi tutkularının peşine düşen bir nesil geldi. Onlar bu tutumlarından ötürü büyük bir azaba çarptırılacaklardır.”²¹⁵

²¹⁴ Mücâdele 58/21.

²¹⁵ Meryem 19/59.

Müslümanlar, namazın içini boşaltır ve bilinçsiz olarak kılmaya başlarsa bile Allah onların bu ibadetlerini kibirlenmedikleri müddetçe kabul eder. Allah günaha ısrarcı olmayan zikrine devam eden ve fakir kullarına yardım eden kullarının ibadetlerini kabul eder ve onları bağışlar. Allah ve melekler bu kulu korur ve ona zafer nasip eder. Şüphesiz her birimiz bizim gayretimizi arttıracak ve bize yeniden imanın tadını ve rabbimize yakınlığı kazandıracak bu zaferi istiyoruz.

2.1.3. Zaferin Bir Bedeli ve Fedakârlıkları Vardır

Fedakârlıktan söz ederken kastettiğimiz Müslümanın gücü nispetinde zafere ulaşmak ve Allah'ın rızasına kavuşmak için malından ve canından vermiş olduğu şeyleri kastediyoruz. Zaferin bir bedeli vardır. Bu bedel de Allah'ın sözünü yüceltmek, dinine yardım etmek, şer odaklarının gücünü kırmak ve bu hanif dini izhar etmek için bu yolda vermiş olduğu canı ve malıdır.

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَذُكُم عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِّنْ عَذَابِ أَلِيمٍ تُوْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ)

“Ey iman edenler! Sizi elem dolu bir azaptan kurtaracak bir ticaret göstereyim mi size? Allah’a ve peygamberine inanır, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihat edersiniz. Eğer bilerseniz, bu sizin için çok hayırlıdır.”²¹⁶

Söylediğimiz gibi zafer fedakârlık olmadan gerçekleşmez, öyle ise devamlı olarak yapılan fedakârlık gereklidir.

(وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا كُذِّبُوا وَأَوْدُوا حَتَّىٰ أَتَاهُمْ نَصْرُنَا وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِن نَّبِيِّئِ الْمُرْسَلِينَ)

“Andolsun ki, senden önce de birçok Peygamberler yalanlanmıştı da onlar yalanlanmalarına ve eziyet edilmelerine karşı sabretmişler ve nihayet kendilerine yardımımız yetişmişti. Allah'ın kelimelerini değiştirebilecek bir güç de yoktur. Andolsun peygamberler ile ilgili haberlerin bir kısmı sana gelmiş bulunuyor.”²¹⁷

²¹⁶ Saf 61/10-11.

²¹⁷ En'âm 6/34.

Bu ayet genel olarak zaferin öncesinde fedakârlıkların olması gerektiğini ifade etmektedir, bu da Allah'ın İslam davetinde bulunan davetçilerin karşılaşacağı değişmez sünnetidir. Seyyid Kutub bu ayetin tefsirinde şöyle söylemektedir: Allah'ın davet yolundaki sünneti tek ve değişmez olduğunu Müslümanlara öğretmektedir. Davetin ulaştığı çoğunluk inkâr ederken davetin sahipleri bu yolda eziyet görecektir ve bu eziyetlere sabredecekler. Ancak sonunda Allah bu sabreden kullara zafer nasip edecektir. Bu Allah'ın bu yoldaki değişmez sünnetidir.²¹⁸ Allah'a teslim olmuş, bütün işlerini ona bırakmış, din, hüküm ve yol olarak İslam'dan razı olmuş, kalbi imanla dolu ve imanın tadını almış bir kimse Allah'ın bu çağrısına her şeyi feda ederek atılmaktan ve Allah'ın rızasını malı, canı ve sahip olduğu her şeyi vererek kazanmak için çabalamaktan bir an olsun bile geri durmaz.

(إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدَا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بَبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ)

“Şüphesiz Allah, mü’minlerden canlarını ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında satın almıştır. Artık, onlar Allah yolunda savaşır, öldürürler ve ölürlür. Allah bunu Tevrat’ta, İncil’de ve Kur’ân’da kesin olarak vadetmiştir. Kimdir sözünü Allah’tan daha iyi yerine getiren? O halde, yapmış olduğunuz bu alışverişten dolayı sevinin. İşte asıl büyük başarı budur.”²¹⁹

Unutulmaması gerekir ki Allah'ın rızasına çabalamadan, cihad etmeden ve fedakârlık göstermeden ulaşılamaz. Netice olarak Allah bu fedakârlığı gösteren kuluna büyük mükâfat verecektir. Bunun aksine bu fedakârlığı gösteremeyen kula ise elem verici şiddetli bir azabın isabet edeceğini bildirmektedir.

²¹⁸ Kutub, *fî Zilâli'l-Kur'ân*, II, 1072.

²¹⁹ Tevbe 9/111.

(مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْنُونَ مَوْطِنًا يَعْغِطُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نَيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ*وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ)

“Medine halkı ve onların çevresinde bulunan bedevilere, Allah’ın Resûlünden geri kalmak, kendi canlarını onun canından üstün tutmak yaraşmaz. Çünkü onların, Allah yolunda çektikleri susuzluk, yorgunluk, açlık, kâfirleri öfkelenirmek üzere bir yere adım atmaları ve düşmana karşı herhangi bir başarı kazanmaları gibi hiçbir olay yoktur ki karşılığında kendilerine iyi bir amel (in sevabı) yazılmış olmasın. Şüphesiz Allah iyilik yapanların mükâfatını elbette zayi etmez. Allah yolunda küçük, büyük bir harcama yapmazlar ve bir vadiyi katetmezler ki (bunlar), Allah’ın, yaptıklarının daha güzeliyle kendilerini mükâfatlandırması için hesaplarına yazılmış olmasın.”²²⁰

Bu fedakârlık ahlakı üzerine yetişen ve bu ahlakı edinen kul, nefsinin şehvetlerinden ve kötülüklerinden koruyabilecektir. Göstermiş olduğu fedakârlığın karşılığını Rabbinden ecir ve sevap olarak alacak karşılaştığı zorluklara ise sabır ve ihtisap ile karşılık verecektir. Kaybettiği şeylere üzülmeyecek ve bilecek ki Allah dünyada veya ahirette daha hayırlısını kendisine ikram edecektir. Fert bağlamında mesele böyle iken cemaatler bağlamında da böyledir. Şayet cemaat mensupları bu ahlak ile ahlaklanır ve ümmete faydalı olan işlerin yapılması için fedakârlıkta bulunurlarsa, Allah’ın yardım ve riayetinin kendilerini kuşattığını göreceklerdir. Böylelikle İslam ümmeti kötülerin şerrinden ve hainlerin tuzaklarından kurtulacaktır. Allah Müslümanların korkusunu, kâfirlerin kalplerine salacak, onlar da bu ümmetin gücünü kıramayacak ve ümmet aziz ve kerim olacak. Ümmetin içerisindeki fitne ve kin gidecek yerine muhabbet ve sevgi gelecektir. Bu ve benzeri tavırlar ve fedakârlıklar ile Allah’ın rızasına ve yardımına layık olacağız ve kıyamet günü cennetine ve sevabına ulaşacağız.

2.1.4. Zaferin Müjdeleri

Müslümanların bugün yaşadıkları zayıflık, çaresizlik ve düşkünlük içerisinde zaferin muhakkak Allah’ın izni ile geleceğini haber veren, büyük müjdeleri taşımadığını

²²⁰ Tevbe 9/120-121.

söyleyemeyiz. Bu müjdeler bugünün eseri değil belki eskiden beri her zayıflık kendisiyle beraber büyük zafer müjdelerinin de habercisidir.

Bu gerçeği peygamberimiz dile getirmiş, Müslümanlar buna sevinmişken, münafıklar inkar etmişlerdir. Zamanımızdaki durum da bundan farklı değildir. Zamanımız gibi bir zamanda, düşman devletler ittifak etmiş ve Müslümanlarla savaşıp sonlarını getirmek istemişlerdir. O dönemdeki Müslümanların da tek günahı Allah'a iman etmektir.

(وَمَا تَقْضُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ)

*“Onlar mü'minlere ancak; mutlak güç sahibi ve övülmeye layık Allah'a iman ettikleri için kızıyorlardı.”*²²¹

Hendek savaşında, Müslümanlar, Medine'nin etrafına Müslümanları yok etmek için toplanan düşman güçlerinden korunmak için hendekleri kazmaya başlamışlardır. Kazmaya devam ettikleri bir sırada büyükçe bir kaya ile karşılaşmış ve sahabe bu taşı kıramamış ve Resûlullah Efendimize haber vermişlerdir. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) *“Bismillah”* diyerek kayaya bir darbe indirdi. Kayanın üçte birini yerinden kopardı ve *“Allahü Ekber, bana Şam'ın anahtarları verildi! buyurdu. Sonra, yine “Bismillah”* deyip kayaya balyoz ile ikinci darbeyi indirdi. Kayanın üçte biri daha parçalandı. Yine, *“Allahü Ekber, bana Fars'ın anahtarları verildi!”*²²² diye buyurdu. Kureyş ve yanlarındaki müşrik topluluğu Medine'yi muhasara etmiş oldukları bu durumun şiddetini Kur'ân şöyle tasvir etmektedir:

(إِذْ جَاءَكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظَّنُونَا)

*“Hani onlar size hem üst tarafınızdan hem alt tarafınızdan gelmişlerdi. Hani gözler kaymış ve yürekler ağızlara gelmişti. Siz de Allah'a karşı çeşitli zanlarda bulunuyordunuz.”*²²³

²²¹ Burûc 85/6.

²²² et-Taberanî, Ebu'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, (thk.: Hamdî b. Abdilmecîd es-Selefi), Mektebeti İbni Teymiyye, Kahire tsz, VI, s. 132.

²²³ Ahzâb 33/10.

Sıkıntının arttığı, sahabenin kalplerine dolan korkunun gitmediği ve “İşte orada mü’minlerin denendiği ve şiddetli bir şekilde sarsıldığı”²²⁴ bu darlık anına rağmen, peygamberimiz, sahabelere yardım ve zaferin çok yakında geleceği müjdesi veriyor ve onlara Rum ve Fars beldelerin fethedileceğini haber veriyordu. Şayet peygamber, Allah’ın kendisine bu zaferi yakın zamanda nasip edeceğine kesin olarak inanmamış olsaydı bu müjdeleri sahabeye söylemeyecekti. Bu ne kadar büyük bir imandır! Bu ne kadar büyük bir Allah’a güvendir! Böyle çetin ve zorlu bir durumda bile peygamber sahabesinin kalplerini teskin ediyor, Allah ile olan bağlarını kuvvetlendiriyor ve onlara düşman topluluklarının hezimete uğrayacakları müjdesini veriyor. Netice olarak Allah onlara düşmanlarının ganimet ve mallarını bahşediyor.

Bu zor durumda, sadık olan yalancıdan mü’min, kafirden ayrılıyordu. Bu ortamda bir grup münafik çıkarak Müslümanların kalplerine korku yayıyor ve düşman karşısında durmaktan onları alıkoymaya çalışıyordu.

(الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ)

“Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine, “İnsanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun” dediklerinde...”²²⁵

Bu gibi insanlar günümüzde ne kadar da çoktur. Zehirlerini mücahitlerin kuvvetlerini zayıflatmak ve onları korkutmak için yayıyorlar. Ancak Allah kitabında bu türlü kimselerin özelliklerini zikretmiş ve onlara ve kötülüklerine dikkat edilmesi gerektiğini bildirmiştir.

(يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرَهُمْ فَأَتْلَهُمُ اللَّهُ أَلَّا يُؤْفَكُونَ)

“Her kuvvetli sesi kendi aleyhlerine sanırlar. Onlar düşmandır, onlardan sakın! Allah onları kahretsin! Nasıl da (haktan) çevriliyorlar!”²²⁶

Hz. Peygamber’in (s.a.v.) vermiş olduğu müjdeler bunlarla sınırlı kalmamış ve şu müjdeler de verilmiştir. Bu din diğer ülkelere de ulaşacaktır. Bu müjdeyi bize Temim-i Dârî rivayet etmiştir.”*Muhakkak ki, bu din gece ve gündüzün ulaştığı yerlere*

²²⁴ Ahzâb 33/11.

²²⁵ Âl-i İmrân 3/173.

²²⁶ Münâfikûn 63/4.

ulaşacaktır. Allah ne bir kerpiç ev ne de bir keçe çadır bırakmayacak; azizi aziz ederek, zelili zelil ederek, bu dini ona dâhil edecektir. Allah'ın bu işte aziz edeceği İslâm'dır. Allah'ın bu işte zelil edeceği küfürdür."²²⁷

Müslümanlar batıl ve bozulmuş dinlere galip gelmiş ve üstünlük sağlamışlardır. Yahudilere galip gelmiş ve Arap topraklarından çıkarmışlardır. Hıristiyanlara galip gelmiş Şam topraklarından çıkarmışlardır. Mecusilere ve putperestlere galip gelmişlerdir. Böylelikle bu ayette zikredilen hususlar gerçekleşmiş ve gaybten haber verilen bu bilgi mucize olmuştur.²²⁸ Bunların yanı sıra peygamberimizin vermiş olduğu birçok müjde daha vardır. Bu müjdelerden biri İslam dininin batı ülkelerinde özellikle de Roma'da yayılacağıdır.

Abdullah b. Amr'dan (r.a.) nakledildiğine göre o şöyle demiştir: *"Biz Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında iken; İki şehirden hangisi Kostantîniyye mi Roma mı önce fetholunacaktır, diye soruldu. O, "Kostantîniyye'yi kastederek önce Hırakl'in şehri" cevabını verdi.*"²²⁹

Rumiyye denilen şehir bugün İtalya'nın başkenti olan Roma'dır. Hadisin baş tarafında zikredilen müjde İstanbul'un fethidir. Bu da büyük komutan Fatih Sultan Mehmet tarafından gerçekleşmiştir. *"İstanbul mutlaka fethedilecektir. Onu fetheden komutan ne güzel komutan; o ordu ne güzel ordudur.*"²³⁰

İkinci kısım ise biz biliyoruz ki bir gün kesinlikle gerçekleşecek ve zafer Müslümanların olacak ve azgın kâfir devletler Allah'ın izniyle mağlup olacaklardır. Bugün bu İslam ümmetinin içinde sayıları az da olsa, birçok zorluklarla karşılaşsalar bile, her çeşit ibadet ve taat ile Rablerinin rızasını kazanmaya çalışan ve peygamberin getirdikleri şeylere sımsıkı sarılan insanlar vardır. Bu insanlar Allah'ın zafer müjdesini beklemektedirler. Allah bu insanlar ile bu ümmeti düştüğü yerden kaldıracaktır. Onlar Allah'ın rızasını aramakta, Allah da onların yardımındadır. Bu yardım, düşmanlarında

²²⁷ İbn Hanbel, *Musnedu'l-İmâm Ahmed*, XXIII, 155.

²²⁸ Muhammed b. Ömer el-Huseyn, *Mefâtihu'l-Gayb*, Dâr İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut 2000, XIV, 33.

²²⁹ İbn Hanbel, *Musnedu'l-İmâm Ahmed*, XI, 224; el-Heysemî, Ebu'l-Hasan Nuriddîn Alî b. Ebî Bekr, *el-Maksûdu'l-'Ulâ fî Zevâidi Ebî Ya'lâ el-Mevsîlî*, Mektebetu Saydi'l-Fevâid, tsz, I, s. 3808.

²³⁰ İbn Hanbel, *Musnedu'l-İmâm Ahmed*, XXXI, 287.

olan çok güçlü silahlara karşı onlara yeterlidir. Bu müjdeyi bize sâdiku'l-masdûk peygamberimiz vermiştir.

Übey b. Kâ'b'tan (r.a.) rivayet edilen bir hadisi şerifte peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: *“Bu ümmeti yücelik, zafer ve yeryüzünde hakimiyetle müjdele. Onlardan kim de ahiret amelini dünya için yaparsa, bu kişinin ahirette bir nasibi yoktur.”*²³¹

Şüphesiz peygamberimizin vermiş olduğu bu müjdeler, Müslümanların Allah'ın kitabına ve peygamberin sünnetine geri dönmesiyle ve yapmış oldukları günahlardan dolayı sadık bir şekilde tevbe etmeleriyle sıkı sıkıya bağlıdır. Bunları yaptıkları zaman, Allah'ın onlara nasıl yardım ettiğini, desteklediğini ve koruduğunu kendi gözleriyle göreceklerdir.

2.2. Şehâdet ve Zaferin Gerçekleşmesindeki Rolü

Şehadet, insanın ulaşabileceği ulvi gayelerinden biridir. Şehit Allah'ın rızası ve cennetine ulaşmak için en değerli varlığı olan canını feda etmektedir. Bu gayeden daha büyük ne olabilir ki? Kur'ân ve hadislerde şehadetin faziletleri hakkındaki naslara bakacak olursak, şehadetin diğer ibadetlerden farklı bir özelliğinin olduğunu görürüz. Bunun sebebi şudur; şehit, sahip olduğu en değerli varlığı olan canını Allah yolunda sunması ve şehidin İslam ümmetinin zafer ve izzet kaynağı olmasındandır. Şehit düşmanın karşısında sarsılmaz sağlam bir kaledir. Bu bölümde, konunun özüyle alakalı birkaç noktayı beyan edeceğiz.

2.2.1. İslâm'da Şehâdet Kavramı

Allah, kendi yolunda cihadı dininin yükselmesi için meşru kılmıştır. Bu yolda öldürülen kişiye şehid ismi verilmektedir. Bu ismi alma sebebi ise Allah'ın bu kulun öldürülmesine şâhid olması, sadık imanını ve Allah'ın dininin hak din olduğunu ispat etmesidir. Bu sebeple Allah şehidin ölü olarak isimlendirilmesini yasaklamış ve şehidin ölmediğini bilakis hayatta ve Allah katında rızıklandığını haber vermiştir.

²³¹ el-Hâkim, Muhammed b. Abdullâh b. Muhammed b. Hamdeveyh en-Nisâbü'rî, *el-Mustedrek 'ala's-Sahîhayn*, (thk.: Mustafâ Abdulkâdir 'Atâ), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1990, IV, 346.

(وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ)

“Allah yolunda öldürülenlere “ölüler” demeyin. Hayır, onlar diridirler. Ancak siz bunu bilemezsiniz.”²³²

Cevherî, şehidi, “Allah yolunda öldürülmüş kimse” olarak tanımlamıştır.²³³ Bu ismi alma sebebi olarak farklı görüşler dile getirilmiştir. Bunlardan bazıları şu şekildedir: cennet ehli olduğuna şahadet edildiği veya meleklerin kendisine şahid olması nedeniyle veya yere düştüğü için ki Arapçada yerin diğer bir ismi de الشهادة dir.²³⁴ Başka bir görüşe göre de şu ayeti kerimede zikredilen “Şüphesiz Allah, mü’minlerden canlarını ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında satın almıştır.” Allah’a vermiş olduğu sözü yerine getirdiği ve buna kendisinin şahid olmasındandır.²³⁵ Peygamberimiz, kendi yanında onu korumak için canlarını feda eden Uhud şehitleri için “ Ben, kıyamet günü bunların şahidiyim ”²³⁶ buyurmuştur.

Ayrıca bu ismi alma nedeni olarak; meleklerin ruhları alınırken şahadetleri, kendilerinin öldürülürken şahit oldukları cennet nimetleri, meleklerin onlara hüsn-ü hatime ile öldüklerine dair şahadetleri, Allah’ın sadık niyetlerine şahâdeti gibi birçok şey zikredilmiştir.²³⁷

Canını, Allah’ın dini yüce olsun diye feda etmek şahadetin ta kendisidir. Şahadet kelimesinin bir çok anlamı vardır. Bu anlamlardan mükafatı en büyük olanı ise, Allah ve dinine düşmanlık edenlerle halis bir niyet ve Allah’ın dininin yücelmesi için savaşırken öldürülmektir. Diğer bir manası, İslam beldelerinden birine saldıran düşmanı def etmek için, Allah yolunda öldürülmektir. Şehidin Allah katında ki mükafatı pek büyüktür.

²³² Bakara 2/154.

²³³ el-Cevherî, *es-Sihâh*, II, 56.

²³⁴ İbn Fâris, Ahmed b. Fâris b. Zekeriyâ el-Kazvîni, *Mucmelu'l-Luğa*, (thk.: Zuheyr Abdulmuhsin Sultân), Dâru'r-Risâle, Beyrut 1986, I, s. 514.

²³⁵ el-Kurtubî, Şemsuddîn, *et-Tezkira fî Ahvâli'l-Mevtâ ve Umûri'l-Âhira*, (thk.: Hişâm Semîr el-Buhârî), Baskı- 2000, 1.Cilt. S- 202.

²³⁶ el-Buhârî, *el-Câmi 'u's-Sahîh*, V, 138.

²³⁷ el-‘Askalânî, İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî fî Sahîhi'l-Buhârî*, Dâru'l-Ma‘rife, Beyrut 1960, I, 141.

(وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزُقُونَ)

“Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanma. Bilakis onlar diridirler, Rableri katında Allah’ın, lütfundan kendilerine verdiği nimetlerin sevincini yaşayarak rızıklandırılmaktadırlar.”²³⁸

“Cennete giren hiç kimse dünyaya geri dönmek istemez, yeryüzünde olan her şey orada vardır. Ancak şehid böyle değil. O, mazhar olduğu ikramlar sebebiyle yeryüzüne dönüp on kere şehit olmayı temenni eder.”²³⁹

Allah, kullarına kendisine kavuşmaları ve rızasını kazanmaları için bir yol açmıştır. Bu şüphesiz her Müslümanın arzu ettiği bir şeydir. Bu yolun en kısısı ise şehadettir.

(فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ)

“Allahın lütf-u kereminden ihsan ettiği nimetlere kavuşmaktan dolayı sevinç içindedirler. Arkalarından henüz kendilerine katılmayan müstakbel şehid dindaşlarına da “kendilerine hiçbir korku olmayacağına ve üzüntü hissetmeyeceklerine” dair de müjde vermek isterler.”²⁴⁰

2.2.2. Şehâdet Zafere Götüren Bir Etkendir

Zafer ve ilgili meseleler araştırıldığında, İslam dininin, şehadet konusunu, dünyada zafer, ahirette yüce makamların kazanılmasını gerçekleştirdiği için Mücahitlerin gözünde yüceltmıştır. Bu makama ise ancak niyeti halis, kalbi temiz, ameli ihlaslı ve Allah’ın dini yücelsin diye savaşan kişiler ulaşabilir. Şehadet makamı ancak bu sıfatları kendisinde toplayan kimselere verilebilir. Bu makam Allah’ın, kullarına fazl ve ihsandır. Bu ihsana ise ancak onun rızası için gayret edenler ulaşabilir.

²³⁸ Âl-i İmrân 3/169.

²³⁹ el-Buhârî, *el-Câmi ‘u’s-Sahîh*, IX, 369.

²⁴⁰ Âl-i İmrân 3/170.

(إِنْ يَمَسُّكُمْ فَرَحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ فَرَحٌ مِّثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءً وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ)

“Eğer siz (Uhud’da) bir yara aldıysanız, şüphesiz o topluluk da (Müşrikler de Bedir’de) benzeri bir yara almıştı. İşte (iyi veya kötü) günleri insanlar arasında (böyle) döndürür dururuz. (Bazen bir topluma iyi ya da kötü günler gösteririz, bazen öbürüne.) Allah, sizden iman edenleri ayırt etmek, sizden şahitler edinmek için böyle yapar. Allah, zalimleri sevmez.”²⁴¹

Buradan Allah’ın, bazı mü’min kullarına bahşetmiş olduğu bu büyük nimetin değerini anlamaktayız.

(وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ)

“Halbuki Allah’ın nimetini saymaya kalksanız onu sayamazsınız. Şüphesiz Allah; çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”²⁴²

Şehadet hususunda, Allah vermiş olduğu sayısız nimetlerden birisinin feda edilmesini istemektedir. Bu nimet ise yine Allah’ın kendisine emanet etmiş olduğu canıdır. Bu canın Allah yolunda, onun dininin yücelmesi yolunda feda edilmesi şehid için çok kazançlı bir ticarettir. Şehid canı karşılığında cenneti ve onun tükenmez nimetlerini kazanacaktır.

“Şüphesiz Allah, mü’minlerden canlarını ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında satın almıştır. Artık, onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler ve ölürler. Allah bunu Tevrat’ta, İncil’de ve Kur’ân’da kesin olarak vadetmiştir. Kimdir sözünü Allah’tan daha iyi yerine getiren? O halde, yapmış olduğunuz bu alışverişten dolayı sevinin. İşte asıl büyük başarı budur.”²⁴³

Müslümanların taşımış olduğu bu kısa ve öz düşünceden hareketle yine şehadet herkesin ulaşmak isteyeceği bir gayedir. Kur’ân bu manayı birçok yerde, Müslümanları cihada teşvik ederken açıklamış ve şehadetin faydasının yalnızca şehitle sınırlı olmayıp, İslam ümmetinin tamamına fayda sağladığını haber vermiştir.

²⁴¹ Âl-i İmrân 3/140.

²⁴² Nahl 16/18.

²⁴³ Tevbe 9/111.

“Ey iman edenler! Sizi elem dolu bir azaptan kurtaracak bir ticaret göstereyim mi size? Allah’a ve peygamberine inanır, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihat edersiniz. Eğer bilerseniz, bu sizin için çok hayırlıdır. (Bunu yapınız ki) Allah, günahlarınızı bağışlasın, sizi içinden ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerindeki güzel meskenlere koysun. İşte bu büyük başarıdır. Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: Allah’tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke’nin fethi). (Ey Muhammed!) Mü’minleri müjdele!”²⁴⁴

“Onlarla savaşın ki, Allah onlara sizin ellerinizle azap etsin, onları rezil etsin, onlara karşı size yardım etsin, mü’min topluluğun gönüllerini ferahlatsın ve onların kalplerindeki öfkeyi gidersin. Allah dilediğinin tövbesini kabul eder. Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.”²⁴⁵

Sonuç olarak, şehadetin semeresinin dünyada Müslümanlara, ahirette ise şehidin kendisine yönelik olduğunu bilmekteyiz. Zikredilen ayette söz edildiği gibi şehadetin faydalarından birisi de ümmetin zafere ulaşması ve Allah’ın vadinin tahakkuk etmesidir. Ayrıca mücahitlerin eliyle düşmanların bozguna uğratılması, Müslümanların sevinmesidir. Bunlara ek olarak düşmana karşı kazanılan zafer, Müslümanların ekonomik, toplumsal ve askeri olarak tek vücut haline gelmesine yardım edecektir.

Şehadet, ümmetin metanetini korur ve onu zayıflığa ve güçsüzlüğe düşmekten alıkoyar. Ayrıca Allah’ın kızgınlık ve öfkesini ümmetten kaldırır. Bugün ülkemizde yaşadığımız şeyler Allah’ın gazabından başka bir şey değildir. Allah Resulü (s.a.v.) sözünde ne kadar da doğru söylemiştir: “...cihadı terk ettiğiniz zaman Allah size öyle bir zillet musallat eder ki, dininize dönünceye kadar onu üzerinizden kaldırmaz.”²⁴⁶

²⁴⁴ Saf 61/10-13.

²⁴⁵ Tevbe 9/14-15.

²⁴⁶ eş-Şevkânî, Muhammed b. Alî b. Muhammed, *Neylu’l-Evtâr*, (thk.: ‘Îsâmuddîn es-Sabâbtî), Dâru’l-Hadîs, Kahire 1993, V, s. 244.

2.2.3. Şehâdet İki Güzellikten Biridir

(قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسْنَيْنِ وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بَأْيَدِنَا فْتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ)

“De ki: “Bizim için siz, (şehitlik veya zafer olmak üzere) ancak iki güzellikten birini bekleyebilirsiniz. Biz de, Allah’ın kendi katından veya bizim ellerimizle size ulaştıracağı bir azabı bekliyoruz. Haydi bekleyedurun. Şüphesiz biz de sizinle birlikte beklemekteyiz.”²⁴⁷

Bu ayet, içerisinde önemli bir mana taşımaktadır. O da bu ümmet cihadı ile iki güzellikten birine ulaşacaktır. Bunlardan ilki Allah yolunda şehadet, diğeri Allah’ın bahşedeceği bir zaferdir. Her iki sonuç Müslümanlar için ya dünyada veyahut ahirette şereftir. Ebû Cafer Taberî bu ayetin tefsirinde şöyle söylemektedir: *Ey Muhammed, yine o münafıklara de ki: “Sizler, bizim için övülmeye layık olan iki güzel neticeden başka neyi bekleyebilirsiniz ki? Biz, ya düşmana galip gelir sevap kazanırız ve ganimet elde ederiz veya öldürülür, şehitlik mertebesine ulaşır cenneti kazanırız.”²⁴⁸* Müslümanlarla, kafirler arasında ortaya çıkan savaşların neticesinde ölenlerin ve yaralıların olacağı kesindir. Şu var ki Müslüman saflarında öldürülenler şehid olup ebedi saadet yurduna intikal edecektir. Müşriklerin safında öldürülenler ise helak olmuş ve ebedi azap görecekleri ahirete gideceklerdir. Bu ilke şehadetin manası olan gerçek yaşantının ancak ölümden sonra olduğu gerçeğinin doğru şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu gerçeğin, Müslümanların kalplerinde kök salması onların vicdanlarında dünyalarını, ahiretlerini mamur etmek için kullanmaları hususunda teşvik edici olacaktır. Çünkü Yüce Allah, Müslümanların en kıymetli varlıklarını, bu ebedi ve dünya hayatına kıyaslanamayacak kadar değerli olan ahiret hayatı karşılığında feda etmelerini emretmektedir. Müslümanlar bu gerçeği içselleştirdikleri ve şehidin Allah katında kazanmış olduğu bu makamı anladıkları zaman, şüphesiz oraya ulaşmak için ayağa kalkacak ve bütün güçleri ile mücadele edeceklerdir. Kur’ân, apaçık bir şekilde şehadetin sadece dünyadan, ebedi bir hayata geçiş olduğunu anlatmaktadır. Kim buna

²⁴⁷ Tevbe 9/52.

²⁴⁸ et-Taberî, Muhammed b. Cerîr, *Câmi ‘u’l-Beyân fî Te’vîli’l-Kur’ân*, (thk.: Ahmed Muhammed Şâkir), Muessesetu’r-Risâle, Beyrut 2000, XIV, s. 291.

kavuşmak isterse şehadet yolunda yürümelidir. Çünkü şehadet ile hayat ebedileşmektedir.

*“Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümler sanma. Bilakis onlar diridirler, Rableri katında Allah’ın, lütfundan kendilerine verdiği nimetlerin sevincini yaşayarak rızıklandırılmaktadırlar.”*²⁴⁹

Seyyid Kutub bu ayetin tefsirinde şöyle söylemektedir: *“Bu şehitler diridirler. Bütün hayat özelliklerine sahiptirler. Onlar, Rablerinin yanında “rızkılanmaktadırlar” Onlar, elde ettikleri Allah’ın fazlı ve O’nun yanındaki makam ve rızık yanında hayat ve olaylarla ilişki içindeyken ayrılıklarından dolayı duyulan bu hasret de ne oluyor? Çünkü ölüm yolculuğun sonu değildir. Hatta ölüm öncesi ve sonrası arasında bir engel de değildir. Kuşkusuz bu, müminlerin hayat ve ölümü karşılaşıtlarına ve buradan orayı tasavvur edişlerine ilişkin duygularda büyük etkisi bulunan yepyeni bir bakış açısidir.”*²⁵⁰

Yukarıda anlatılan bilgilerden mükâfat ve azabın gayesi ortaya çıkmıştır. Mükâfat Müslümanın Allah’ın rızasını kazanmak için ileri atılmasını ve şahadete yürümesini sağlamaktadır. Kur’ân ve sünnette Müslümanları bu hususta teşvik eden bir çok nass bulunmaktadır.

*“İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihat eden kimselerin mertebeleri, Allah katında daha üstündür. İşte onlar, başarıya erenlerin ta kendileridir. Rableri onlara, kendi katından bir rahmet, bir hoşnutluk ve kendilerine içinde tükenmez nimetler bulunan cennetler müjdelemektedir.”*²⁵¹

Konu ile alakalı hadis-i şeriflerden bazıları şunlardır:

*“Bilin ki cennet kılıçların gölgesi altındadır.”*²⁵²

*“Bizden öldürülen cennete gidecektir.”*²⁵³

²⁴⁹ Âl-i İmrân 3/169.

²⁵⁰ Kutub, *fî Zilâli ‘l-Kur’ân*, I, 517.

²⁵¹ Tevbe 9/20-21.

²⁵² el-Buhârî, *el-Câmi ‘u’s-Sahîh*, X, 124.

²⁵³ el-Buhârî, *el-Câmi ‘u’s-Sahîh*, IX, 397.

Sonuç olarak Allah yolunda şehadete yürümek, Müslümanın yapabileceği en ulvi amellerdendir. Şehadet, Allah'ın vaadi olan cennete götüren en kısa yoldur. Bu hususta tembellik göstermek, büyük mükâfattan mahrum kalma nedenlerindedir. Allah'ın rızası, Müslümanın göstereceği fedakârlıklarıyla sıkı sıkıya ilişkilidir. Bu fedakârlığın en büyüğü ise şüphesiz Müslümanın, Allah rızası için canını vermesidir. Cennet bir gelinse şehidin kanı onun mihridir.

SONUÇ

Allah'ın yardımı ve minneti ile bu mütevazı çalışmayı tamamlayabildik. Bu çalışma sonucu aşağıda zikredilecek önemli hususlar ortaya çıkmıştır:

1- Nasr konusu, üzerinde çok az çalışma yapılan konulardandır. Kanaatimizce bunun sebebi; bilginlerin bu konuyu ikinci derecede ele alması ve derin bir çalışmaya ihtiyaç duymayacak kadar açık olmasından kaynaklanmaktadır. Şu var ki araştırmamız neticesinde bu konunun özellikle de zamanımızda büyük önemi vardır. Çünkü bugün Müslümanlar, düşmanlarına karşı vermiş oldukları mücadelede zafer ve hezimet arasında kalmışlardır.

2- Nasr sadece Müslümanların cihat meydanındaki galibiyeti ile sınırlı olmayıp, daha başka manaları da ifade etmektedir. Bu manalardan bir tanesi Müslümanın nefesine ve şeytana galip gelmesidir. Diğer bir manası ise Allah'ın kâfirleri kendi katından bir azapla azaplandırması, kendi aralarında fitne çıkması ve Müslümanların savaşmadan galip olmalarıdır.

3- Nasrın gerçekleşmesi için Müslümanlarda olması gereken bazı özellikler vardır. Bunlardan bazıları: İman, salih amel, ihlâs, sabır, hazırlık, tevekkül, birlik ve beraberliktir.

4- Nasrın gerçekleşmesi için Müslümanlarda olması gereken özellikler olduğu gibi nasrın gelmesine engel olan ve Müslümanlarda bulunmaması gereken özellikler de vardır. Bunlardan bazıları: Çekişme, günah işleme, nifak, sayı çokluğuna güvenmedir.

5- Nasrın gecikmesi bazen, yalnızca Allah'ın bildiği bir hikmete binaen olurken bazen de imtihan olarak iyinin kötüden, doğrunun yalancından ayrılması için olabilir. Bazen de Müslümanların yeniden Allah'ın kitabına ve peygamberin sünnetine dönmelerini sağlamak için de gecikmiş olabilir.

6- Müslümanlar ne kadar çaba gösterebilir ne kadar çalışsalar da Allah'ın izni olmadıkça zafere ulaşamazlar. Kur'ân'da bunu destekleyen nice ayetler vardır.

7- Her ne kadar zafer Allah'ın dilemesine bağlı olsa da, Müslümanlar zaferi getirecek sebeplere sarılmak ve onları yerine getirmekle yükümlüdürler. Allah'ın rızasına ulaşmak için bedel ödemeli ve gerekli fedakârlığı göstermelidirler.

8- Kur'ân'da ve hadislerde birçok nass, zaferin sonunda Müslümanların olacağını, zayıflıklarının güce, yenilgilerinin zafere ve zilletlerinin izzete dönüşeceğini müjdelemektedir. Allah şöyle buyurmaktadır; *“İnananlara yardım etmek üstümüzde bir haktır.”* Muhakkak Kur'ân-ı Kerîm ayetleri ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hayatında bizim için büyük ibretler vardır. Hepimiz Hz. Peygamber (s.a.v.) ve Sahabelerinin ilk risâlet döneminde sayılarının az olması, müşriklerin ise sayılarının çok olması nedeni ile eziyet çektiklerini biliyoruz. Sonra ise Allah'tan nusret ve fetih gelmiş, insanlar Allah'ın dinine akın etmeye başlamışlardır. İşte bu nusret onlara sabırdan sonra gelmiştir. Demek ki bizler de Hanif Din olan hak daveti yaymakta sabırlı olmamız ve usanmamamız gerekmektedir. Umulur ki sabrımız akıbetinde Yüce Allah fazl ve keremi ile bizleri dertlerden halas eylesin.

KAYNAKÇA

- ‘ALÂUDDÎN, el-Buhârî Abdulazîz b. Ahmed b. Muhammed, *Keşfu’l-Esrâr ‘an Usûlu’l-Bezdevî*, (thk.: Mahmûd Muhammed Ömer), Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, Beyrut 1997.
- el-‘ASKALÂNÎ, İbn Hacer, *Fethu’l-Bârî fî Sahîhi’l-Buhârî*, Dâru’l-Ma‘rife, Beyrut 1960.
- _____, *Fethu’l-Bârî fî Sahîhi’l-Buhârî*, el-Mektebetu’ş-Şâmile, İslâm Bölümü.
- el-‘AYNÎ, Ebû Muhammed Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ Bedreddîn, *‘Umdetu’l-Kârî Şerhu Sahîhi’l-Buhârî*, Dâr İhyâi’t-Turâsi’l-‘Arabî, Beyrut tsz..
- el-BERDÎSÎ, Muhammed Zekeriyâ, *Usûlu’l-Fikh*, Dâru-s-Sekâfe li’n-Neşr ve’t-Tevzî‘, Amman 1983.
- el-BEYDÂVÎ, Nâsiruddîn Ebû Sa‘îd Abdullâh b. Ömer, *Envâru’t-Tenzîl ve Esrâru’t-Te’vîl*, (thk.: Abdurrahmân el-Mar‘aşlî), Dâr İhyâi’t-Turâsi’l-‘Arabî, Beyrut 1998.
- el-BUHÂRÎ, Muhammed b. İsmâîl, *el-Câmi’u’s-Sahîh el-Muhtasar*, (thk.: Mustafâ ed-Dîb el-Buğâ), Dâr İbni Kesîr, Beyrut 1987
- el-CEVHERÎ, İsmâîl b. Hammâd el-Fârâbî, *es-Sihâh Tâcu’l-Luğâ ve Sihâhu’l-‘Arabiyye*, (thk.: Ahmed Abdulğafûr ‘Attâr), Dâru’l-‘İlmi li’l-Melâÿîn, Beyrut 1987.
- el-CEZERÎ, İbnu’l-Esîr, *en-Nihâye fî Ğarîbi’l-Hadîs ve’l-Eser*, (thk.: Tâhir Ahmed ez-Zâvî, Mahmûd Muhammed et-Tinâhî), Dâru’l-Mektebeti’l-‘İlmiyye, Beyrut 1979.
- el-CUNDÎ, Enver, *bi Mâzâ İntasara’l-Muslimûn*, Muesseseru’r-Risâle, Beyrut 1982.
- EBÛ HAYYÂN, Muhammed b. Yûsuf b. Alî, *Tefsîru’l-Bahri’l-Muhît*, el-Mektebetu’ş-Şâmile, Tefsirler Bölümü.

- EBU'S-SU'ÛD, el-'Îmâdî Muhammed b. Muhammed b. Mustafâ, *Îrşâdu'l-'Akli's-Selîm ilâ Mezâyâ'l-Kur'âni'l-Kerîm*, el-Mektebetu's-Şâmîle, Tefsirler Bölümü.
- el-FÎRÛZÂBÂDÎ, Muhammed, *el-Kâmûsu'l-Muhît*, (thk.: Muhammed Na'îm el-'Arkûsî), Muessesetu'r-Risâle, Beyrut 2005.
- el-HÂKÎM, Muhammed b. Abdullâh b. Muhammed b. Hamdeveyh en-Nisâbûrî, *el-Mustedrek 'ala's-Sahîhayn*, (thk.: Mustafâ Abdulkâdir 'Atâ), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1990.
- el-HÂZİN, Alâuddîn Alî b. Muhammed b. İbrâhîm, *Tefsîru'l-Hâzin Lubâbu't-Te'vîl fî Me'âni't-Tenzîl*, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1979.
- el-HEYSEMÎ, Ebu'l-Hasan Nuriddîn Alî b. Ebî Bekr, *Mecma'u'z-Zevâid ve Menba'u'l-Fevâid*, (thk.: Husâmuddîn el-Kudsî), Mektebetu'l-Kudsî, Kahire 1994.
- _____, *el-Maksûdu'l-'Ulâ fî Zevâidi Ebî Ya'lâ el-Mevsilî*, Mektebetu Saydi'l-Fevâid, tsz..
- İBN 'ÂŞÛR, Muhammedu't-Tâhir b. Muhammed, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, el-Mektebetu's-Şâmîle, Tefsirler Bölümü.
- İBN CUZEYY, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed el-Kelbî, *et-Teshîl li 'Ulûmi't-Tenzîl*, (thk.: Abdullâh el-Hâlidî), Dâru'l-Erkam b. Ebi'l-Erkam, Beyrut 1996.
- İBN EBÎ HÂTÎM, Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed b. İdrîs, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'Azîm*, (thk.: Es'ad Muhammed et-Tayyib), Mektebetu Mustafâ el-Bâz, Mekke 1998.
- İBN FÂRÎS, Ahmed b. Fâris b. Zekeriyâ el-Kazvînî, *Mucmelu'l-Luġa*, (thk.: Zuheyr Abdulmuhsin Sultân), Dâru'r-Risâle, Beyrut 1986.
- İBN HANBEL, Ahmed, *Musnedu'l-Îmâm Ahmed b. Hanbel*, (thk.: Şu'ayb el-Arnâvût), Muessesetu'r-Risâle, Beyrut 1999.
- İBN HİBBÂN, Muhammed, *Sahîhu İbni Hibbân*, (thk.: Şu'ayb el-Arnâvût), Muessesetu'r-Risâle, Beyrut 1993.

- İBN HİBETULLÂH, Abdulhamîd, *Şerhu Nehci'l-Belâğa*, (thk.: Muhammed Ebu'l-Fadl İbrâhîm), Dâr İhyâi'l-Kutubi'l-'Arabîyye İsâ el-Bâbî el-Halebî ve Şurakâih, Kahire tsz..
- İBN HİŞÂM, Abdulmelik b. Eyyûb, *es-Sîretu'n-Nebeviyye*, (thk.: Tâhâ Abdurraûf Sa'd), Dâru'l-Cîl, Beyrut 1991.
- İBN KESİR, Ebu'l-Fidâ İsmâîl b. Ömer, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, (thk.: Abdullâh Abdulmuhsin et-Turkî), Dâr Hicr li't-Tibâ'ati ve'n-Neşri ve'l-İ'lân, Kahire 1997.
- _____, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1986.
- _____, *Muhtasar Tefsîri İbni Kesîr*, (thk.: Muhammed Alî es-Sâbûnî, Dâru'l-Kur'âni'l-Kerîm, Beyrut 1981.
- _____, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'Azîm*, (thk.: Muhammed Huseyn Şemsuddîn, Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, Beyrut 1999.
- İBN MÂCE, Ebû Abdullâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, *Sunenu İbni Mâce*, (thk.: Muhammed Fuâd Abdalbâkî), Dâru'l-Fikr, Beyrut tsz.
- İBN MANZÛR, *Lisânu'l-'Arab*, (thk.: Abdullâh Alî el-Kebîr, Muhammed Ahmed Hasbullâh), Dâru'l-Ma'ârif, Kahire tsz..
- el-İSFAHÂNÎ, Ebu'l-Kâsım el-Huseyn, *el-Mufredât fi Ğarîbi'l-Kur'ân*, (thk.: Muhammed Seyyid Kîlânî) Dâru'l-Ma'rife, Beyrut tsz.
- el-KARDÂVÎ, Yûsuf, *es-Sabru fi'l-Kur'ân*, Dâr Ğarîb li't-Tibâ'ah, Kahire 1977.
- el-KASTALLÂNÎ, Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekr, *İrşâdu's-Sârî li Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, el-Matba'atu'l-Kubrâ el-Emîriyye, Kahire 1905.
- el-KETTÂNÎ, Muhammed el-Muntasır Billâh b. Muhammed, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Kerîm*, eş-Şebeketü'l-İslâmiyye Web Sitesi.
- el-KUFEVÎ, Ebu'l-Bekâ Eyyûb Mûsâ el-Huseynî, *el-Kulliyât*, (thk.: Adnân Dervîş Muhammed el-Mısrî), Muessesetu'r-Risâle, Beyrut 1998.
- el-KURTUBÎ, Şemsuddîn, *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân*, (thk.: Ahmed el-Berdûnî, İbrâhîm Itfeyş), Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye, Kahire 1964.

_____, *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an*, (thk.: Hişâm Semîr el-Buhârî), Dâr 'Âlemi'l-Kutub, Riyad 2003.

_____, *et-Tezkira fî Ahvâli'l-Mevtâ ve Umûri'l-Âhira*, (thk.: Hişâm Semîr el-Buhârî), el-Mektebetu's-Şâmile, 2000.

el-KURTUBÎ, Ebû Muhammed Mekkî b. Ebî Tâlib Hammûş b. Muhammed, *el-Hidâye ilâ Bulûği'n-Nihâye fî Me'ânî'l-Kur'âni ve Tefsîrihi*, (thk.: Mecmû'atu Resâil Câmi'iyye), 2008.

el-KUŞEYRÎ, Abdulkerîm b. Hevâzin b. Abdulmelik, *Latâifu'l-İşârât Tefsîru'l-Kuşeyrî*, (thk.: İbrâhîm el-Besyûnî), Dâru'l-Hey'eti'l-Mısriyyeti'l-Âmme, Kahire tsz..

KUTUB, Seyyid, *fî Zilâli'l-Kur'an*, Dâru's-Şurûk, Kahire tsz..

el-MAHALLÎ, Celâluddîn Muhammed b. Ahmed, es-Suyûtî, Celâluddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr, *Tefsîru'l-Celâleyn*, Dâru'l-Hadîs, Kahire tsz..

el-MAKDÎSÎ, Takiyyuddîn Ebû Muhammed b. Abdulğanî, *et-Terğîbu fî'd-Du'â ve'l-Hassi 'Aleyhi*, (thk.: Fâlih es-Sağîr), Dâru'l-Âsimah li'n-Neşr, Riyad 1996.

el-MERÂĞÎ, Ahmed Mustafâ, *Tefsîru'l Merâğî*, Dâr İhyâi't-Turâs, Byrut 1974.

en-NESÂÎ, Ebû Abdurrâhmân Ahmed b. Şu'ayb, *el-Muctebâ mine's-Sunen*, (thk.: Abdulfettâh Abû Ğudde), Mektebu'l-Matbû'âtî'l-İslâmiyye, Halep 1986.

en-NEVEVÎ, Ebû Zekeriyâ Muhyiddîn b. Şeref, *el-Minhâc Şerhu Sahîhi Muslim b. Haccâc*, el-Mektebetu's-Şâmile, İslâm Bölümü.

_____, *Sunenu'n-Nesâi bi Şerhi's-Suyûtî ve Hâşiyeti's-Sindî*, (thk.: Mektebu Tahkîk et-Turâsi'l-İslâmî), Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2000.

en-NÎSÂBÛRÎ, Muslim b. el-Haccâc el-Hasan el-Kuşeyrî, *Sahîhu Muslim*, el-Mektebetu's-Şâmile, İslâm Bölümü.

er-RÂZÎ, Muhammed b. Ömer el-Huseyn, *Mefâtihu'l-Gayb*, Dâr İhyâi't-Turâsi'l'Arabî, Beyrut 2000.

- _____, *et-Tefsîru 'l-Kebîr*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Tahran tsz..
- er-RÂZÎ, Zeynu'd-Dîn Ebû Abdullâh Muhammed b. Ebî Bekr, *Muhtâru's-Sihâh*, (thk.: Yûsuf eş-Şeyh Muhammed, el-Mektebetu'l-'Asriyye ed-Dâru'n-Numûzeciyye, Beyrut 1999.
- es-SA'DÎ, Abdurrahmân b. Nâsır b. Abdullâh, *Tefsîru's-Sa'dî Teysîru'l-Kerîmi'r-Rahmân fî Tefsîri Kelâmi'l-Mennân*, (thk.: Abdurrahmân b. Mu'allâ el-Luvayhik), Muessesetu'r-Risâle, Beyrut 2000.
- es-SEM'ÂNÎ, Ebu'l-Muzaffer Mansûr b. Muhammed b. Abdulcabbâr, *Tefsîru's-Sem'ânî*, (thk.: Yâsir b. İbrâhîm, Guneym b. Abbâs b. Guneym), Dâru'l-Vatan, Riyad 1997.
- es-SEMERKANDÎ, Ebu'l-Leys Nasr b. Muhammed b. İbrâhîm, *Bahru'l-'Ulûm*, (thk.: Mahmûd Matracî), Dâru'l-Fikr, Beyrut tsz..
- es-SERAHSÎ, Muhammed b. Ahmed Ebî Sehl Şemsu'l-Eimme, *Usûlu's-Serahsî*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1993.
- es-SİCİSTÂNÎ, Süleymân b. el-Eş'as, *Sunenu Ebî Dâvûd*, Dâru'l-Fikr, Beyrut tsz.
- es-SUYÛTÎ, Abdurrahmân b. Ebî Bekr Celâluddîn, *Câmi'u'l-Ehâdis*, (thk.: Ferîkun mine'l-Bahisîn bi İşrâf Alî Cum'a), tsz..
- eş-ŞAHHÛD, Alî b. Nâyif, *el-Hulâsa fî Me'âni'n-Nasri'l-Hakîkiyye*, Dâru'l-Ma'mûr, Pahang 2009.
- eş-ŞEVKÂNÎ, Muhammed b. Alî b. Muhammed, *Fethu'l-Kadîr el-Câmi' Beyne Fenney er-Rivâye ve'd-Dirâye min 'İlmi't-Tefsîr*, el-Mektebetu'ş-Şâmile, Tefsirler Bölümü, 2000.
- _____, *Neylu'l-Evtâr*, (thk.: 'İsâmuddîn es-Sabâbtî), Dâru'l-Hadîs, Kahire 1993.
- et-TABERANÎ, Ebu'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, (thk.: Hamdî b. Abdilmecîd es-Selefi), Mektebeti İbni Teymiyye, Kahire tsz..
- et-TABERÎ, Muhammed b. Cerîr, *Câmi'u'l-Beyân fî Te'vîli'l-Kur'ân*, (thk.: Ahmed Muhammed Şâkir), Muessesetu'r-Risâle, Beyrut 2000.

et-TÏRMIZÎ, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ, *Sunenu't-Tirmizî*, (thk.: Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf), Dâru'l-Ĝarbi'l-Îslâmî, Beyrut 1998.

_____, *Sunenu't-Tirmizî*, (thk.: Ahmed Muhammed Şâkir, Muhammed Fuâd Abdulbâkî, İbrâhîm 'Atve), Matba'atu Mustafâ el-Bâbî el-Halebî, Kahire 1975.

'UKEYLÂN, Ahmed Ferec, *Ebtâl ve Mevâkıf*, Dâru'l-Yakîn li'n-Neşri ve't-Tevzî', Dakahliya 2004.

el-VÂHÎDÎ, Ebu'l-Hasan Alî b. Ahmed b. Muhammed, *el-Vasît fi Tefsîri'l-Kur'âni'l-Mecîd*, (thk.: 'Âdil Ahmed Abdulmevcûd, eş-Şeyh Ali Muhammed Mu'avvad), Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, Beyrut 1994.

YÛSUF, Muhammed es-Seyyid Muhammed, *et-Temkîn li'l-Ummeti'l-Îslâmiyye fi Dav'i'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Dâru's-Selâm li't-Tibâ'ati ve'n-Neşr, Kahire 1982.

ez-ZEBÎDÎ, Muhammed b. Muhammed b. Abdurrezzâk, *Tâcu'l-'Arûs*, (thk.: Mecmû'a mine'l-Muhakkikîn), Dâru'l-Hidâye, tsz..

ez-ZEMAHŞERÎ, Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. 'Amr b. Ahmed, *el-Keşşâf 'an Hakâiki Ĝavâmidı't-Tenzîl ve 'Uyûni'l-Ekâvîl fi Vucûhi't-Te'vîl*, (thk.: Abdurrezzâk el-Mehdî), Dâr İhyâi't-Turâsi'l-'Arabî, Beyrût tsz..

ez-ZEYDÂN, Abdulkerîm, *es-Sunenu'l-Îlâhiyye fi'l-Umemi ve'l-Cemâ'âti ve'l-Efrâd*, Muessesetu'r-Risâle, Beyrut 2002.

ez-ZEYYÂT, İbrâhîm Mustafa Ahmed, en-Neccâr, Hâmid Abdulkâdir Muhammed, *el-Mu'cemu'l-Vasît*, (thk.: Mecma'u'l-Luĝati'l-'Arabiyye), Dâru'd-Da'va, Kahire tsz..